

A.T.E.I.

**ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Θέμα: « *Η σημασία του εξωτερικού έλεγχου στις
επιχειρήσεις* »**

Σπουδαστής: Μακρής Χρήστος (Α.Μ.: 194)

Επόπτης Καθηγητής: κ. Χρονάκης Γιάννης

Κρήτη, 2011

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου για τη συμπαράσταση που μου παρείχε, τις συμβουλές του αλλά και την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα, όπως είναι τα πιστοποιητικά των ορκωτών ελεγκτών στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΙΣΤΗ	8
1.1. Εισαγωγή	8
1.2. Εξωτερικός έλεγχος και ελεγκτικό επάγγελμα	9
1.2.1. Ορισμοί	10
1.3. Θεμελιώδεις Αρχές Ελεγκτικού Επαγγέλματος.....	11
1.3.1. Σύντομη ιστορική εξέλιξη της οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα	11
1.4. Νομικό Πλαίσιο (Φ.Ε.Κ. 120/Α/14.7.1992, Π.Δ. 226/1992).....	12
1.5 Διακρίσεις ελέγχου - Κριτήρια (πρόσωπο, σκοπός).....	14
1.6. Σε ποιες εταιρίες διενεργείται υποχρεωτικός έλεγχος	16
1.7 Ευθύνη Ορκωτού Ελεγκτή (αστική, ποινική και πειθαρχική, Πειθαρχικό Συμβούλιο).....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2001 - 2002	23
2.1 Εισαγωγή	23
2.2.Μέτρα σε Η.Π.Α., Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα για τη βελτίωση του εξωτερικού ελέγχου και την πρόληψη της λογιστικής απάτης.....	24
2.2.1. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.)	24
2.2.1.1. Ο Νόμος Sarbanes-Oxley (Sarbanes-Oxley Act)	24
2.2.1.2 Οι συνέπειες του Νόμου Sarbanes – Oxley	27
2.2.2. Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)	29
2.2.3. Ελλάδα	30
2.2.3.1. Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα	31
2.2.3.2. Η Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	33
2.2.3.3. Το Ελληνικό Λογιστικό Πλαίσιο	34
2.2.3.4. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και η υιοθέτησή τους από τις ελληνικές εισηγμένες	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΞΕΝΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ	38
3.1. Επισκόπηση διεθνούς βιβλιογραφίας	38

3.1.1. Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων και λογιστική απάτη.....	38
3.1.1.1. Ορισμοί	38
3.1.1.2. Χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης.....	40
3.1.1.3. Παράγοντες που ευνοούν την πιθανότητα δημιουργίας παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων	41
3.1.1.4. Τρόποι αντιμετώπισης της απάτης.....	42
3.1.2. Σχέση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων με τον εξωτερικό έλεγχο, τις ελεγκτικές εταιρίες και τις επιτροπές ελέγχου.....	43
3.1.2.1. Παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και εξωτερικός έλεγχος.....	43
λογιστική απάτη	47
3.1.2.3. Επιτροπές ελέγχου (Audit Committees) και λογιστική απάτη	50
3.1.3. Μέτρα από την AICPA για την πρόσφατη οικονομική κρίση.....	52
3.1.4. Συζητήσεις και προτάσεις για το μέλλον και τις προοπτικές του εξωτερικού ελέγχου.....	53
3.1.5. Συμπεράσματα επισκόπησης διεθνούς βιβλιογραφίας	54
3.2. Επισκόπηση ελληνικής αρθρογραφίας	55
3.2.1. Έρευνες που αφορούν την Ελλάδα.....	55
3.2.1.1. Παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις στις ελληνικές εισηγμένες.....	55
3.2.1.2. Φαινόμενα διαχείρισης κερδών στην Ελλάδα	58
3.2.1.3. Οι επιπτώσεις της εφαρμογής των ΔΠΧΠ στις ελληνικές εισηγμένες.....	59
3.1.3. Συμπεράσματα επισκόπησης ελληνικής αρθρογραφίας.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ.....	63
4.1. Εκθέσεις Ελέγχου Ορκωτού Ελεγκτή: Βασικά σημεία	63
4.2. Κατηγορίες εκθέσεων ελέγχου	64
4.3. Περιγραφή κατηγοριών.....	65
4.4. Παράδειγμα Έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη	67
4.5. Ανάλυση.....	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΈΛΕΓΧΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ.....	71
5.1. Κύκλωμα Αγορών.....	71
5.1.1. Ενέργειες για την αξιολόγηση του συστήματος.	72
5.1.2. Τελικός έλεγχος λογαριασμών.....	73
5.2 Κύκλωμα Πωλήσεων	73
5.2.1. Σκοποί των ελεγκτών κατά των έλεγχου των πωλήσεων	74
5.3 Αποθέματα – Πάγια - Ταμείο	75
5.3.1. Αποθέματα	75
5.3.2. Οι αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση των αποθεμάτων ...	75
5.3.3. Πάγια.....	77
5.3.4. Αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά τον έλεγχο των παγίων	78
5.3.5. Ταμείο	80

5.3.6. Οι στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση του ταμείου	80
5.4 Μισθοδοσία.....	86
5.4.1. Εισαγωγή	86
5.4.2. Πρόγραμμα ελέγχου για την μισθοδοσία.....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΡΕΥΝΑ	90
6.1. Εισαγωγή	91
6.2. Κατηγορίες ανώνυμων εταιριών που υποχρεούνται να είναι εισηγμένες στο Χ.Ο.Α.....	92
6.3 Όρια που πρέπει να έχουν οι εταιρίες ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν ορκωτούς ελεγκτές.....	93
6.4 Έρευνα για τις εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών.....	93
6.4.1. Μεθοδολογία και ερευνητικό πλαίσιο	93
6.4.1.1. Δείγμα έρευνας	93
6.4.1.2. Η μέθοδος συλλογής στοιχείων	94
6.4.2. Ανάλυση έρευνας.....	94
6.4.2.1. Γνώμη ελεγκτών	103
6.4.2.2. Παρατηρήσεις στις εκθέσεις ελέγχου με θέματα έμφασης.....	104
6.4.2.3. Παρατηρήσεις στη σχέση μετοχικού κεφαλαίου και ιδίων κεφαλαίων.....	104
6.4.2.4. Έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων.....	105
6.4.2.5. Δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρίας.....	106
6.5. Συμπεράσματα έρευνας	107
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	112

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο έλεγχος των εταιρειών παρέχει εκτεταμένο εύρος υψηλού επιπέδου υπηρεσιών στους οργανισμούς οι οποίοι υιοθετούν τις αρχές του γνωστικού αντικειμένου του. Συχνά, η άγνοια των διοικούντων των επιχειρήσεων και των ελεγκτών, υπονομεύει την ανωτέρω γνωστική προσέγγιση, και την ανάλογη αποδιδόμενη σημασία στην δυναμική προσφορά του. Ο έλεγχος και η έκδοση πιστοποιητικών ελέγχου αποτελούν αποτελεσματικό μέσο προσέγγισης, εκτίμησης, και αποσόβησης των παραμέτρων του επιχειρησιακού κινδύνου.

Όπως είναι γνωστό, η ελεγκτική πράξη και η έκδοση πιστοποιητικών παρουσιάζει ήδη σημαντικές αλλαγές τα τελευταία χρόνια, σαν αποτέλεσμα μεταβολών στις δυνάμεις της αγοράς και εξελίξεων στο ευρύτερο οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι εξελίξεις αυτές αναμένεται να γίνουν πιο θεαματικές τα επόμενα χρόνια σε αρκετές χώρες με τη διεθνοποίηση της οικονομίας και του ελέγχου, αλλά και την εισαγωγή της πληροφοριακής τεχνολογίας στην καθημερινή ελεγκτική πράξη.

Οι αρχές έκδοσης πιστοποιητικών οικονομικών καταστάσεων που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία, έχουν τύχει ευρύτερης αποδοχής τα τελευταία χρόνια όσον αφορά την πρακτική εφαρμογή τους. Ακολουθούνται από ελεγκτικές εταιρίες στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, διδάσκονται σε Πανεπιστημιακά ιδρύματα, και κάποιες από αυτές επιβάλλονται, λιγότερο ή περισσότερο, από τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (Δ.Ε.Π.). Ωστόσο, ο λεπτομερής τρόπος με τον οποίο οι αρχές αυτές εξειδικεύονται και η ορολογία που χρησιμοποιείται σε πάρα πολλές περιπτώσεις μπορεί να διαφέρει από ελεγκτική εταιρία σε ελεγκτική εταιρία, λόγω της σχετικής ευελιξίας που συχνά παρέχεται στα Δ.Ε.Π. αλλά και των σημαντικών διαφορών στα θεσμικά πλαίσια του ελέγχου από χώρα σε χώρα.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στις θεμελιώδεις έννοιες και αρχές του ελέγχου και να αναδείξει τη σημασία των πιστοποιητικών των ορκωτών ελεγκτών στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών.

Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, η εργασία χωρίζεται σε έξι επιμέρους κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύονται στοιχεία που αφορούν τον εξωτερικό

έλεγχο και το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή λογιστή. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι βασικές αρχές του επαγγέλματος, μια σύντομη ιστορική εξέλιξη της οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα, οι διακρίσεις του ελέγχου καθώς και οι ευθύνες των ορκωτών ελεγκτών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι βασικές συνέπειες των οικονομικών σκανδάλων της περιόδου 2001-2002 και πως αυτές επέδρασαν στις Η.Π.Α., την Ε.Ε. και την Ελλάδα. Επίσης, γίνεται μια αναφορά επί των ελληνικών ελεγκτικών προτύπων στα οποία βασίζεται η έκδοση πιστοποιητικών ελέγχου.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται μια επισκόπηση της ελληνικής και της ξένης αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας αναφορικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων καθώς και τη σχέση τους με την έκδοση πιστοποιητικών ενώ εξάγονται και τα συμπεράσματα ανά περίπτωση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύονται βασικά σημεία του πιστοποιητικού που εκδίδουν οι ορκωτοί ελεγκτές ενώ γίνεται μια εκτενής αναφορά στις κατηγορίες εκθέσεων.

Το πέμπτο κεφάλαιο, περιγράφει τον τρόπο ελέγχου των λογαριασμών του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης ενώ στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται στοιχεία της έρευνας της Grant Thornton καθώς και στοιχεία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών ενώ η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων που εξήχθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΙΣΤΗ

1.1. Εισαγωγή

Το 2009 αποτέλεσε έτος κατά το οποίο η παγκόσμια οικονομία φάνηκε να ανακάμπτει από την σφοδρότατη κρίση η οποία ξέσπασε τα προηγούμενα χρόνια τόσο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα όσο και στην «πραγματική οικονομία». Εντούτοις για τη χώρα μας αποτέλεσε το έτος κατά το οποίο βιώσαμε την απαρχή της σημαντικότερης χρηματοπιστωτικής και δημοσιονομικής κρίσης με συνέπειες οι οποίες αναμένεται να είναι ορατές το τρέχον, αλλά και τα επόμενα έτη.

Κοινός τόπος είναι ότι η διεθνής οικονομική κρίση βρήκε την ελληνική οικονομία σε μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο, καθώς τα σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα, τα μεγάλα ελλείμματα και το υψηλό χρέος του δημόσιου τομέα επιβαρύνουν σημαντικά την οικονομία. Οι ελληνικές επιχειρήσεις εντός σύντομου χρονικού διαστήματος βρέθηκαν σε ένα ιδιαίτερα αρνητικό περιβάλλον όπου κυριαρχεί η αβεβαιότητα.

Τα δεδομένα αυτά δημιουργούν ένα πολύ δύσκολο και γεμάτο προκλήσεις περιβάλλον για τις ελληνικές επιχειρήσεις οι οποίες καλούνται να επιστρατεύσουν κάθε δημιουργικό μέσο βελτίωσης της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητάς τους. Το περιβάλλον αυτό αλλά και οι σχετικές προσπάθειες προσαρμογής των ελληνικών επιχειρήσεων, απεικονίστηκαν στις οικονομικές καταστάσεις του 2009 των εισηγμένων στο ΧΑ επιχειρήσεων

Είναι εμφανής η κάμψη της απόδοσης των επιχειρήσεων όπως απεικονίζεται στη μείωση του κύκλου εργασιών ή των καθαρών κερδών αλλά και η χειροτέρευση του οικονομικού περιβάλλοντος όπως απεικονίζεται στην αύξηση των προβλέψεων και των επισφαλών απαιτήσεων.

Με την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε από την αγορά των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ και πέρασε στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα να αποκαλύπτει χρόνιες παθογένειες του ελληνικού συστήματος η Ελληνική οικονομία βιώνει την μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική και δημοσιονομική κρίση από την ίδρυση του νεότερου ελληνικού κράτους. Σε αυτό το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον με την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας να έχει υποχωρήσει

σε μεγάλο βαθμό και τις δυνατότητες για χρηματοδότηση να περιορίζονται σημαντικά, το σύνολο των εισηγμένων στο ΧΑ εταιρειών προχώρησε σε σημαντική περιστολή δαπανών προκειμένου να μπορέσει να διαχειριστεί τις επιπτώσεις της κρίσης.

Με την εφαρμογή των Δ.Π.Χ.Α. και την ευρύτητα των γνωστοποιήσεων που αυτά απαιτούν, είναι δυνατή μια πιο ουσιαστική ανάλυση της χρηματοοικονομικής επίδοσης των εισηγμένων στο ΧΑ εταιρειών, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της επάρκειας των γνωστοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τις σχετικές απαιτήσεις των Προτύπων.

Σε αυτή την κρίσιμη περίοδο οι στιγμές που συνοδεύουν κάθε δύσκολη απόφαση της Διοίκησης των επιχειρήσεων είναι μοναδικές και απαιτούν διαύγεια και προσήλωση.

Μέσα από την κρίση όμως, μπορεί να αναδυθούν και σημαντικές ευκαιρίες, καθώς οι αρνητικές οικονομικές συγκυρίες αποτελούν ένα σημαντικό έναυσμα για προβληματισμό, αναζήτηση νέων δυνατοτήτων και τρόπων δράσης, νέων πρακτικών και συνεργιών, καθώς και για την ανεύρεση της διαφορετικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

1.2. Εξωτερικός έλεγχος και ελεγκτικό επάγγελμα

Τα οικονομικά και λογιστικά σκάνδαλα που συνέβησαν κυρίως στις ΗΠΑ στις αρχές του 21^{ου} αιώνα (Enron, World Com κλπ), συγκλόνισαν ολόκληρο τον κόσμο και επανέφεραν στο προσκήνιο το θέμα της λογιστικής απάτης και τους τρόπους αντιμετώπισής της. Η συμβολή του εξωτερικού ελέγχου στην αποκάλυψη της λογιστικής απάτης είναι καταλυτική. Ο εξωτερικός ελεγκτής, ως ένα από τα κύρια θεσμικά όργανα λειτουργίας του θεσμού της Ανώνυμης Εταιρίας, έχει την κυριότερη ευθύνη για την αποκάλυψη της λογιστικής απάτης και ιδιαίτερα των θεμάτων που αφορούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Με την έκθεση ελέγχου που διατυπώνουν, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές εκφράζουν τη γνώμη τους επί των οικονομικών καταστάσεων της εξεταζόμενης εταιρίας. Η γνώμη τους έχει βαρύνουσα σημασία και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από όλους τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων (Τσακλάγκανος, 2005).

1.2.1. Ορισμοί

Ένας συνοπτικός ορισμός της Ελεγκτικής, είναι: «Ελεγκτική είναι ένα σύνολο κανόνων, αρχών και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε λογιστικός - διαχειριστικός έλεγχος, με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση» (Σ.Ο.Ε.Λ.). Υπάρχουν πολλές κατηγορίες ελέγχων. Η κύρια διάκριση, με βάση το πρόσωπο του ελεγκτή είναι σε εσωτερικό και σε εξωτερικό έλεγχο. Ο εσωτερικός έλεγχος οργανώνεται από την ίδια την οικονομική μονάδα και διενεργείται από άτομα που είναι εξαρτημένα από αυτήν. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες ελεγκτές λογιστές, οι οποίοι δεν πρέπει να έχουν καμία σχέση ή εξάρτηση με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τον εξωτερικό έλεγχο. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), «ένα από τα τρία θεσμικά όργανα λειτουργίας του θεσμού της Ανώνυμης Εταιρίας, σχεδόν σε όλες τις χώρες του Κόσμου, είναι ο Ελεγκτής (τα υπόλοιπα δύο είναι η Γενική Συνέλευση και το Διοικητικό Συμβούλιο). Ο ρόλος αυτού του θεσμικού οργάνου έχει ανατεθεί στον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, άτομο με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα και ανεξαρτησία, προσωπική και λειτουργική».

Ο θεσμός του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή ήλθε στην Ελλάδα το 1995, ενώ με την πλήρη προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της 8ης Οδηγίας (84/253) της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν καθοριστεί τα απαιτούμενα αυξημένα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος. Επίσης, το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι μέλος της International Federation of Accountants (IFAC), η οποία παρακολουθεί και εφαρμόζει όπου είναι δυνατό στο πλαίσιο της ισχύουσας νομοθεσίας τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Κατά συνέπεια, το καθορισμένο από την 8η Οδηγία πλαίσιο των επαγγελματικών προσόντων, οι κανόνες ασκήσεως του Ελεγκτικού επαγγέλματος και της επαγγελματικής δεοντολογίας και το πλαίσιο των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων της IFAC, οριοθετούν ότι το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή ασκείται στην Ελλάδα, μέσα στο πλαίσιο διεθνών αρχών και κανόνων.

1.3. Θεμελιώδεις Αρχές Ελεγκτικού Επαγγέλματος

Οι θεμελιώδεις αρχές του ελεγκτικού επαγγέλματος, όπως προσδιορίζονται στις διακηρύξεις και τα Ελεγκτικά Πρότυπα της IFAC και αναγράφονται στην ιστοσελίδα του Σ.Ο.Ε.Λ. είναι τα παρακάτω (Σ.Ο.Ε.Λ.):

- 1) «Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να είναι πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Τα αυξημένα επαγγελματικά προσόντα ορίζονται από την Οδηγία 8η 84/253 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική νομοθεσία, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αποδοχή του Συμβουλίου της Επικράτειας.
- 2) Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992].
- 3) Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων του ελέγχου [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992].
- 4) Το ελεγκτικό έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και την ισχύουσα νομοθεσία εσωτερική και Κοινοτική νομοθεσία [Π.Δ. 226/1992]».

1.3.1. Σύντομη ιστορική εξέλιξη της οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία από την ιστοσελίδα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.) ιδρύθηκε το 1957. Μέχρι τότε ο έλεγχος στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των ανώνυμων εταιρειών ήταν εντελώς τυπικός, λόγω της ανυπαρξίας οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος.

Την περίοδο από το 1957 έως το 1992, οργανώθηκε και λειτούργησε ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα, με την μορφή υποχρεωτικής ενώσεως προσώπων (επαγγελματιών ελεγκτών) σε ένα Νομικό Πρόσωπο, που τα μέλη του ασκούν δημόσιο λειτούργημα και έχουν κατοχυρωμένη την ελευθερία εκφράσεως της επαγγελματικής τους γνώμης.

Ο εκσυγχρονισμός του ελεγκτικού επαγγέλματος συνέβη από το έτος 1993 και μετά, οπότε καταργήθηκε η μέχρι τότε μορφή οργάνωσης του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και δημιουργήθηκαν οι ελεγκτικές εταιρείες.

Παρακάτω γίνεται μία αναφορά στο νομικό πλαίσιο που εκσυγχρόνισε το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή στην Ελλάδα και το οποίο πλέον λειτουργεί με τους ίδιους κανόνες όπως και στα υπόλοιπα κράτη – μέλη της Ε.Ε. και σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα της IFAC.

1.4. Νομικό Πλαίσιο (Φ.Ε.Κ. 120/Α/14.7.1992, Π.Δ. 226/1992)

Αρχικά, σύμφωνα με στοιχεία από την ιστοσελίδα του ΣΟΕΛ, με το άρθρο 75 του νόμου 1969/1991 (που τροποποιήθηκε μεταγενέστερα με τα άρθρα 32 Ν. 2076/1992 και 18 §§ 1 και 8 του Ν. 2231/1994) προβλέφθηκε η μεταβολή της μορφής οργανώσεως και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος και ορίστηκε ότι με προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) που θα εκδοθεί θα καθοριστούν, με βάση τα προβλεπόμενα στην 8^η (84/253/ΕΟΚ) Οδηγία της Ε.Ε, οι ειδικότεροι όροι οργανώσεως, λειτουργίας και ασκήσεως του ελεγκτικού επαγγέλματος.

Στη συνέχεια, με το Π.Δ 226/1992 «περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή», καταργήθηκαν οι προηγούμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Λογιστών και ορίστηκαν τα εξής βασικά (Σ.Ο.Ε.Λ.):

- 1) Συνιστάται Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών - Σ.Ο.Ε (που ήδη με το άρθρο 38 § 3 Ν. 2733/1999 μετονομάστηκε σε Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών - Σ.Ο.Ε.Λ), αποτελούμενο από επαγγελματίες ελεγκτές που απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και εγγράφονται σε ειδικό Μητρώο.
- 2) Στο ειδικό Μητρώο εγγράφονται τα ήδη υπηρετούντα μέλη του Σώματος Ορκωτών Λογιστών καθώς και τα πρόσωπα που πληρούν τα προσόντα και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο άρθρο 10 § 5 του Π.Δ. και στις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 24 του ίδιου Π.Δ.
- 3) Σε ιδιαίτερη μερίδα του ειδικού Μητρώου εγγράφονται οι εταιρείες ή κοινοπραξίες ελεγκτών που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 17 του

Π.Δ. Σήμερα, στη μερίδα αυτή είναι γραμμένες 23 εταιρείες ελεγκτών, οι οποίες βρίσκονται και σε λειτουργία.

- 4) Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών είναι:
 - i. Η Γενική Συνέλευση.
 - ii. Το Εποπτικό Συμβούλιο.
 - iii. Το Επιστημονικό Συμβούλιο.
 - iv. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο.
- 5) Μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών είναι οι Ορκωτοί Ελεγκτές (ήδη με το άρθρο 38 § 3 Ν. 2733/1999 μετονομάστηκαν «Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές»), οι Επίκουροι Ορκωτοί Ελεγκτές, οι Δόκιμοι Ορκωτοί Ελεγκτές και οι Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές. Εισαγωγικός βαθμός είναι η βαθμίδα του Ασκούμενου Ορκωτού Ελεγκτή, στην οποία διορίζεται ο έχων ανεπίληπτο ήθος και αναμφισβήτητη αρετή και εφόσον είναι κάτοχος πτυχίου οικονομικής Πανεπιστημιακής Σχολής. Η προαγωγή στις επόμενες βαθμίδες γίνεται μετά από επιτυχείς επαγγελματικές εξετάσεις (άρθρα 2 και 10 του Π.Δ).
- 6) Στο άρθρο 15 του Π.Δ ορίζεται ότι το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή είναι ασυμβίβαστο προς οποιοδήποτε άλλο επάγγελμα. Στο δε άρθρο 16 περιγράφεται αναλυτικά το ελεγκτικό έργο και διευκρινίζεται, ότι το υποβαλλόμενο, από τον Ορκωτό Ελεγκτή, στη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταίρων «Πιστοποιητικό Ελέγχου», επέχει τη θέση της εκθέσεως ελέγχου που προβλέπεται από το άρθρο 37 του κωδ. Ν.2190/1920 "περί ανώνυμων εταιρειών".

Επίσης, με τις διατάξεις του άρθρου 18 του Π.Δ ρυθμίζονται λεπτομερώς τα θέματα της αναθέσεως του ελέγχου και του καθορισμού της αμοιβής, καθώς και η ασκούμενη από το Εποπτικό Συμβούλιο εποπτεία και έλεγχος επί των θεμάτων αυτών.

Στις διατάξεις αυτές για την ανάθεση του ελέγχου προβλέπεται ότι, τα κατά νόμο αρμόδια όργανα της υποκείμενης σε τακτικό έλεγχο οικονομικής μονάδας εκλέγουν μία τουλάχιστον εταιρεία ορκωτών ελεγκτών λογιστών, από τις εγγεγραμμένες στο ειδικό Μητρώο, η οποία αναθέτει τον έλεγχο σε έναν τουλάχιστον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή μέλος της. Η υπό έλεγχο οικονομική μονάδα δικαιούται να προτείνει, στην ελεγκτική εταιρεία που εκλέγει, τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή που επιθυμεί να ορισθεί ελεγκτής της.

Για τη διενέργεια των ελέγχων οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόζουν τα πρότυπα ελεγκτικής του πρώην Σώματος Ορκωτών Λογιστών. Τα πρότυπα αυτά είναι σύμφωνα με τις βασικές αρχές των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων και όπως αναφέρεται ήδη έχει ξεκινήσει ευρύτερη προσαρμογή τους προς τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, με στόχο στο άμεσο μέλλον να μην υπάρχει διαφορά μεταξύ τους, εκτός από τις ειδικές απαιτήσεις της Ελληνικής νομοθεσίας για τον έλεγχο των εταιρειών.

Επίσης ο Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές υποχρεούνται να εφαρμόζουν τον «Κανονισμό Επαγγελματικής Δεοντολογίας των μελών του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών» που έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Πρέπει να αναφερθεί και το ότι έχουν ξεκινήσει διαδικασίες, για την κατάρτιση και υιοθέτηση «Κανονισμού Ποιοτικού Ελέγχου του έργου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών», ο οποίος θα είναι προσαρμοσμένος στις απαιτήσεις και τους όρους που περιλαμβάνονται στη από 15.11.2000 (αρθ. 2001/256EC) σύσταση της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τίτλο «Διασφάλιση της ποιότητας του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου στην Ε.Ε. - Ελάχιστες υποχρεώσεις», που αποτελεί «σύσταση της Επιτροπής προς τα Κράτη μέλη», κύρια υπόδειξη της οποίας είναι η δημιουργία ανεξάρτητου οργάνου από «ομότιμους ελεγκτές» που θα ασκούν τον ποιοτικό έλεγχο επί μονίμου βάσεως.

1.5 Διακρίσεις ελέγχου - Κριτήρια (πρόσωπο, σκοπός)

Η γενικότητα των όρων «έλεγχος» και «ελεγκτική» μπορεί να γίνει πιο συγκεκριμένη στα πλαίσια της λειτουργίας των διαφόρων οικονομικών μονάδων με την κατάταξη των ελέγχων σε κατηγορίες. Η κατάταξη αυτή γίνεται βέβαια με βάση κάποια συγκεκριμένα κριτήρια. Ανάλογα με την έκτασή τους οι έλεγχοι διακρίνονται σε:

- 1) Γενικούς, που επεκτείνονται σε ολόκληρη την διαχείριση μιας δοσμένης χρονικής περιόδου (π.χ. ετήσιος έλεγχος Ισολογισμού και Αποτελεσμάτων Χρήσης)
- 2) Ειδικούς, που έχουν ως αντικείμενο ένα συγκεκριμένο τομέα ή θέμα (π.χ. έλεγχος αποθεμάτων).

Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους οι έλεγχοι διακρίνονται σε:

-
- 1) Προληπτικούς, που διενεργούνται κατά την εκτέλεση της οικονομικής συναλλαγής και έχουν σκοπό να προλάβουν τα πιθανά λάθη.
 - 2) Κατασταλτικούς, που διενεργούνται εκ των υστέρων και αποβλέπουν στην αποκάλυψη λαθών ή παραλείψεων και ανωμαλιών.

Ανάλογα με την διάρκεια τους οι έλεγχοι διακρίνονται σε:

- 1) Μόνιμους ή διαρκείς, που διενεργούνται συνέχεια και καθ' όλη την διάρκεια της οικονομικής χρήσης.
- 2) Τακτικούς ή περιοδικούς, που δεν είναι μεν συνεχής αλλά διενεργούνται κατά τακτές χρονικές περιόδους (ετήσιοι, τριμηνιαίοι κ.λ.π.)
- 3) Έκτακτους ή περιστασιακούς, που διενεργούνται σε έκτακτες περιπτώσεις για ειδικούς λόγους(π.χ. υπόνοιες για κατάχρηση).

Ανάλογα με το πρόσωπο του ελεγκτή διακρίνονται σε:

- 1) Εσωτερικούς, που οργανώνονται από την ίδια την οικονομική μονάδα και διενεργούνται από πρόσωπα εξαρτημένα από αυτήν.
- 2) Εξωτερικούς, που διενεργούνται από ειδικούς επαγγελματίες ελεγκτές, οι οποίοι δεν πρέπει να έχουν καμία σχέση ή εξάρτηση από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

Ανάλογα με τις μορφές στόχων και την ομάδα πληροφοριών που ο έλεγχος κάθε φορά αντιμετωπίζει για να αξιολογήσει και να κρίνει, διακρίνονται οι παρακάτω τομείς ελέγχων:

- 1) Οικονομικός Έλεγχος. Ο έλεγχος αυτός ασχολείται με τις ενέργειες της επιχείρησης που έχουν επίπτωση στην διασφάλιση της περιουσίας της επιχείρησης, στην λογιστική απεικόνιση των οικονομικών γεγονότων της επιχείρησης καθώς και δημοσιευόμενη οικονομική πληροφορία από την επιχείρηση. Ειδικότερα ενδιαφέρεται για την αξιοπιστία, την κανονικότητα και την ειλικρίνεια της λογιστικής και οικονομικής πληροφορίας.
- 2) Διαχειριστικός Έλεγχος. Το είδος αυτό του ελέγχου προέρχεται από την εξέλιξη της έννοιας του ελέγχου μέσα στον χρόνο και περιέχει την ιδέα της ικανότητας να προσδιοριστούν σκοποί και στόχοι της επιχείρησης και να μετρηθούν τα επιτεύγματα. Θέτει επίσης το πρόβλημα του βέλτιστου τρόπου εκμετάλλευσης των χρησιμοποιούμενων πηγών

Η πεμπτουσία του ελέγχου έγκειται στην ενασχόλησή του με όλες εκείνες τις διαχειριστικές λειτουργίες που αποσκοπούν στην προστασία της περιουσίας της οικονομικής μονάδας που γίνεται ο έλεγχος. Το αντικείμενο του ελέγχου στα πλαίσια

της χρηματοοικονομικής ελεγκτικής είναι κατά κύριο λόγο ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που συνιστούν την εικόνα μιας οικονομικής μονάδας. Ως υποκείμενο του ελέγχου μπορούμε να θεωρήσουμε τον Ελεγκτή, δηλαδή το πρόσωπο που καταστρώνει, προγραμματίζει και τελικά διενεργεί την όλη ελεγκτική διαδικασία. Διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές.

Εσωτερικός είναι αυτός ο οποίος εργάζεται στον οικονομικό οργανισμό και μέσα από το έργο του αποβλέπει να ελέγχει τις διαχειριστικές και λογιστικές πράξεις έχοντας ως βασική αποστολή την πρόληψη λαθών και ατασθαλιών. Αντίθετα από τον εσωτερικό, ο εξωτερικός ελεγκτής δεν έχει καμία υπαλληλική ή άλλη εξάρτηση προς την επιχείρηση που καλείται να ελέγξει. Είναι λοιπόν εντελώς ανεξάρτητος και αδέσμευτος προς την οικονομική μονάδα που ελέγχει και καθόλου δεν επηρεάζεται από την διοίκηση της.

Ο εξωτερικός ελεγκτής έχει πολλά και ποικίλα πεδία δράσης (πιστοποίηση για την αλήθεια και την ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, για την πιστοληπτική ικανότητα τους κ.τ.λ.) και από το γεγονός αυτό ξεκινάει η ανάγκη οργάνωσης του εξωτερικού ελέγχου σε ανεξάρτητο λειτούργημα που έχει αποκτήσει θεσμικό χαρακτήρα σε όλες τις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες.

Τέλος , τα διάφορα πιστοποιητικά ελέγχου είναι το επισφράγισμα της νομιμότητας κάθε σωστής διαχείρισης και συνθέτουν την ασφαλιστική δικλείδα που θα προλάβει ή θα επανορθώσει λάθη ή αυθαιρεσίες.

1.6. Σε ποιες εταιρίες διενεργείται υποχρεωτικός έλεγχος

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Π.Δ 226/92, η σύσταση και λειτουργία του Σ.Ο.Ε.Λ αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής (ιδρύματος, εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργουμένων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς ανεγνωρισμένα Ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία.

Το άρθρο 3 του Π.Δ. 226/92 αναφέρεται στην υποχρεωτική χρησιμοποίηση των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Συγκεκριμένα αναφέρει:

- 1) Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι αποκλειστικώς αρμόδιοι για την άσκηση του τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως και των οικονομικών καταστάσεων:
 - i. Των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, πλην των δήμων και κοινοτήτων.
 - ii. Των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος ή απολαύουν ιδιαιτέρων προνομίων, βάσει ειδικής διατάξεως νόμου ή κατ' εξουσιοδότηση τούτου.
 - iii. Των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιρειών, των εταιρειών επενδύσεων - χαρτοφυλακίου, των εταιρειών διαχείρισεως αμοιβαίων κεφαλαίων, των εταιρειών χρηματοδοτικών μισθώσεων και των ενώσεων συνεταιριστικών οργανώσεων.
 - iv. Των ανωνύμων εταιρειών, εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, των ετερορρυθμών κατά μετοχές εταιρειών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 42 α του Κ.Ν. 2190/1920, και των κοινοπραξιών αυτών.
 - v. Των ενοποιημένων λογαριασμών (οικονομικών καταστάσεων) του άρθρου 100 παρ. 1 του Κ.Ν 2190/1920 των συνδεδεμένων επιχειρήσεων.
 - vi. Των ανωνύμων εταιρειών, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, καθώς και των ανωνύμων εταιρειών των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο, εν λόγω ή εν μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή.
 - vii. Των εταιρειών ή οργανισμών ή και δραστηριοτήτων γενικά που με βάση διατάξεις νόμου υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.
- 2) Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι επίσης αποκλειστικώς αρμόδιοι για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, πάνω σε θέματα οικονομικής διαχείρισεως ή καταστάσεως οιασδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, κοινοπραξίας, ειδικού λογαριασμού ή ομάδας περιουσίας, που απαιτεί λογιστικές γνώσεις. Η πραγματογνωμοσύνη αυτή διατάσσεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί πραγματογνωμοσύνης, είτε με δικαστική πράξη κατά τη διάρκεια δίκης,

κατόπιν αιτήσεως διαδίκου που έχει έννομο συμφέρον, είτε με δικαστική απόφαση, σύμφωνα με τις διατάξεις περί εκούσιας δικαιοδοσίας, μετά από αίτηση οποιασδήποτε διοικητικής αρχής ή υπηρεσίας του κράτους που έχει αρμοδιότητα προς τούτο και εφόσον επικαλείται και αποδεικνύει ότι συντρέχει προς τούτο λόγος δημοσίου συμφέροντος.

1.7 Ευθύνη Ορκωτού Ελεγκτή (αστική, ποινική και πειθαρχική, Πειθαρχικό Συμβούλιο)

Οι ήδη εμφανείς εξελίξεις στους χώρους όπου διαμορφώνεται και ολοκληρώνεται η διαδικασία λήψεως χρηματοοικονομικών αποφάσεων θα αυξήσουν από τη μια μεριά την ευθύνη αυτών που συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή ως παραγωγοί οικονομικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν την ευθύνη του ελέγχου της ποιότητας τούτων, και από την άλλη την αντίληψη του κοινού για την ευθύνη αυτή και συνεπώς και την επιδίωξη αποζημίωσης για τυχόν απώλειες που θα συνδέονται με την πλημμελή εξάντληση αυτής της ευθύνης εκ μέρους των φορέων της.

Από την ίδια αντίληψη της πιθανότητας να αυξηθούν οι περιπτώσεις αντιδικίας αλλά και ο αριθμός και η ιδιότητα των εμπλεκόμενων μερών κινείται και ο νέος νόμος περί ορκωτών ελεγκτών που προβλέπει την ασφάλιση των ορκωτών ελεγκτών έναντι απαιτήσεων αποζημίωσης που θα προκύψουν από σκόπιμη ενέργεια ή παράλειψη του ορκωτού κατά τον έλεγχο και την έκδοση του πιστοποιητικού ελέγχου, εφόσον αυτή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του ασκούντος τον έλεγχο.

Στο ίδιο άρθρο καθορίζονται και τα ελάχιστα ποσά αποζημίωσης που θα καλύπτει η ασφάλιση και τα οποία όχι μόνον δεν μπορεί να είναι τελικά, αλλά θα πρέπει να αναπροσαρμόζονται κατά καιρούς. Για το λόγο αυτό συνιστάται η διατήρηση από κάθε ορκωτό ελεγκτή ικανής και κατάλληλης δικηγορικής υποστήριξης πέραν από την ασφάλιση. Η γενική αστική ευθύνη των ορκωτών ελεγκτών μπορεί να προσδιοριστεί στην υποχρέωση που έχει ο κάθε επαγγελματίας να επιδεικνύει την απαραίτητη προσοχή και επιμέλεια που αναμένεται από αυτόν ως συγκεκριμένο επαγγελματία που τούτος παρουσιάζεται κατά την άσκηση του επαγγέλματός του και την προσφορά των υπηρεσιών του προς το κοινό.

Στην περίπτωση του ορκωτού ελεγκτή - λογιστή, τούτος παρουσιάζεται ως ο ειδικός που έχει την δυνατότητα να διαπιστώσει κατά πόσον οι ελεγχόμενες χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσεως της ελεγχόμενης μονάδας. Επειδή όμως κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να είναι βέβαιος ότι θα μπορέσει- ή δεν θα μπορέσει στις περισσότερες περιπτώσεις - να φέρει σε πέρας ένα αναλαμβανόμενο έργο πλήρως επιτυχώς και χωρίς λάθη ή κάποιες παραλείψεις, δεν είναι πρακτικά σωστό να τον καθιστά κανείς υπεύθυνο για το αλάθητο αλλά για αμέλεια, ασυνέπεια και απάτη προς κάθε έχοντα άμεσο ή έμμεσο συμφέρον στα πλαίσια του έργου του ορκωτού ελεγκτή.

Η αστική ευθύνη ισχύει και για την διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας. Η ευθύνη διαφαίνεται και στο νέο νόμο στη φράση του άρθρου 19, Ν.Δ 226/92, «Ο ορκωτός ελεγκτής ευθύνεται για κάθε ζημία εκ θετικής ενέργειας ή παραλείψεως κατά τον έλεγχο και την έκδοση του πιστοποιητικού ελέγχου εφόσον αυτή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του ασκούντος τον έλεγχο και αποδεδειγμένα προκλήθηκε από τη χρήση του πιστοποιητικού ελέγχου», από τη διατύπωση της οποίας διαφαίνονται και οι διάφορες πιθανές αιτίες οι οποίες είναι δυνατόν να προκαλέσουν ή να εγείρουν την δικαστική δίωξη και επίρριψη ευθύνης για αποζημίωση στον εμπλεκόμενο ορκωτό ελεγκτή.

Σύμφωνα με τους βασικότερους νόμους μιας κοινωνίας περί εκτέλεσης συμβολαίων, ο ορκωτός ελεγκτής που αναλαμβάνει τον έλεγχο μιας επιχείρησης, επωμίζεται την συμβατική υποχρέωση προς τον πελάτη/επιχείρηση, καθώς και την αντίστοιχη ευθύνη, να εκτελέσει το συμφωνηθέν συμβόλαιο κατά τρόπο που αρμόζει στην επαγγελματική του ιδιότητα που αυτός επικαλείται. Ένας ορκωτός ελεγκτής-λογιστής είναι δυνατόν να θεωρηθεί υπεύθυνος έναντι των πελατών του για οποιοδήποτε από τα παρακάτω:

- 1) Απάτη. Ο ορκωτός ελεγκτής ο οποίος, εν γνώσει του και με πρόθεση, δεν αποκάλυψε απάτη η οποία διαπιστώθηκε κατά τον έλεγχο, ή συνέργησε σε κάποια πράξη σκόπιμης απάτης εις βάρος του πελάτη του, μπορεί να κατηγορηθεί για απάτη. Ένας ορκωτός ελεγκτής μπορεί, επίσης, να κατηγορηθεί για απάτη ακόμα και όταν κάνει λάθος από άγνοια, εάν ψευδώς παρουσιάστηκε ότι κατέχει την επαγγελματική ιδιότητα του ορκωτού ελεγκτή και τις απαιτούμενες γι' αυτήν γνώσεις και εξειδίκευση.

Στην περίπτωση εκούσιας απάτης έχει εφαρμογή και το άρθρο 57, παρ. β, γ, ε, του Ν.2190 επισύροντα αστική και ποινική ευθύνη, σε όποιον « εν γνώσει συνέταξε ή ενέκρινε ισολογισμό εναντίον των διατάξεων του παρόντος νόμου ή του παραστατικού», ενώ στην περίπτωση της ψευδούς παρουσίασης της ιδιότητας και ικανότητας του ορκωτού, εφαρμογή μπορεί να έχει το άρθρο 63γ. του ίδιου νόμου «..τιμωρείται πας ελεγκτής όστις δεν δήλωσε κάλυμμα ασκήσεως ελέγχου...»

- 2) Αμέλεια. Κατά την διεξαγωγή του ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να επιδείξει την επιμέλεια και προσοχή που αναμένεται από ένα μέσο επαγγελματία ορκωτό ελεγκτή. Διαφορετικά, αυτός μπορεί να κατηγορηθεί για αμέλεια ή αδιαφορία.

Στην περίπτωση αυτή δεν είναι απαραίτητη η γνώση ή η συνεργασία σε απάτη ή λάθος, αλλά αρκεί η αδιαφορία ή η αμέλεια εκ μέρους του ελεγκτή. Στις περιπτώσεις απάτης και αμέλειας, ειδικά, ο πελάτης θα πρέπει για να απαιτήσει αποζημίωση να αποδείξει ότι στηρίχθηκε στον έλεγχο του συγκεκριμένου ορκωτού ελεγκτή για να κάνει ή να μην κάνει κάποια συγκεκριμένη ενέργεια ή ότι η ζημία προκλήθηκε από την αδυναμία του ορκωτού να ανακαλύψει την απάτη ή το λάθος.

- 3) Αθέτηση συμφωνίας. Μια επιχείρηση - πελάτης μπορεί να διεκδικήσει αποζημίωση για αθέτηση συμφωνίας εκ μέρους του ορκωτού ελεγκτή, αν αυτός εξετέλεσε πλημμελώς τον έλεγχο και αυτό είχε ως συνέπεια την πρόκληση ζημίας στην ελεγχόμενη επιχείρηση ή ακόμα και τη μικρότερη από την αναμενόμενη ωφέλεια. Πλημμελή εκτέλεση ελέγχου έχουμε, για παράδειγμα, όταν ο ορκωτός ελεγκτής περιορίζει την έκταση του ελέγχου σε μικρότερη από έναν κανονικό έλεγχο, σύμφωνα με τα γενικώς παραδεκτά ελεγκτικά πρότυπα.

Στην περίπτωση που ο περιορισμός επιτρέπεται από την συμφωνία, αλλά παρ' όλα αυτά μπορεί να γίνει αιτία ζημιών σε κάποιους, ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να αναφέρει στο πιστοποιητικό του την έκταση και τους περιορισμούς του ελέγχου που διενήργησε.

- 4) Εχεμύθεια. Αν και η περίπτωση πρόκλησης ζημίας από την εκούσια ή ακούσια διαρροή σε τρίτους πληροφοριών, που απέκτησε ο ορκωτός ελεγκτής κατά την διενέργεια του ελέγχου σε μια επιχείρηση, καλύπτεται γενικά στο άρθρο 19 του Ν.Δ.226/1992 για την εχεμύθεια, την οποία πρέπει να διατηρεί ο

ελεγκτής σχετικά με κρίσιμες πληροφορίες του πελάτη του, γίνεται σαφής μνεία αυτής και στο άρθρο 63γ του Ν.2190, όπου αναφέρεται ότι «τιμωρείται δια φυλακίσεως μέχρι τριών μηνών πας ελεγκτής ανώνυμων εταιρειών, ο οποίος δεν ήθελε να τηρήσει απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με αυτά που παρατήρησε στην λειτουργία της εταιρείας». Εννοείται ότι στην υποχρέωση εχεμύθειας υπάγονται και όλα εκείνα τα στοιχεία που δεν επιβάλλεται εκ του νόμου να δημοσιεύονται κατά οποιαδήποτε μορφής δημοσίευσης, σε εφημερίδες, Χρηματιστήριο, νομαρχία, εφορία κ.τ.λ.

Για την άσκηση του πειθαρχικού ελέγχου στα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. συγκροτείται τριμελές Πειθαρχικό συμβούλιο. Αποτελείται από τον πρόεδρο του που είναι εν ενεργεία ή πρώην δικαστικός λειτουργός, από ένα μέλος του Εποπτικού συμβουλίου και από ένα Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, εκλεγόμενο από την Γενική Συνέλευση του σώματος.

Στο πειθαρχικό συμβούλιο παραπέμπεται με απόφαση του Εποπτικού συμβουλίου, ο Ορκωτός ελεγκτής λογιστής ή Επίκουρος ή Δόκιμος ή Ασκούμενος Ορκωτός ελεγκτής λογιστής για:

- 1) Πλημμελή άσκηση των καθηκόντων του.
- 2) Ανάρμοστη συμπεριφορά, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση της αμοιβής του υποχρεωτικού ελέγχου.
- 3) Οποιαδήποτε παράβαση του νόμου ή κανονιστικής διάταξης ή των δεοντολογικών κανόνων που αναφέρονται στην επαγγελματική του κατάσταση και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Σε περίπτωση κατά τη οποία το Εποπτικό συμβούλιο κρίνει ότι το αποδιδόμενο στο μέλος του Σώματος παράπτωμα είναι ελαφρύ και δεν οφείλεται σε δόλο ή αμέλεια αυτού, δύναται αντί της παραπομπής στο Πειθαρχικό συμβούλιο, να προβεί σε αυστηρές συστάσεις. Σε περίπτωση όμως υποτροπής, η παραπομπή είναι υποχρεωτική.

Το Πειθαρχικό συμβούλιο αφότου λάβει την πράξη παραπομπής, ερευνά την υπόθεση με ανακρίσεις, με κλήση του παραπεμπομένου σε απολογία και η υπόθεση αποπερατώνεται με την έκδοση της απόφασής του. Εφόσον διαπιστώσει την ενοχή του εγκαλούμενου, επιβάλλει τις ακόλουθες ποινές:

- 1) Οριστική παύση.
- 2) Προσωρινή παύση μέχρι 6 μηνών.
- 3) Πρόστιμο μέχρι 3.000 €.

4) Επίπληξη.

Τέλος, κατά της καταδικαστικής απόφασης χωρεί αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Πίνακας 1. Χρήστες Λογιστικών Πληροφοριών

Εντός	Εκτός
Κυρίως στελέχη διοίκησης	Επενδυτές (σε ποιες επιχειρήσεις θα επενδύσουν;)
	Πιστωτές (να χορηγηθεί πίστωση;)
	Πελάτες (είναι βιώσιμη η επιχείρηση της οποίας αγοράζουν προϊόντα;)
	Εργαζόμενοι και συνδικαλιστικά τους όργανα (ύψος απαιτήσεων μισθών;)
	Φορολογικές Αρχές (φορολόγηση) και άλλες Πολιτειακές Αρχές, πχ. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις εισαγωγής)
	Επιτροπή Ανταγωνισμού (παρατηρούνται υποκέρδη σε κάποιον κλάδο;)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία, 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2001 - 2002

2.1 Εισαγωγή

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ξέσπασαν σε ολόκληρο τον κόσμο και με επίκεντρο τις ΗΠΑ, μια σειρά από οικονομικά - λογιστικά σκάνδαλα από εταιρίες πέραν πάσης υποψίας, τα οποία κλόνισαν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού και οδήγησαν σε μία επαναξιολόγηση των κανόνων λογιστικής και ελέγχου των εταιριών και της γενικότερης λειτουργίας των χρηματοοικονομικών αγορών.

Ο Ball παρουσιάζει μία λίστα εταιριών που είχαν εμπλακεί σε λογιστικά σκάνδαλα την περίοδο 2001-2002, τα οποία συνέβησαν στις ΗΠΑ: AOL, Bristol-Myers Squibb, Cendant, Computer Associates (CA), Consec, Dynegy, Enron, Federal Home Loan Mortgage Corporation (Freddie Mac), HealthSouth, Peregrine Systems, Qwest, Rite Aid, Sunbeam, Tyco, Waste Management, WorldCom, και Xerox, με αυτά των Enron και WorldCom να είναι τα πιο γνωστά. Αλλά και στην Ευρώπη υπήρξαν εταιρίες που είχαν εμπλακεί σε διάφορες λογιστικές απάτες τη συγκεκριμένη περίοδο, όπως η ComROAD AG (Γερμανία), η Lernout and Hauspie Speech Products (Βέλγιο), η Parmalat (Ιταλία) και η Royal Ahold (Ολλανδία). Ωστόσο το επίκεντρο των σκανδάλων το 2001 και το 2002 ήταν οι ΗΠΑ (Ball, 2009).

Στα «θύματα – θύτες» των παραπάνω σκανδάλων περιλαμβάνονταν μια σειρά από εμπλεκόμενα μέρη, μεταξύ των οποίων ήταν παγκοσμίου φήμης ινστιτούτα και οργανισμοί, καθώς επίσης τράπεζες, ελεγκτικές εταιρίες (Arthur Andersen), μάνατζερ, υψηλόβαθμα στελέχη, αναλυτές αγορών και ελεγκτές.

Τα παραπάνω γεγονότα είχαν ως αποτέλεσμα την θέσπιση νέων αυστηρότερων νομοθετικών κανόνων και ελεγκτικών μηχανισμών, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με σκοπό τον αυστηρότερο έλεγχο τόσο των εισηγμένων, όσο και των ίδιων των ελεγκτικών εταιριών, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια και αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις τους και να αποτραπούν στο μέλλον φαινόμενα λογιστικής απάτης, όπως τα προαναφερόμενα.

2.2.Μέτρα σε Η.Π.Α., Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα για τη βελτίωση του εξωτερικού ελέγχου και την πρόληψη της λογιστικής απάτης

Στις ενότητες που ακολουθούν περιγράφονται τα κυριότερα μέτρα που έλαβαν οι κυβερνήσεις σε ΗΠΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα για τη βελτίωση και ενδυνάμωση του εξωτερικού ελέγχου και την πρόληψη και μείωση της λογιστικής απάτης.

2.2.1. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.)

2.2.1.1. Ο Νόμος Sarbanes-Oxley (Sarbanes-Oxley Act)

Στις ΗΠΑ, το κυριότερο νομοθετικό πλαίσιο που ψηφίστηκε για το σκοπό αυτό, ήταν ο Νόμος Sarbanes – Oxley (Sarbanes - Oxley Act) , που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2002 και κύριοι δημιουργοί του ήταν ο γερουσιαστής Paul Sarbanes και ο αντιπρόσωπος Michael Oxley. Σύμφωνα με τον Ιατρίδη (2008), ο Νόμος αυτός δίνει ιδιαίτερη σημασία στο πληροφοριακό περιεχόμενο των δημοσιευόμενων λογιστικών καταστάσεων και της χρηματοοικονομικής ενημέρωσης των επενδυτών, σχετικά με την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και τις προοπτικές τους, αφού η ύπαρξη ποιότητας και αξιοπιστίας στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κεφαλαιαγοράς.

Ο νόμος Sarbanes - Oxley έχει ως στόχο την εξάλειψη των παραγόντων που οδηγούν σε φαινόμενα εξαπάτησης του επενδυτικού κοινού, μέσα από τον αυστηρό έλεγχο των επιτροπών λογιστικού ελέγχου, την ανεξαρτησία των ελεγκτών λογιστών, την ενίσχυση των εσωτερικών ελέγχων και της διαχείρισης των κινδύνων και την επιβολή ποινών που θα αποτρέπουν αξιόποινες και καιροσκοπικές συμπεριφορές. Ο Νόμος Sarbanes - Oxley (SOX) έχει πέντε κύριους στόχους:

- 1) Την ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ελεγκτικών εταιριών.
- 2) Τη βελτίωση της ποιότητας και της διαφάνειας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- 3) Την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης.
- 4) Τη βελτίωση της αντικειμενικότητας των ερευνών.

-
- 5) Την ενίσχυση της επιβολής των ομοσπονδιακών νόμων (federal securities laws).

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, «ο Νόμος Sarbanes - Oxley (SOX), μεταξύ άλλων, επιβάλλει στους Διευθύνοντες Συμβούλους και στους Οικονομικούς Διευθυντές των εισηγμένων –σε χρηματιστήρια των ΗΠΑ- εταιρειών να πιστοποιούν εγγράφως - εκτός ορισμένων περιπτώσεων - ότι:

- 1) Οι γνωστοποιήσεις σε ορισμένα από τα υποβαλλόμενα προς το SEC (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ) δελτία δεν περιέχουν σημαντικά λάθη ή παραλείψεις. Έχουν εφαρμοσθεί οι σχετικές διαδικασίες ελέγχου κατά τη συλλογή και παροχή των πληροφοριών που αφορούν τα δελτία αυτά και
- 2) Έχουν πρόσφατα (εντός 90 ημερών προ της ημερομηνίας υποβολής των δελτίων) αξιολογηθεί οι διαδικασίες και οι έλεγχοι διαφάνειας».

Σύμφωνα με το γραφείο νομικών συμβούλων «Allen & Overly» και στοιχεία από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, τα βασικά σημεία του νόμου Sarbanes – Oxley είναι:

- 1) Οι Επιτροπές Ελέγχου (Audit Committees), που πλέον θα πρέπει να αποτελούνται από ανεξάρτητα μέλη του Δ.Σ., υπόκεινται σε νέες διατάξεις σχετικά με το διορισμό ελεγκτών, τις απολαβές και την επίβλεψη τους. Για παράδειγμα, απαγορεύεται ελεγκτές που διενεργούν έλεγχο σε μία εταιρία να παρέχουν συγχρόνως και μη-ελεγκτικές υπηρεσίες.
- 2) Οι Γενικοί (CEO) και οι Οικονομικοί (CFO) Διευθυντές των εταιρειών θα πρέπει να πιστοποιούν εγγράφως σε κάθε Δελτίο το οποίο περιλαμβάνει οικονομικές καταστάσεις και υποβάλλεται στη SEC (εκτός ορισμένων περιπτώσεων) την ακρίβεια των οικονομικών πληροφοριών που περιέχονται στο Δελτίο και την επάρκεια των σχετικών διαδικασιών και ελέγχων διαφάνειας της μονάδας τους.
- 3) Εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, οι εισηγμένες εταιρείες δεν επιτρέπεται να χορηγούν κανένα δάνειο στα στελέχη τους ή στα μέλη του Δ.Σ. Επίσης, υφιστάμενα δάνεια προς μέλη του Δ.Σ. δεν επιτρέπεται να αυξηθούν, να τροποποιηθούν ή να ανανεωθούν.
- 4) Οι εργαζόμενοι, τα ανώτερα στελέχη και όλοι όσοι διαθέτουν πληροφορίες σχετικές με την πορεία της επιχείρησης θα πρέπει να γνωστοποιούν τυχόν συναλλαγές σε μετοχές των εταιρειών τους εντός δύο ημερών μετά την

ημερομηνία εκτέλεσης της συναλλαγής (για την αποτροπή φαινομένων inside information).

- 5) Οι εταιρείες θα πρέπει να γνωστοποιούν σε «άμεση και συνεχή βάση» επιπλέον πληροφορίες για την περιουσιακή διάρθρωση και τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης της εταιρείας, εφόσον το SEC θεωρεί ότι τέτοια επιπλέον πληροφόρηση είναι απαραίτητη για το κοινό συμφέρον ή για τους επενδυτές.
- 6) Κάθε Ετήσιο Δελτίο που υποβάλλεται στο SEC και περιλαμβάνει οικονομικά αποτελέσματα θα πρέπει να εμπεριέχει γνωστοποιήσεις για όλες τις σημαντικές διορθώσεις που πραγματοποιούνται από τους ορκωτούς ελεγκτές.
- 7) Τέλος, πολλές πράξεις ορίζονται πλέον ως κακουργήματα, όπως:
 - i. Η παραποίηση ή καταστροφή αρχείων με πρόθεση την παρεμπόδιση της ορθής διενέργειας ελέγχων ή διαδικασιών πτώχευσης.
 - ii. Η ηθελημένη μη διατήρηση όλων των αρχείων ελέγχου από Ορκωτό Ελεγκτή για πέντε χρόνια.
 - iii. Γνώση εκτέλεσης σχεδίου για την παραπλάνηση επενδυτών.

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο που περιλαμβάνεται στο νόμο των Sarbanes – Oxley είναι η δημιουργία του Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB), ένα ανεξάρτητο όργανο ελέγχου και επίβλεψης των ελεγκτικών εταιριών. «Το PCAOB είναι ένας κανονισμός (regulator) με «φοβερές δυνάμεις». Ελέγχεται μόνο από την Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) και περιλαμβάνει νόμους και κανόνες που επηρεάζουν όλες τις πτυχές της ελεγκτικής βιομηχανίας (auditing industry), όπως ελεγκτικά πρότυπα και διαδικασίες, πρακτικές των ελεγκτικών εταιριών και διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου».

Επίσης έχει τη δυνατότητα για επιβολή πειθαρχικών ποινών στις ελεγκτικές εταιρίες. Ο Ball (2009) καταλήγει λέγοντας ότι «το PCAOB είναι συγχρόνως νομοθέτης, αστυνομικός, δικαστής, και ένορκος», τονίζοντας τις απεριόριστες δυνάμεις που έχει το συγκεκριμένο όργανο πάνω στο έργο των ελεγκτικών εταιριών.

Συμπερασματικά, ο Νόμος Sarbanes – Oxley αποτέλεσε για τις ΗΠΑ την μεγαλύτερη και σημαντικότερη νομοθετική πράξη ως προς την κρατική παρέμβαση στις αγορές τίτλων, από την περίοδο της μεγάλης ύφεσης (1930) και την ίδρυση της Αμερικάνικης Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC).

Στοχεύει στην προστασία του επενδυτικού κοινού, από παράνομες πράξεις των διαφόρων στελεχών των εισηγμένων εταιριών, στην αυστηρότερη εποπτεία της αγοράς και στην ενίσχυση, τη διαφάνεια και την ανεξαρτησία τόσο του εσωτερικού

όσο και του εξωτερικού ελέγχου. Θέτει επίσης νέες βάσεις για την εταιρική διακυβέρνηση, μέσα από την περισσότερο αξιόπιστη και ποιοτικότερη παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων και αποτέλεσε τον οδηγό για παρόμοιες νομοθετικές διατάξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αλλού.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Νόμο Sarbanes-Oxley, ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει στην ιστοσελίδα της Εθνικής Τράπεζας (<http://www.nbg.gr>) και στις παραπομπές που περιέχονται εκεί.

2.2.1.2 Οι συνέπειες του Νόμου Sarbanes – Oxley

Αρκετές ερευνητικές εργασίες έχουν εξετάσει τα οφέλη από την εφαρμογή του SOX, τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στη γενικότερη λειτουργία των αγορών και τις επιπτώσεις του στις αποφάσεις του επενδυτικού κοινού. Οι Linck, Netter και Yang (2008) κάνουν μία περιγραφή της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τον SOX, εστιάζοντας σε τέσσερις διαφορετικές περιοχές:

- 1) Την αντίδραση των αγορών κατά τη διάρκεια συζήτησης για την ψήφιση του νέου νόμου.
- 2) Την επίδραση του SOX στα κόστη εισαγωγής στο χρηματιστήριο για τις αμερικάνικες εταιρίες (listing costs).
- 3) Την επίδραση του SOX στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- 4) Την επίδραση του SOX στους εξωτερικούς ελεγκτές και στα έξοδα ελέγχου.

Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι ο SOX αύξησε δραματικά τα κόστη των εταιρικών συμβουλίων (corporate boards) και τις αποδοχές των διευθυντών, ιδιαίτερα στις μικρές επιχειρήσεις. Επίσης βρήκαν ότι μετά την εφαρμογή του SOX, οι επιτροπές ελέγχου (audit committees) των εταιριών συνεδριάζουν κατά μέσο όρο δύο φορές περισσότερο, σε σχέση με την περίοδο πριν την εφαρμογή του SOX. Τέλος, συμπεραίνουν ότι μετά τον SOX, τα συμβούλια (boards) είναι μεγαλύτερα και πιο ανεξάρτητα, ότι οι περισσότερες εταιρίες διαχωρίζουν πλέον τη θέση του Γενικού Διευθυντή και του Προέδρου και εγκαθιστούν μια επιτροπή προσδιορισμού ή διακυβέρνησης (establish a nominating or governance committee).

Σχετικά με την επίδραση του SOX στις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των εταιριών, έρευνες των Ashbaugh et. al. (2005) καθώς και των Ge et. al. (2005)

έδειξαν ότι «η πιθανότητα εταιριών για αποκάλυψη ανεπάρκειας στον εσωτερικό τους έλεγχο είναι θετικά συσχετισμένη με τη λειτουργική πολυπλοκότητα και αρνητικά συσχετισμένη με την αποδοτικότητα των συγκεκριμένων εταιριών» (Linck et al., 2008). Επίσης, οι Ashbaugh - Skaife et. al. (2007) συμπεραίνουν ότι εταιρίες με ισχυρά συστήματα εσωτερικού ελέγχου, τείνουν να έχουν χαμηλότερο κόστος δανεισμού, ενώ η έκθεση Lord και Benoit (2006) καταλήγει ότι εταιρείες χωρίς ουσιαστικές αδυναμίες στους εσωτερικούς ελέγχους τους, ή εταιρείες που είναι σε θέση να προσδιορίσουν και να διορθώσουν έγκαιρα τις διάφορες αδυναμίες τους, παρουσίασαν μεγαλύτερες αυξήσεις στις αποδόσεις των μετοχών τους συγκριτικά με άλλες εταιρείες»

Η επίδραση του SOX στην ποιότητα του ελεγκτικού έργου και στους ίδιους τους ελεγκτές εξετάστηκε από τους Hoitash, Markelevich, και Barragato (2005), Lai (2005), Asthana, Balsam, and Kim (2004) καθώς και από τους Griffin Lont (2005). Κάνοντας μία επισκόπηση της παραπάνω βιβλιογραφίας οι Linck et. al. (2008) καταλήγουν στο ότι:

- 1) Ο SOX αύξησε τα έξοδα ελέγχου (audit fees).
- 2) Η απαγόρευση παροχής μη ελεγκτικών υπηρεσιών από τις ελεγκτικές εταιρίες αύξησε την ποιότητα του ελέγχου.
- 3) Ο SOX επέφερε σημαντικές αλλαγές στην αγορά του ελέγχου (auditor market).

Οι Braiotta και Zhou (2006) απέδειξαν ότι οι αμερικάνικες εταιρίες που συμμορφώθηκαν με τη νέα ελεγκτική νομοθεσία (audit committee alignment), παρουσιάζουν μικρότερη αύξηση ή χαμηλότερα ποσοστά διαχείρισης κερδών (earnings management). Επίσης συνδέονται με μεγαλύτερη ελεγκτική ανεξαρτησία και διενεργούν περισσότερα ελεγκτικά συμβούλια. Τέλος, οι Rittenberg και Miller (2005) αναφέρουν ότι μετά την εφαρμογή του SOX το επενδυτικό κοινό θεωρεί πλέον περισσότερο αξιόπιστες τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εισηγμένων εταιριών.

Τελειώνοντας, αξίζει να αναφερθούν και οι κριτικές που δέχτηκε ο συγκεκριμένος νόμος, κυρίως από παράγοντες της αγοράς, οι οποίοι έκαναν λόγο για την υπερβολική αυστηρότητα του νόμου και την προσπάθεια πολιτικής-νομοθετικής παρέμβασης στην ελεύθερη αγορά. Ο Ball (2009), στο τέλος του σχετικού άρθρου του, διερωτάται αν τελικά ο Νόμος Sarbanes-Oxley ήταν μια υπεραντίδραση (overreaction), και

απαντάει ότι εξαρτάται αν κάποιος το βλέπει από τη σκοπιά της αγοράς ή από την πολιτική/νομοθετική σκοπιά.

2.2.2. Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)

Το παράδειγμα των ΗΠΑ στη λήψη μέτρων για τον αυστηρότερο έλεγχο και τη διαφάνεια των λογιστικών καταστάσεων ακολούθησε και η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια σειρά από παρόμοια μέτρα.

Συγκεκριμένα, τα μέτρα που πήρε η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) για τη διασφάλιση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων και της ανεξαρτησίας των ορκωτών ελεγκτών, ήταν «ο εκσυγχρονισμός της 8ης Κοινοτικής Οδηγίας, προκειμένου το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή να λειτουργεί υπό ενιαία δομή και με τους ίδιους κανόνες, σε όλα τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε δέκα προτεραιότητες για τη βελτίωση και την εναρμόνιση της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Έτσι, σύμφωνα με το έγγραφο IP/ 03/ 715 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που δημοσιεύτηκε το Μάιο του 2003, «στόχος είναι να εξασφαλιστεί ότι οι επενδυτές και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να βασίζονται πλήρως στην ακρίβεια των ελεγμένων λογαριασμών, να αποφευχθούν οι συγκρούσεις συμφερόντων για τους ελεγκτές και να βελτιωθεί η προστασία της ΕΕ από σκάνδαλα τύπου Enron» (Αλαμάνος, 2007).

Το παραπάνω έγγραφο περιλαμβάνει προτάσεις για νέες διατάξεις της Ε.Ε. όσον αφορά τη ριζική αναμόρφωση της υφιστάμενης νομοθεσίας και την επέκτασή της. «Με την έγκριση των προτάσεων αυτών θα υπάρξει, για πρώτη φορά, μια πλήρης σειρά κοινοτικών κανόνων, όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής των λογιστικών ελέγχων και την ελεγκτική υποδομή που απαιτείται για τη διασφάλιση της ποιότητας των ελέγχων».

Το πρόγραμμα διαιρείται σε βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες. Στις βραχυπρόθεσμες περιλαμβάνονται «η ενίσχυση της δημόσιας εποπτείας των ορκωτών ελεγκτών σε επίπεδο κρατών μελών και σε επίπεδο ΕΕ, η υποχρεωτική εφαρμογή Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ) σε όλους τους υποχρεωτικούς λογιστικούς ελέγχους στην ΕΕ από το 2005 και μετά, καθώς και η σύσταση της Κανονιστικής Επιτροπής Ελεγκτικών Θεμάτων, αποστολή της οποίας θα είναι η

συμπλήρωση της αναθεωρημένης νομοθεσίας και η ταχεία έγκριση λεπτομερών δεσμευτικών μέτρων. Οι προτεραιότητες όσον αφορά τον έλεγχο των επιχειρήσεων συμπληρώνουν το ευρύτερο πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής για το εταιρικό δίκαιο και την εταιρική διακυβέρνηση».

Μια συνοπτική περιγραφή των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων, σύμφωνα πάντα με το έγγραφο με αριθμό IP/03/715 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δίνεται παρακάτω. Βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες:

- 1) Εκσυγχρονισμός της 8^{ης} οδηγίας για το εταιρικό δίκαιο.
- 2) Ενίσχυση της κανονιστικής υποδομής της Ε.Ε.
- 3) Ενίσχυση της δημόσιας εποπτείας του κλάδου των ορκωτών ελεγκτών.
- 4) Η επιβολή της χρήσης Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ) σε όλους τους υποχρεωτικούς λογιστικούς ελέγχους.

Μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες:

- 1) Βελτίωση των πειθαρχικών κυρώσεων.
- 2) Περισσότερη διαφάνεια όσον αφορά τις ελεγκτικές εταιρείες και τα δίκτυά τους.
- 3) Εταιρική διακυβέρνηση: ενίσχυση των ελεγκτικών επιτροπών και του εσωτερικού ελέγχου.
- 4) Ενίσχυση της ανεξαρτησίας του ορκωτού ελεγκτή και του κώδικα δεοντολογίας.
- 5) Εμβάθυνση της εσωτερικής αγοράς ελεγκτικών υπηρεσιών.
- 6) Έλεγχος της αξιοπιστίας των ορκωτών ελεγκτών.

2.2.3. Ελλάδα

Η Ελλάδα, ως χώρα - μέλος της Ε.Ε., υιοθέτησε την 8η κοινοτική οδηγία και μαζί με την εφαρμογή των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων και την ενίσχυση του ρόλου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, διαμόρφωσε το πλαίσιο για τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων και τον αποτελεσματικό έλεγχο των επιχειρήσεων. Επίσης, με μια σειρά προσαρμογών της υφιστάμενης εμπορικής νομοθεσίας (κ.Ν. 2190/1920), όπως οι κανόνες Εταιρικής Διακυβέρνησης, η οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου των εισηγμένων εταιριών και η υποχρεωτική εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρίες,

διαμορφώθηκε και στη χώρα μας ένα ενιαίο πλαίσιο για την κατάρτιση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, με ακρίβεια και σαφήνεια.

Στη συνέχεια της εργασίας, ακολουθεί μία περιγραφή των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων (ΕΕΠ) και του ρόλου της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Αναλύονται επίσης οι βασικές αρχές του Ελληνικού Λογιστικού Συστήματος, ώστε να γίνει πιο κατανοητό το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές στην Ελλάδα (Αλαμάνος, 2007).

2.2.3.1. Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π.) συντάχθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (Ε.Λ.Τ.Ε.) και θεσπίστηκαν με την Κανονιστική Πράξη της ΕΛΤΕ 483/6-10-2004 (ΦΕΚ 1589 Β της 22-10-2004). Η ΕΛΤΕ είναι επιφορτισμένη, μεταξύ άλλων, με τη διοικητική εποπτεία του έργου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών καθώς και με τη διενέργεια ποιοτικού ελέγχου στην εργασία των ορκωτών ελεγκτών λογιστών, όπως προκύπτει από το Νόμο 3148/2003.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) σύμφωνα με το ΕΕΠ 1100 του παραπάνω Κανονισμού «στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ελεγκτές να επιτελέσουν το έργο τους κατά τρόπο ικανοποιητικό και στο να επιτρέψουν την αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου κατά τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό». Τα ΕΕΠ έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (Δ.Ε.Π.) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants, IFAC) και συνθέτουν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο σώμα κανόνων που διέπει τους οικονομικούς ελέγχους που διενεργούνται από τα μέλη του ΣΟΕΛ.

Σύμφωνα με το ΕΕΠ 2200 στόχος του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης από τον ελεγκτή ως προς το αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με το δεδηλωμένο λογιστικό πλαίσιο και ειδικότερα είτε σύμφωνα με τα ΔΛΠ είτε σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία. Σύμφωνα με τον Αλαμάνο (2007), «ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής μπορεί να διατυπώσει τη γνώμη του επί των οικονομικών καταστάσεων ανεπιφύλακτα ή με επιφυλάξεις, μπορεί να εκφράσει αρνητική γνώμη ή και να αρνηθεί να εκφέρει γνώμη, πάντα όμως με τη σωστή

αιτιολογία. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής πέραν της διατύπωσης των παρατηρήσεων του στην έκθεση ελέγχου, έχει νόμιμη υποχρέωση να αναφέρει τυχόν παραβάσεις νόμου στα αρμόδια όργανα».

Σημειώνεται, τέλος, ότι η επιβολή κυρώσεων δεν περιλαμβάνεται στις αρμοδιότητες του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, αλλά είναι έργο των αρμόδιων οργάνων, όπως η Γενική Συνέλευση των ανωνύμων εταιρειών ή τα αρμόδια εντεταλμένα όργανα της πολιτείας όπως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Παρακάτω γίνεται μία αναφορά στις αρμοδιότητες και τους στόχους της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΕΕΠ) σύμφωνα με το ΕΕΠ 1100 του παραπάνω Κανονισμού «στοχεύουν στο να βοηθήσουν τους ελεγκτές να επιτελέσουν το έργο τους κατά τρόπο ικανοποιητικό και στο να επιτρέψουν την αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου κατά τρόπο δίκαιο και αντικειμενικό». Τα ΕΕΠ έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα (Δ.Ε.Π.) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants, IFAC) και συνθέτουν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο σώμα κανόνων που διέπει τους οικονομικούς ελέγχους που διενεργούνται από τα μέλη του ΣΟΕΛ.

Σύμφωνα με το ΕΕΠ 2200 στόχος του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης από τον ελεγκτή ως προς το αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με το δεδηλωμένο λογιστικό πλαίσιο και ειδικότερα είτε σύμφωνα με τα ΔΛΠ είτε σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική εταιρική νομοθεσία. Σύμφωνα με τον Αλαμάνο (2007)¹⁹, «ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής μπορεί να διατυπώσει τη γνώμη του επί των οικονομικών καταστάσεων ανεπιφύλακτα ή με επιφυλάξεις, μπορεί να εκφράσει αρνητική γνώμη ή και να αρνηθεί να εκφέρει γνώμη, πάντα όμως με τη σωστή αιτιολογία. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής πέραν της διατύπωσης των παρατηρήσεων του στην έκθεση ελέγχου, έχει νόμιμη υποχρέωση να αναφέρει τυχόν παραβάσεις νόμου στα αρμόδια όργανα». Σημειώνεται, τέλος, ότι η επιβολή κυρώσεων δεν περιλαμβάνεται στις αρμοδιότητες του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή, αλλά είναι έργο των αρμόδιων οργάνων, όπως η Γενική Συνέλευση των ανωνύμων εταιρειών ή τα αρμόδια εντεταλμένα όργανα της πολιτείας όπως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Παρακάτω γίνεται μία αναφορά στις αρμοδιότητες και τους στόχους της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

2.2.3.2. Η Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της (<http://www.hcmc.gr>), «η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με ίδιους πόρους, λειτουργεί αποκλειστικά χάριν του δημοσίου συμφέροντος και απολαμβάνει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας. Η λειτουργία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς δεν βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, οι δε πόροι της προέρχονται από τέλη και εισφορές που βαρύνουν τους εποπτευόμενους φορείς. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, δεσμευόμενα μόνον από το νόμο και τη συνείδησή τους και δεν εκπροσωπούν τους φορείς που τους πρότειναν.

Στόχος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας.

Στους εποπτευόμενους φορείς από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρίες και οι Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης.

Οι εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύονται επίσης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς την τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών. Τα μέλη διοικητικών συμβουλίων και τα διευθυντικά στελέχη όλων των προαναφερόμενων φορέων υπόκεινται σε εποπτικές υποχρεώσεις προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Στους εποπτευόμενους από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς φορείς περιλαμβάνονται επίσης οι οργανωμένες αγορές και οι φορείς εκκαθάρισης, όπως η Αγορά Αξιών Χ.Α., η Αγορά Παραγώγων Χ.Α., και η ΕΧΑΕ ως φορέας εκκαθάρισης και διακανονισμού συναλλαγών επί κινητών αξιών και επί παραγώγων αλλά και τα συστήματα αποζημίωσης επενδυτών και διασφάλισης συναλλαγών, όπως το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο και το Επικουρικό Κεφάλαιο.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με το έργο της συμβάλλει στη διαφάνεια των χρηματοοικονομικών πληροφοριών που δημοσιεύουν οι εισηγμένες εταιρίες και στη γενικότερη βελτίωση της λειτουργίας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς».

2.2.3.3. Το Ελληνικό Λογιστικό Πλαίσιο

Σύμφωνα με τους Δημητρόπουλο και Αστερίου (2009), το Ελληνικό Λογιστικό Σύστημα έχει περισσότερες ομοιότητες με αυτά των αναδυόμενων ασιατικών χωρών (Μαλαισία, Φιλιππίνες, Τουρκία κλπ), παρά με αυτά των αναπτυγμένων αγορών (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο). Το Ελληνικό Λογιστικό Πλαίσιο, βασισμένο στο γαλλικό λογιστικό σύστημα, χαρακτηρίζεται από «μέτρια φορολογική και χρηματοοικονομική λογιστική συμμόρφωση (moderate tax and financial accounting conformity), μέτρια χρήση δεδουλευμένων εξόδων (accruals), χαμηλή σημαντικότητα της αγοράς κεφαλαίου και αδύναμη εταιρική διακυβέρνηση» (Dimitropoulos et. al, 2009).

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα χρησιμοποιείται η μέθοδος του ιστορικού κόστους για την εκτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού, των εσόδων και των εξόδων, σε αντίθεση με τα αγγλοσαξονικά συστήματα, όπου χρησιμοποιείται η μέθοδος της εύλογης αξίας (fair value). Η κύρια συνέπεια της χρήσης του ιστορικού κόστους, σύμφωνα πάντα με τους Δημητρόπουλο και Αστερίου (2009), είναι ότι οι οικονομικές καταστάσεις και ειδικότερα ο ισολογισμός, δεν παρουσιάζουν την εύλογη αξία των στοιχείων του Ενεργητικού, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα στην απόσβεση των στοιχείων ενεργητικού, στη διανομή των μερισμάτων, στην εκτίμηση της αναβαλλόμενης φορολογίας και σε άλλα λογιστικά θέματα.

Πέρα όμως από τις παραπάνω επικρίσεις, η μέθοδος του ιστορικού κόστους κάνει τα κόστη καθορισμένα, αντικειμενικά και επαληθεύσιμα, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα χειραγώγησης και παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τα διάφορα στελέχη των εταιριών. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι πολλοί επιστήμονες και ειδικοί «κατηγορούν» τη μέθοδο της εύλογης αξίας, ως μία από τις αιτίες υπερτίμησης των αποτελεσμάτων των εταιριών, με αποτέλεσμα την υπερτίμηση των

μετοχικών αξιών και τη δημιουργία φούσκας, που οδήγησε στην τωρινή οικονομική κρίση.

2.2.3.4. Τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και η υιοθέτησή τους από τις ελληνικές εισηγμένες.

Με τον ευρωπαϊκό κανονισμό 1606/2002, η Ευρωπαϊκή Ένωση υποχρεώνει τις εισηγμένες εταιρίες όλων των κρατών - μελών «να υιοθετήσουν μία ενιαία και υψηλής ποιότητας δέσμη Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για την κατάρτιση των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων, με στόχο τη σύγκλιση των λογιστικών προτύπων που χρησιμοποιούνται σήμερα διεθνώς και απώτερο σκοπό την επίτευξη μιας ενιαίας δέσμης παγκόσμιων Λογιστικών Προτύπων».

Έτσι, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία 1606/2002 και βάσει του Νόμου 3229/2004 (όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 13 3301/2004), οι ελληνικές εταιρίες που είναι εισηγμένες σε οποιοδήποτε Χρηματιστήριο Αξιών (στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή) υποχρεούνται να συντάσσουν τις οικονομικές καταστάσεις τους (απλές και ενοποιημένες) από την χρήση που αρχίζει την 1 Ιανουαρίου 2005 και εφεξής, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), γνωστά και ως Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ). Σημειώνουμε εδώ, ότι τα ΔΠΧΠ, σε αντίθεση με το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο, χρησιμοποιούν τη μέθοδο της εύλογης αξίας (fair value).

Η εφαρμογή των ΔΠΧΠ και στην Ελλάδα έχει ως στόχο τη μεγαλύτερη διαφάνεια και ποιότητα στις οικονομικές καταστάσεις και την αύξηση του επιπέδου ενημέρωσης του επενδυτικού κοινού. Επίσης θα βοηθήσει στη συγκρισιμότητα των ελληνικών επιχειρήσεων σε σχέση με τις ανταγωνίστριες τους στο εξωτερικό.

Σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου, προϊστάμενο του Τμήματος Παρακολούθησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών Εισηγμένων Εταιριών της Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, για τις οικονομικές χρήσεις που αρχίζουν από 1.1.2005, οι εισηγμένες στο ΧΑΑ εταιρίες υποχρεούνται να δημοσιεύουν σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ):

- 1) Σε ετήσια βάση (ν.2190/1920 άρθρ.42α, 43α, 134). Ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (σε ατομική & ενοποιημένη βάση) που περιλαμβάνουν:
 - i. Ισολογισμό.

-
- ii. Κατάσταση αποτελεσμάτων
 - iii. Κατάσταση μεταβολών ιδίων κεφαλαίων
 - iv. Κατάσταση ταμειακών ροών
 - v. Επεξηγηματικές σημειώσεις (Έκθεση διαχείρισης διοικητικού συμβουλίου, Έκθεση ελέγχου ορκωτού ελεγκτή λογιστή, Συνοπτικά οικονομικά στοιχεία και πληροφορίες)
- 2) Σε περιοδική βάση (π.δ.360/1985 άρθρ.2).
- i. Ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις.
 - ii. Στοιχεία και πληροφορίες (αποφάσεις 17/336/21.4.2005, 2/396/31.8.06 Δ.Σ. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς)

Τα παραπάνω στοιχεία πρέπει να δημοσιεύονται στον Τύπο και να αναρτώνται στο διαδίκτυο. Επίσης για οικονομικές χρήσεις που αρχίζουν από 20.1.2007 θα πρέπει να αναρτώνται στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ):

- 1) Σε ετήσια και περιοδική βάση (ν.3556/2007 άρθρ.4). Ετήσια οικονομική έκθεση που περιλαμβάνει:
- i. Ελεγμένες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (σε ατομική & ενοποιημένη βάση).
 - ii. Έκθεση διοικητικού συμβουλίου.
 - iii. Δηλώσεις προέδρου, διευθύνοντος συμβούλου και ενός μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου για αληθή απεικόνιση των ως άνω στοιχείων
 - iv. Έκθεση ορκωτού ελεγκτή λογιστή.
 - v. Συνοπτικά οικονομικά στοιχεία & πληροφορίες (ΚΥΑ) για δημοσίευση στον Τύπο.
 - vi. Πρόσθετες πληροφορίες και στοιχεία απόφασης 7/448/11.10.07 Δ.Σ. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ Β/2092/29.10.2007).

Οι παραπάνω αποφάσεις έχουν ως στόχο την πλήρη ενημέρωση για την εικόνα των εισηγμένων εταιριών από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (επενδυτές, κράτος, τράπεζες, αναλυτές, κλπ). Με τον τρόπο αυτό αυξάνεται η διαφάνεια και η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν πρόσβαση στις ίδιες πληροφορίες, αποτρέποντας έτσι φαινόμενα χειραγώγησης μετοχών.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, συμπεραίνουμε ότι στην Ελλάδα, ιδιαίτερα από το 2005 και μετά, υπάρχουν πλέον όλοι οι απαραίτητοι κανόνες, που συμβάλλουν στην αντικειμενική, ανεξάρτητη και αξιόπιστη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, τουλάχιστον για τις εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο

Αξιών Αθηνών. Η υποχρεωτική υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης από τις εισηγμένες, η θέσπιση των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων, που είναι άμεσα συνδεδεμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και η ενδυνάμωση των εποπτικών και ρυθμιστικών μηχανισμών, έχουν αυξήσει την αξιοπιστία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς και έχουν καταστήσει τις ελληνικές εισηγμένες μία καλή επενδυτική επιλογή για ξένους και Έλληνες επενδυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΞΕΝΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ

3.1. Επισκόπηση διεθνούς βιβλιογραφίας

3.1.1. Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων και λογιστική απάτη

3.1.1.1. Ορισμοί

Σύμφωνα με τον ορισμό του American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις (fraudulent financial reporting ή falsified financial statements) ορίζονται ως οι σκόπιμες λανθασμένες διατυπώσεις ή παραλείψεις στις οικονομικές καταστάσεις ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες αυτών. Αυτό σύμφωνα με τους Lendez και Korevec (1999), μπορεί να περιλαμβάνει:

- 1) Το χειρισμό (manipulation), την παραποίηση (falsification), ή την αλλαγή (alteration) των λογιστικών αρχείων ή των δικαιολογητικών εγγράφων που χρησιμοποιούνται για την προετοιμασία των οικονομικών καταστάσεων.
- 2) Διαστρεβλώσεις ή σκόπιμες παραλείψεις σημαντικών γεγονότων ή συναλλαγών από τις οικονομικές καταστάσεις.
- 3) Την σκόπιμη κακή εφαρμογή των κανόνων της λογιστικής.

Το 1997 το AICPA εξέδωσε το Ελεγκτικό Πρότυπο No. 82 (Statement Auditing Standards – SAS No. 82: «Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit»), το οποίο προσπαθούσε να ορίσει την ευθύνη του ελεγκτή για τον εντοπισμό της απάτης κατά τη διενέργεια ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, σε συνδυασμό με τις Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (GAAP).

Σύμφωνα με τον Madisson (1999), το SAS No. 82 αναφέρει ότι κατά τον προγραμματισμό και κατά την εκτέλεση του λογιστικού ελέγχου, ο ανεξάρτητος ελεγκτής θα πρέπει:

-
- 1) Να εκτιμήσει τους παράγοντες κινδύνου (risk factors) και τυχόν προειδοποιητικά σημεία (red flags) στα οποία θα εστιάσει περισσότερο κατά τον έλεγχο (αναφέρονται πάνω από 50 παράγοντες κινδύνου).
 - 2) Να αναπτύξει τα κατάλληλα εργαλεία για την εκτίμηση των κινδύνων αυτών.
 - 3) Να διενεργήσει ελέγχους και να αξιολογήσει τα αποτελέσματά τους.
 - 4) Να μεταφέρει τα αποτελέσματα του ελέγχου στη διοίκηση.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Mancino (1997), το SAS No. 82 διευκρινίζει αλλά δεν αυξάνει τις ευθύνες των ελεγκτών να ανιχνεύσουν τη λογιστική απάτη. Αργότερα, το 2001, δημιουργήθηκε το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο No 240 (International Statement on Auditing – ISA No. 240) περί ευθύνης του ελεγκτή στη θεώρηση (consideration) της απάτης κατά τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το συγκεκριμένο Ελεγκτικό Πρότυπο διευκρινίζει τους έμφυτους περιορισμούς ενός ελεγκτή στο να ανιχνεύσει το λάθος και την απάτη, και ιδιαίτερα τη διοικητική (managerial) απάτη. Επιπλέον, υπογραμμίζει τη διάκριση μεταξύ διοικητικής απάτης (managerial fraud) και απάτης των υπαλλήλων (employee fraud) και επεκτείνει τη συζήτηση για τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Σύμφωνα με τον Ζοπουνίδη (2007), στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο No 240, ο όρος παραποίηση αναφέρεται ως η εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης, των εργαζομένων ή τρίτου μέρους που έχουν ως αποτέλεσμα τη παραποιημένη παρουσίαση (misrepresentation) των λογιστικών καταστάσεων. Στο ISA No 240, ο όρος απάτη (fraud) αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- 1) Νόθευση ή αλλοίωση των λογιστικών εγγραφών ή των παραστατικών.
- 2) Αλλοίωση των στοιχείων του ενεργητικού.
- 3) Απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- 4) Καταχώρηση εικονικών συναλλαγών.
- 5) Λανθασμένη εφαρμογή των Λογιστικών Προτύπων και Αρχών.

Τέλος, το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants - AICPA) στο πρότυπο «Statement on Auditing Standards» (SAS) 99, διαχωρίζει το λάθος που προέρχεται από αμέλεια από το λάθος που έχει ως στόχο την απάτη (fraud), αναφέροντας ότι απάτη είναι «η σκόπιμη παράβλεψη ποσών ή η παραποίηση στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών».

Ο όρος λάθος ή σφάλμα (error) αναφέρεται σε ακούσια, μη σκόπιμα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις. Τέλος, υπογραμμίζεται ότι τα όρια μεταξύ απάτης και σφάλματος δεν είναι τελείως ξεκάθαρα.

3.1.1.2. Χαρακτηριστικά της λογιστικής απάτης

Σύμφωνα με τον Ζοπουνίδη (2007), ο Worthy, (1984) ομαδοποιεί τις τεχνικές παραποίησης λογιστικών καταστάσεων σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- 1) Αλλαγή λογιστικής μεθόδου.
- 2) Μεταβολή των στοιχείων κοστολόγησης.
- 3) Παραβίαση της αρχής της αυτοτέλειας της χρήσης, μεταβάλλοντας τις ημερομηνίες που έσοδα και έξοδα θεωρούνται ως δεδουλευμένα.

Σύμφωνα πάλι με το άρθρο του Ζοπουνίδη, ο Rezaee (2003) αναφέρει ότι η λογιστική απάτη περιλαμβάνει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- 1) Νόθευση, παραποίηση ή αθέμιτη τροποποίηση οικονομικών μεγεθών, υποστηρικτικών εγγράφων, ή επιχειρηματικών συναλλαγών.
- 2) Σκόπιμα εσφαλμένες δηλώσεις, παραλείψεις ή διαστρεβλώσεις γεγονότων, εμπορικών συναλλαγών, λογαριασμών και άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις λογιστικές καταστάσεις.
- 3) Σκόπιμα κακή εφαρμογή, ερμηνεία και εκτέλεση των λογιστικών προτύπων, αρχών και των πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και αναφορά οικονομικών και επιχειρησιακών συναλλαγών.
- 4) Εσκεμμένη παράβλεψη και αποκάλυψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών.
- 5) Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για τη διαχείριση παράνομων κερδών.
- 6) Μεθοδεύσεις λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται μέσα στα όρια των νόμων, αλλά είναι εύκολο να μεταβληθούν μέσα από τα «παραθυράκια» αυτών.

Σύμφωνα με τον Σπαθή (2002), τρόποι για τον χειρισμό (manipulation) στοιχείων οικονομικών καταστάσεων μπορεί να είναι «η υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή η υποτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους». Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Συνεχίζοντας, ο Σπαθής (2002) αναφέρουν μέσα και μεθόδους που χρησιμοποιούνται

για την παραποίηση, όπως η δημιουργική λογιστική (creative accounting), η εξομάλυνσή κυρίως των αποτελεσμάτων χρήσης, μέσω εσφαλμένων λογιστικών καταχωρήσεων (income smoothing) καθώς και η χειραγώγηση των κερδών (earnings management).

Ο Σπαθής (2002) αναφέρει επίσης ότι στις περισσότερες περιπτώσει παραποίησης παρατηρούνται υπερτιμήσεις στοιχείων ενεργητικού, όπως αποθεμάτων, απαιτήσεων, παγίων υλικών και άυλων ακόμη και καταχώρηση ανύπαρκτων κονδυλίων.

Οι ασυνήθιστες αυτές κινήσεις πραγματοποιούνται κυρίως στο τέλος του έτους ή των τριμήνων. Όσον αφορά τα κίνητρα που οδηγούν τα στελέχη των επιχειρήσεων στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, οι Lendez και Korevec (1999) αναφέρουν ότι δεν είναι μόνο η απληστία αλλά και η επιθυμία των ανώτερων στελεχών να δημοσιεύσουν αποτελέσματα που ικανοποιούν ή υπερβαίνουν τις προσδοκίες των αγορών.

3.1.1.3. Παράγοντες που ευνοούν την πιθανότητα δημιουργίας παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Οι Lendez and Korevec (1999) αναφέρουν ότι παράγοντες που ευνοούν την πιθανότητα δημιουργίας παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων μπορεί να είναι τα χαρακτηριστικά του μάνατζμεντ και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της εταιρίας.

A. Χαρακτηριστικά της διοίκησης (management characteristics)

Η φιλοσοφία της διοίκησης παίζει σημαντικό ρόλο στην ευρύτερη λειτουργία μιας επιχείρησης. Αν η διοίκηση επιδεικνύει ακεραιότητα και υψηλές ηθικές αξίες, στέλνει ξεκάθαρο μήνυμα στους υπαλλήλους ότι δε θα ανεχτεί παράτυπες λογιστικές πρακτικές. Αν, αντίθετα, το μάνατζμεντ αγνοεί τους νόμους και προωθεί την υλοποίηση των εταιρικών στόχων με κάθε κόστος, τότε είναι πιθανόν οι υπάλληλοι να καταφύγουν σε παράνομα μέσα για να τους επιτύχουν. Οι Lendez και Korevec (1999) αναφέρουν ορισμένα χαρακτηριστικά της διοίκησης τα οποία θα μπορούσαν να μειώσουν τον κίνδυνο λογιστικής απάτης. Για παράδειγμα, στενή εποπτεία των δραστηριοτήτων της εταιρίας, ενδυνάμωση των λογιστικών ελέγχων, αυστηρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου συγχρόνως με την υιοθέτηση ολοκληρωμένων

πληροφοριακών συστημάτων (ERPs) και σεβασμό στις οδηγίες των διαφόρων εποπτικών και νομοθετικών αρχών.

B. Λειτουργικά χαρακτηριστικά της εταιρίας (company operating characteristics)

Τα λειτουργικά χαρακτηριστικά μιας εταιρίας μπορούν μερικές φορές να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία απάτης. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνδέονται με τη φύση και την πολυπλοκότητα της εταιρίας και των συναλλαγών της (Lendez και Korevec, 1999).

Για παράδειγμα αν ο υπολογισμός των περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρίας βασίζεται σε υποκειμενικές και όχι αντικειμενικές κρίσεις, είναι ευκολότερη η χειραγώγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Άλλα παραδείγματα λειτουργικών χαρακτηριστικών που δίνουν ευκαιρία για απάτη είναι οι περίπλοκες συναλλαγές και η πολύπλοκη οργανωτική δομή των εταιριών. Επίσης σημαντικός παράγοντα κινδύνου αποτελεί η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης (Spathis et.al.,2002). Χαρακτηριστικά όπως η ταμειακή στενότητα, η χαμηλή κερδοφορία, καθώς και η ύπαρξη συσσωρευμένων ζημιών μπορεί να οδηγήσουν σε απάτη για να ανατραπεί η συγκεκριμένη κατάσταση.

3.1.1.4. Τρόποι αντιμετώπισης της απάτης

Οι Lendez και Korevec (1999) προτείνουν τρόπους για τον εντοπισμό αλλά και την πρόληψη των παραπονημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κυρίως μέσα από τη διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών και την ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων. Για την πρόληψη των παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων, προτείνουν τη δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος ελέγχου, την πρόσληψη έντιμων ατόμων, την παροχή εκπαίδευσης στους εργαζομένους για τον εντοπισμό κάποιας παραποίησης, καθώς και την ανάπτυξη ενός ξεκάθਾਰου και κατανοητού κώδικα ηθικής.

Το άρθρο του Porter (2003) εστιάζει στην ηλεκτρονική προστασία που μπορεί να υιοθετήσει μία επιχείρηση για την προστασία της από φαινόμενα εσωτερικής απάτης. Αναφέρονται δύο μέθοδοι για την αντιμετώπιση της απάτης: η πρόληψη και ο εντοπισμός αυτής. Η πρόληψη εστιάζει σε ελέγχους που είναι σχεδιασμένοι για να

μειώνουν την πιθανότητα χρήσης των εταιρικών πόρων από αναρμόδια άτομα. Τεχνικές πρόληψης είναι τα τείχη προστασίας (firewalls), οι σαρωτές περιεχομένου ιστοσελίδων και ηλεκτρονικών μηνυμάτων (website/ email content scanners) και οι κάρτες ελέγχου πρόσβασης (identity card access controls). Ο εντοπισμός εστιάζεται στο σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων, τα οποία ειδοποιούν το αρμόδιο προσωπικό σε περίπτωση απάτης. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και οι τεχνικές εσωτερικού ελέγχου με τη χρήση ηλεκτρονικών προγραμμάτων.

Ο Σπαθής (2002) με τη σειρά του αναφέρεται σε μοντέλα και υποδείγματα, τα οποία βοηθούν τους ελεγκτές στην αποκάλυψη των παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων. Στο σχετικό άρθρο του γίνεται αναφορά μιας σειράς ερευνών που αναλύουν και προτείνουν τέτοιου είδους μοντέλα-υποδείγματα. Τα υποδείγματα αυτά χρησιμοποιούν μεταβλητές ποσοτικές και ποιοτικές με τη βοήθεια εξελιγμένων τεχνικών της στατιστικής και της επιχειρησιακής έρευνας, όπως πολυμεταβλητών παλινδρομήσεων, πολυκριτήριας ανάλυσης, ευφυών συστημάτων και υβριδικών συστημάτων (Σπαθής, 2002).

3.1.2. Σχέση παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων με τον εξωτερικό έλεγχο, τις ελεγκτικές εταιρίες και τις επιτροπές ελέγχου

Παρακάτω, γίνεται μία επισκόπηση της πρόσφατης αρθρογραφίας, που αφορά τις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και γενικότερα τη λογιστική απάτη και τη σχέση τους με:

- 1) Τον εξωτερικό έλεγχο.
- 2) Τις μεγάλες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες (Big Four Audit Firms).
- 3) Τις διάφορες επιτροπές ελέγχου (Audit Committes).

3.1.2.1. Παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και εξωτερικός έλεγχος

Στην ενότητα αυτή αναλύονται έρευνες που περιγράφουν τη σχέση ανάμεσα στην εναλλαγή των ελεγκτών, στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών (audit firm tenure) και στις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις.

Ο Whisenant (2003) προσπαθεί να βρει τους λόγους για τους οποίους τα διευθυντικά στελέχη των εταιριών προχωρούν σε αλλαγή των ελεγκτών τους. Για το σκοπό αυτό εξετάζει ένα δείγμα επιχειρήσεων που είναι υποκείμενες στην Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) για την πενταετία 1992-1996.

Ο Whisenant (2003) χωρίζει, αρχικά, τους παράγοντες που οδηγούν σε αλλαγή Ελεγκτές σε τρεις κατηγορίες: αλλαγές που προκαλούνται από τους πελάτες-εταιρίες των ελεγκτικών εταιριών (εθελοντική αλλαγή), αλλαγές που γίνονται από τους ίδιους τους ελεγκτές και αλλαγές που οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες. Τα αποτελέσματά του δείχνουν ότι οι εθελοντικές αλλαγές ελεγκτών και η αλλαγή ελεγκτή λόγω εξωγενών παραγόντων συμβαίνουν αντίστοιχα τρεις και δύο φορές πιο συχνά απ' ότι οι αλλαγές που προκαλούνται από τους ίδιους τους ελεγκτές.

Για τις αλλαγές ελεγκτών που συμβαίνουν εξαιτίας των πελατών (εθελοντική αλλαγή), μία δομική αλλαγή (structural change) στην εταιρία δείχνει να είναι η επικρατέστερη αιτία. Άλλες αιτίες είναι τα κίνητρα για εξοικονόμηση ελεγκτικών εξόδων (audit fees) και οι διάφορες προστριβές μεταξύ ελεγκτών και ελεγχόμενης εταιρίας.

Στα πλαίσια του νόμου Sarbanes - Oxley, ζητήθηκε από τον U.S. Comptroller General να μελετήσει τα πιθανά αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής (rotation) των ελεγκτικών εταιριών. Το «General Accounting Office» (GAO) συμπεραίνει ότι «η υποχρεωτική εναλλαγή (rotation) των ελεγκτικών εταιριών, ίσως να μην είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των ελεγκτών» (GAO 2003). Παρ' όλα αυτά το GAO προσθέτει ότι η υποχρεωτική εναλλαγή (rotation) των ελεγκτικών εταιριών ίσως είναι αναγκαία, αν ο Νόμος Sarbanes - Oxley δεν οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας του εξωτερικού ελέγχου (GAO, 2003).

Στα πλαίσια αυτά, οι Carcello and Nagy (2004) εξετάζουν τη σχέση ανάμεσα στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών (audit firm tenure) και στις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι Carcello and Nagy (2004) αναφέρουν μια σειρά πηγών, οι οποίες προτείνουν ότι η περιοδική αλλαγή των ελεγκτικών εταιριών σε εθελοντική βάση, μπορεί να αυξήσει την ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, η υποχρεωτική εναλλαγή θα επιφέρει αλλαγές σε πολλούς τομείς, όπως στο κόστος και στην ποιότητα των ελεγκτικών υπηρεσιών.

Τα άρθρα που εξετάζουν τη θητεία των ελεγκτών σε σχέση με την αποδοτικότητα του ελέγχου παρουσιάζουν διχογνωμία. Οι Carcello and Nagy (2004) αναφέρουν

μελέτες των Ghosh and Moon (2003) καθώς και του Myers et al. (2003), οι οποίοι καταλήγουν στο ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών. Αντίθετα, μελέτες των Davis, (2003) και Casterella, (2002) δείχνουν ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι χαμηλότερη, όταν η θητεία των ελεγκτών είναι μεγάλη σε διάρκεια. Διευκρινίζεται ότι η μικρή (short) διάρκεια είναι τρία έτη ή λιγότερο, ενώ η μεγάλη (long) διάρκεια είναι από εννέα έτη και πάνω.

Συγκρίνοντας ένα συνολικό δείγμα 147 εταιριών με παραπονημένες και μη παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις από το 1990 έως το 2001, οι Carcello and Nagy (2004) βρήκαν ότι οι παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις είναι περισσότερο πιθανές όταν η θητεία της ελεγκτικής εταιρίας είναι τρία χρόνια ή λιγότερο. Επομένως, η μακροχρόνια θητεία των ελεγκτικών εταιριών δεν συνδέεται με χαμηλότερη ποιότητα οικονομικών καταστάσεων, αφού η πιθανότητα απάτης συμβαίνει μέσα στα τρία πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή και εταιρίας-πελάτη. Τα αποτελέσματά τους είναι σύμφωνα με τον ισχυρισμό ότι η υποχρεωτική εναλλαγή ελεγκτικών εταιριών μπορεί να έχει δυσμενή αποτελέσματα στην ποιότητα του εξωτερικού ελέγχου.

Ο Nagy (2005) σε μία μεταγενέστερη εργασία του αναφέρει και αυτός ότι οι προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι η μεγάλης διάρκειας θητεία του ελεγκτή δεν συνδέεται με μείωση της ποιότητας του ελέγχου, αφού η ποιότητα ελέγχου είναι χαμηλότερη στα πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή-ελεγχόμενου. Ωστόσο, όλες οι προηγούμενες έρευνες δεν μπορούν να μετρήσουν άμεσα τα αποτελέσματα της υποχρεωτικής εναλλαγής ελεγκτών (mandatory audit rotation), επειδή έχουν γίνει σε περιβάλλον εθελοντικής αλλαγής ελεγκτών (Nagy, 2005).

Ο Nagy (2005) συνεισφέρει στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, ερευνώντας εταιρίες που υποχρεώθηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία. Συγκεκριμένα, εξετάζει πρώην πελάτες της ελεγκτικής εταιρίας Arthur Andersen (AA), η οποία έκλεισε λόγω της εμπλοκής της στο σκάνδαλο Enron, επομένως οι πελάτες της αναγκάστηκαν να αλλάξουν ελεγκτική εταιρία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Nagy (2005) δείχνουν μία αρνητική σχέση ανάμεσα στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα (discretionary accruals) και στους πρώην πελάτες - εταιρίες της AA, αλλά μόνο για τις εταιρίες μικρού μεγέθους. Αυτό, σύμφωνα με το συγγραφέα, δείχνει ότι η αναγκαστική αλλαγή ελεγκτή συνδέεται με μία μείωση στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα (discretionary accruals), όταν οι

πελάτες των ελεγκτικών εταιριών είναι μικροί και έχουν περιορισμένη διαπραγματευτική ικανότητα.

Επιπλέον για τις μικρότερες εταιρίες η σημαντική θετική σχέση ανάμεσα στη μικρή θητεία των ελεγκτών (short auditor tenure) και στα discretionary accruals εξαφανίζεται στα χρόνια που ακολουθούν την κατάρρευση της AA (2002). Αυτό σημαίνει ότι «η αύξηση του σκεπτικισμού προς τις ελεγκτικές εταιρίες, μετριάζει τους κινδύνους που συνδέονται με τις νέες σχέσεις μεταξύ ελεγκτών και μικρών εταιριών».

Οι Carcello and Nagy (2002) εξετάζουν επίσης τη σχέση μεταξύ ελεγκτικών εταιριών που είναι εξειδικευμένες σε ένα συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο και της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Όπως αναφέρουν, η γνώση ενός βιομηχανικού κλάδου έχει ως αποτέλεσμα την υψηλότερη ποιότητα ελέγχων και αναφέρουν στοιχεία όπου λογιστικές εταιρίες δίνουν μεγάλη έμφαση σε έναν συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο (industry specialization). Οι συγγραφείς υποθέτουν ότι οι έλεγχοι από εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες (industry specialist audit firms), θα έχουν υψηλότερη ποιότητα, εξαιτίας της εξειδίκευσης της ομάδας ελέγχου. Τα αποτελέσματά τους επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση, αφού «υπάρχει μία ισχυρή (strong) αρνητική σχέση ανάμεσα στις εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες (auditor industry specialization) και στις χρηματοοικονομικές απάτες των πελατών τους (client financial fraud)» (Carcello and Nagy, 2002).

Ωστόσο, στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν και κάποιες ακραίες απόψεις, όχι για την υποχρεωτική ή μη εναλλαγή ελεγκτών, αλλά για τη μη ανάγκη ύπαρξης υποχρεωτικού ελέγχου! Συγκεκριμένα, ο Jamal (2006) στο άρθρο του με τίτλο «Mandatory Audit Of Financial Reporting: A Failed Strategy For Dealing With Fraud», αναφέρει ότι ο υποχρεωτικός έλεγχος είναι ένα αναποτελεσματικό μέτρο για την προστασία των επενδυτών από απάτη. Ο Jamal προτείνει ότι για να προστατευθούν οι επενδυτές από περιπτώσεις απάτης, θα πρέπει οι νομοθετικές αρχές (regulators) να υποχρεώσουν όλες τις εισηγμένες εταιρίες να αγοράσουν ασφάλεια ελέγχου (purchase fraud insurance). Μία άλλη επιλογή, σύμφωνα με τον ίδιο, θα ήταν να «απορρυθμίσουν» (de - regulate) τον έλεγχο και να αφήσουν τους ελεγκτές να βρουν τρόπους για να δημιουργήσουν αξία στους μετόχους. Όσον αφορά τις αλλαγές στη λογιστική, ο Jamal προτείνει σε όσους δημιουργούν τα λογιστικά πρότυπα (standard setters) «να μάθουν την αξία της ασάφειας (ambiguity) και να δώσουν στις εταιρίες τη δυνατότητα να επιλέγουν από μια σειρά εναλλακτικών αποδεκτών

λογιστικών προτύπων. Ο Jamal καταλήγει λέγοντας ότι το τρέχον νομοθετικό σύστημα (Νόμος Sarbanes-Oxley κλπ) δεν θα λύσει τα δομικά προβλήματα λογιστικής και ελέγχου.

3.1.2.2. Μεγάλες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες (Big Four Audit Firms) και λογιστική απάτη

Οι τέσσερις μεγαλύτερες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες, γνωστές και ως Big Four και παλιότερα ως Big Five, διενεργούν την πλειονότητα των ελέγχων των εισηγμένων και μη εταιριών παγκοσμίως. Η ομάδα αυτή ήταν γνωστή και ως Bi Eight μέχρι το 1989, αλλά μετά από μια σειρά εξαγορών και συγχωνεύσεων, «μετατράπηκαν» σε Big Five. Τις Big Five αποτελούσαν οι παρακάτω εταιρίες: Price Waterhouse Coopers (PWC), Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young, KPMG, Arthur Andersen. Μετά το σκάνδαλο Enron και την κατάρρευση της Arthur Andersen, η οποία ήταν η ελεγκτική εταιρία της Enron, οι Big Five 'έγιναν' Big Four. Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 2), παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία για τις τέσσερις αυτές πολυεθνικές ελεγκτικές – λογιστικές εταιρίες, για το 2010.

Πίνακας 2. Οι τέσσερις μεγαλύτερες πολυεθνικές ελεγκτικές – λογιστικές εταιρίες

Έτος	Εταιρεία	Έσοδα (δισ \$)	Υπάλληλοι	Έδρα
2010	Deloitte Touche Tohmatsu	26.578	170	United States
2010	PWC (officially PricewaterhouseCoopers)	26.569	162	United Kingdom
2010	Ernst & Young	21.255	140.964	United Kingdom
2010	KPMG	20.630	137. 835	The Netherlands

Πηγή: [http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_\(audit_firms\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_(audit_firms))

Μετά τα οικονομικά σκάνδαλα του 2001 (Enron, WorldCom, κλπ) πολλές έρευνες ασχολήθηκαν με τις Big Five και την ποιότητα του ελέγχου που διενεργούσαν, τις σχέσεις τους με τις ελεγχόμενες εταιρίες-πελάτες τους καθώς και με τη 'συμβολή' τους στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

Εμπειρικές έρευνες όπως των Francis (2004) και Watkins et al. (2004) παρέχουν στοιχεία ότι εταιρίες που ελέγχονται από τις Big Five παρέχουν υψηλότερης ποιότητας οικονομικές καταστάσεις. Όμως τα πρόσφατα σκάνδαλα που ξέσπασαν στις κεφαλαιαγορές, με «υψηλού προφίλ» εμπλεκόμενους, εγείραν αμφιβολίες για την παραπάνω διαπίστωση.

Σύμφωνα με τους Lennox and Pittman (2008), η επιείκεια ορισμένων δικαστικών αρχών προς τις Big Five και οι συνθήκες της αγοράς, οδήγησαν τις συγκεκριμένες εταιρίες στο συνεχές κυνήγι επικερδών συμβολαίων (lucrative consulting contracts), εις βάρος της ανεξαρτησίας τους προς τους λογιστικούς ελέγχους. Οι Lennox and Pittman (2008) εξετάζουν τρεις υποθέσεις:

- 1) Εταιρίες που ελέγχονται από τις Big Five έχουν μικρότερη πιθανότητα να εμπλακούν σε λογιστική απάτη.
- 2) Η αρνητική σχέση μεταξύ της παρουσίας των Big Five και της πιθανότητας απάτης είναι σταθερή διαχρονικά.
- 3) Η παραπάνω αρνητική σχέση οφείλεται στους υψηλότερης ποιότητας ελέγχους ή στη δυνατότητα των ελεγκτών να επιλέγουν την εταιρία-πελάτη που θα ελέγξουν και των εταιριών - πελατών να επιλέγουν τους ελεγκτές που θα τις ελέγξουν.

Οι συγγραφείς συνέλεξαν από την «Accounting and Auditing Enforcement Releases» (AAERs) της Αμερικάνικης Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC), τις λογιστικές απάτες εταιριών για χρονικό διάστημα από το 1981 έως το 2001, το οποίο παρείχε ένα «δείγμα απάτης» 1.111 εταιριών.

Τα αποτελέσματά των Lennox and Pittman (2008) επαληθεύουν την πρώτη υπόθεση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχουν για όλη την περίοδο εξέτασης (1981- 2001), η συχνότητα εμφάνισης λογιστικής απάτης από εταιρίες που ελέγχονται από τις Big Five είναι 0,61%, ενώ για εταιρίες μη ελεγχόμενες από τις Big Five είναι 0,92%. Η διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις δύο συχνότητες είναι στατιστικά σημαντική (t - statistic = -6.11) και συμφωνεί με προηγούμενες έρευνες των Francis (2004) και Watkins (2004). Συγκεκριμένα, οι συγγραφείς αναφέρουν ότι η πρόσληψη ενός εκ

των Big Five, δίνει στην εταιρία που τους προσλαμβάνει τέσσερις φορές μικρότερη πιθανότητα για διάπραξη απάτης.

Όσον αφορά τη δεύτερη υπόθεση σχετικά με τη σχέση των Big Five και της απάτης διαχρονικά, αυτή έχει ως εξής: Από το 1981 έως και το 1995 η σχέση είναι αρνητική και μάλιστα τα 12 από τα 15 χρόνια στατιστικά σημαντική. Δηλαδή η ύπαρξη των Big Five συνιστά μικρότερη πιθανότητα απάτης από το 1981 έως το 1995. Όμως από το 1995 και μετά εμφανίζεται μία σημαντική αλλαγή στην παραπάνω σχέση. Πιο συγκεκριμένα από το 1996 ως το 2000, η σχέση τείνει προς το μηδέν και από το 2000 και μετά εμφανίζεται σημαντικά θετική, δείχνοντας ότι οι πελάτες των Big Five και ιδιαίτερα οι μεγάλες εταιρίες, είναι περισσότερο πιθανό να διαπράξουν κάποια λογιστική απάτη.

Κατά τη γνώμη μας, τα στοιχεία αυτά δείχνουν τον αντίκτυπο των οικονομικών σκανδάλων του 2000 - 2001, σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα και το πόσο αυτά κλόνισαν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού ως προς τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες.

Όσον αφορά την τρίτη υπόθεση, οι Lennox and Pittman προσπαθούν να εξηγήσουν τους λόγους της αρνητικής σχέσης μεταξύ Big Five και απάτης. Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι μεγάλες αυτές ελεγκτικές εταιρίες μπορούν να 'διαβάσουν' από πριν αν μία εταιρία «τείνει» προς την απάτη και έτσι δε θα την επιλέξουν για πελάτη, για να μην αμφισβητηθεί το κύρος τους. Άλλοι υποστηρίζουν ότι εταιρίες που σχεδιάζουν κάποια απάτη δεν προσλαμβάνουν κάποια από τις Big Five. Τα αποτελέσματα των Lennox and Pittman δεν επαληθεύουν ούτε τη μία ούτε την άλλη πλευρά.

Συμπερασματικά, το άρθρο των Lennox and Pittman (2008) δείχνει ότι, διαχρονικά, η ύπαρξη μίας εκ των μεγάλων ελεγκτικών εταιριών (Big Five) συνδυάζεται με μικρότερη πιθανότητα εμφάνισης παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων στις ελεγχόμενες από αυτές εταιρίες, ακόμα και την περίοδο των μεγάλων οικονομικών σκανδάλων. Κατά τη γνώμη μας, όμως, το ύφος του συγκεκριμένου άρθρου, όπως και το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται με τους συχνά απόλυτους όρους, δείχνει μία υποκειμενικότητα και μία σαφή προτίμηση προς τις ελεγκτικές εταιρίες, προσπαθώντας να αποβάλλει από αυτές κάθε μερίδιο ευθύνης που τους αναλογεί και ρίχνοντας την ευθύνη για τα οικονομικά σκάνδαλα της περιόδου 2000 - 2001 στην αδυναμία της νομοθετικής και πολιτικής εξουσίας.

3.1.2.3. Επιτροπές ελέγχου (*Audit Committees*) και λογιστική απάτη

Οι Abbott, Park και Parker (2000) αναφέρουν τα βασικά χαρακτηριστικά μιας επιτροπής εσωτερικού ελέγχου (*audit committee*), επικαλούμενοι προηγούμενες έρευνες.

Αυτά είναι η δραστηριότητα (*activity*), η ανεξαρτησία (*independence*), η εμπειρία (*experience*), η θητεία (*tenure*) και η χρηματοοικονομική γνώση (*financial knowledge*).

Η έρευνα των Abbott, Park και Parker (2000) εξετάζει αν ο συνδυασμός δύο εκ των παραπάνω χαρακτηριστικών (δραστηριότητα και ανεξαρτησία), μειώνει την πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Ανεξαρτησία θεωρείται η ύπαρξη στην επιτροπή ελέγχου ενός ανεξάρτητου μέλους που δεν είναι υπάλληλος της εταιρίας, ενώ η δραστηριότητα αναφέρεται στο πόσο συχνά συνεδριάζει η επιτροπή ελέγχου.

Το δείγμα τους αποτελούταν από 156 εισηγμένες, αμερικανικές επιχειρήσεις, 78 από αυτές είχαν εμφανίσει παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις (ήταν υποκείμενες στο SEC Accounting and Auditing Enforcement Releases (AAERs)) και οι υπόλοιπες ήταν «καθαρές» και ίδιες σε μέγεθος, κλάδο βιομηχανίας, καθώς και κάποια άλλα χαρακτηριστικά (*national exchange and time period*).

Τα αποτελέσματά τους δείχνουν ότι οι εταιρίες με επιτροπές ελέγχου (*audit committees*) που καλύπτουν τα ελάχιστα κατώτατα όρια δραστηριότητας και ανεξαρτησίας, είναι λιγότερο πιθανό να έχουν κυρώσεις από τη SEC. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι αν οι επιτροπές ελέγχου των εταιριών αποτελούνται από ανεξάρτητα μέλη (*independent directors*) και συνεδριάζουν τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, τότε είναι λιγότερο πιθανό να εμφανίσουν παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Αναφέρουν, επίσης, ότι το 62% των εταιριών με παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και το 33% των «υγιών» εταιριών, που έχουν επιτροπές ελέγχου, δεν καλύπτουν τα ελάχιστα επίπεδα δραστηριότητας και ανεξαρτησίας. Αυτό, σύμφωνα με τους συγγραφείς, δείχνει ότι η επιβολή ενός μέτριου επιπέδου κανονισμών (*regulation*) στις εταιρίες, μπορεί ενδεχομένως να τις βοηθήσει να επιτύχουν τους στόχους που θέτει η Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC), όσον αφορά τη σωστή παρουσίαση των οικονομικών τους καταστάσεων. Το παραπάνω συμπέρασμα των Abbott, Park και Parker (2000) αποδείχθηκε σωστό, αφού ο Νόμος Sarbanes - Oxley (2002) ενδυνάμωσε τις επιτροπές ελέγχου των εταιριών.

Μία άλλη έρευνα των Abbott, Parker και Peters (2002) εξετάζει πως τα χαρακτηριστικά των επιτροπών ελέγχου, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την επιτροπή 'Blue Ribbon' (Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committees, BRC), επηρεάζουν την πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων (financial misstatement).

Τα χαρακτηριστικά μιας επιτροπής ελέγχου (audit committee) σύμφωνα με τη Blue Ribbon Committee (BRC) είναι τα εξής: Ανεξαρτησία των μελών (member Independence), οικονομική εκπαίδευση και εξειδίκευση (financial literacy and expertise), αυξημένη αυτονομία στις σχέσεις των μελών της επιτροπής με τους εξωτερικούς ελεγκτές και τους μετόχους και μέγεθος επιτροπής (committee size).

Οι συγγραφείς εξέτασαν 41 εταιρίες με παραποιημένες αναφορές (fraudulent reports) και 88 εταιρίες, οι οποίες είχαν επαναδιατυπώσει τα ετήσια αποτελέσματά τους χωρίς σημειώσεις απάτης για την περίοδο 1991-1999 και τις σύγκριναν με ομάδες ελέγχου του ίδιου κλάδου, με παρόμοιο μέγεθος και κάποια άλλα κοινά χαρακτηριστικά (similar size, exchange listing, industry and auditor type).

Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι η ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου και οι συχνές συνεδριάσεις της (τουλάχιστον 4 φορές το χρόνο), συνδυάζονται αρνητικά με την πιθανότητα επανεμφάνισης παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Επίσης, υπάρχει σημαντική θετική σχέση ανάμεσα σε επιτροπή ελέγχου που δεν έχει κάποιο μέλος με οικονομική εξειδίκευση (financial expertise) και στην εμφάνιση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Οι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι τα χαρακτηριστικά της επιτροπής ελέγχου, τα οποία θα μειώσουν την πιθανότητα εμφάνισης παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων, είναι η ανεξαρτησία της επιτροπής και η οικονομική γνώση και εξειδίκευση των μελών της.

Παρόμοια συμπεράσματα με την παραπάνω έρευνα δείχνει και μία πιο πρόσφατη εργασία των Owens - Jackson (2009). Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς καταλήγουν στο ότι η πιθανότητα για εμφάνιση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων συνδέεται αρνητικά με την ανεξαρτησία της επιτροπής ελέγχου, τον αριθμό των συνεδριάσεων της επιτροπής και τη «διευθυντική» ιδιοκτησία (managerial ownership) και θετικά με το μέγεθος της εταιρίας και τις ευκαιρίες για ανάπτυξη (firm size and firm growth opportunities).

Επίσης, εξετάζοντας χωριστά τις εταιρίες με τελείως ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου, διαπίστωσαν ότι η πιθανότητα για εμφάνιση παραποιημένων οικονομικών

συσχετίζεται αντιστρόφως με το επίπεδο διευθυντικής ιδιοκτησίας (managerial ownership) και τον αριθμό συνεδριάσεων των επιτροπών.

3.1.3. Μέτρα από την AICPA για την πρόσφατη οικονομική κρίση

Η τωρινή χρηματοπιστωτική κρίση δεν άφησε ανεπηρέαστες τις διάφορες λογιστικές και ελεγκτικές Αρχές. Στις ΗΠΑ, το AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) με αφορμή την οικονομική κρίση εξέδωσε τον Μάιο του 2008 έναν οδηγό, με σκοπό να βοηθήσει τις χρηματοοικονομικές διοικήσεις (financial management) και τις επιτροπές ελέγχου (audit committees) των επιχειρήσεων να αξιολογήσουν καλύτερα τους νέους κινδύνους.

Η συγκεκριμένη έκδοση ονομάζεται «Financial Reporting Alert, Strengthening Financial Management and Reporting» και περιλαμβάνει ερωτήσεις για την επιτροπή ελέγχου και το εκτελεστικό μάνατζμεντ, ώστε να λάβουν γνώση για επιπλέον θέματα σχετικά με την αξιολόγηση ενός οργανισμού και του εσωτερικού και εξωτερικού του περιβάλλοντος στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται (αλλαγές σε πελάτες, προμηθευτές, ανταγωνιστές, στον κλάδο δραστηριότητας κλπ).

Το AICPA εξέδωσε επίσης το «The AICPA Audit Committee Toolkit – Public Companies, 2nd Edition», το οποίο περιέχει εργαλεία που βοηθούν τις επιτροπές ελέγχου να λειτουργούν στο ιδιαίτερο και συνεχώς μεταβαλλόμενο σημερινό οικονομικό περιβάλλον. Τα κυριότερα σημεία του οδηγού είναι:

- 1) Επιτήρηση της ακρίβειας των κοινοποιήσεων που βρίσκονται στις υποσημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων. Για παράδειγμα: ο Θέματα σχετικά με το FASB No. 157 - Εκτίμηση της εύλογης αξίας (Fair Value Measurement),
- 2) Ζητήματα σχετικά με επενδυτικές ή πιστωτικές απώλειες και εμπιστοσύνη στις εκτιμήσεις των διαφόρων επενδυτικών οίκων (credit rating agencies)
- 3) Την κατανόηση των 'εκθέσεων' των ισολογισμών.
- 4) Εκτίμηση των ελέγχων της επιχείρησης σε θέματα ρευστότητας και κινδύνου και συζήτηση με το συμβούλιο.
- 5) Εκτίμηση για το αν η οικονομική κάμψη, η χρεωκοπία τραπεζών και άλλα παρόμοια γεγονότα επηρεάζουν τη βιωσιμότητα της επιχείρησης.

3.1.4. Συζητήσεις και προτάσεις για το μέλλον και τις προοπτικές του εξωτερικού ελέγχου

Σε ένα ειδικό τεύχος του επιστημονικού περιοδικού *Managerial Auditing Journal* υπάρχει το άρθρο των Fraser και Pong (2009), σχετικά με το μέλλον του εξωτερικού ελέγχου. Σκοπός του συγκεκριμένου άρθρου είναι η περιγραφή των προκλήσεων και των ευκαιριών που αντιμετωπίζουν οι εξωτερικοί ελεγκτές, σε μια περίοδο οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επίσης, σκοπός του άρθρου είναι να «φωτίσει τις διάφορες οπτικές σχετικά με τα χρόνια προβλήματα του εξωτερικού ελέγχου και να προτείνει κάποιες πιθανές λύσεις».

Ένα από τα θέματα που θίγει το παραπάνω άρθρο αφορά τα ζητήματα σχετικά με το γενικό πεδίο και το περιεχόμενο του λογιστικού ελέγχου. Αναφέρεται ότι σήμερα οι εκθέσεις του εξωτερικού ελέγχου έρχονται σε αντιπαράθεση με άλλες κοινοποιήσεις των εταιριών, όπως η εταιρική κοινωνική ευθύνη, η εταιρική διακυβέρνηση και το *management risk*. Οι συγγραφείς τονίζουν ότι θα πρέπει να υπάρξει μία συνέργεια μεταξύ των παραπάνω εκθέσεων και των εκθέσεων ελέγχου των εξωτερικών ελεγκτών.

Άλλα θέματα που συζητιούνται στο παραπάνω άρθρο αφορούν την πιθανή επέκταση του ελεγκτικού έργου και σε άλλα πιο ευαίσθητα σημεία των ετήσιων και των άλλων εταιρικών καταστάσεων (*reports*), όπως για παράδειγμα το θέμα της εύλογης αξίας (*fair value*). Όπως χαρακτηριστικά η εύλογη αξία αναφέρεται, οδηγεί σε ραγδαία αύξηση του ενεργητικού των επιχειρήσεων σε έναν κόσμο χρηματοοικονομικής αστάθειας» (Fraser και Pong, 2009). Οι συγγραφείς τονίζουν ότι για να μπορέσουν οι ελεγκτές να ελέγξουν αυτή τη «νέα λογιστική», θα πρέπει να γίνει μία επανεκτίμηση των ικανοτήτων τους. Με άλλα λόγια, προτείνουν την εκπαίδευση των ελεγκτών ώστε να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα για να επεκταθεί το ελεγκτικό έργο σε νέα πεδία.

Τέλος, το άρθρο των Fraser και Pong (2009) εστιάζει στο θέμα της ανεξαρτησίας του ελεγκτή και στα διάφορα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν κατά τη διαδικασία του ελέγχου.

3.1.5. Συμπεράσματα επισκόπησης διεθνούς βιβλιογραφίας

Συνοψίζοντας τα κυριότερα συμπεράσματα από τις παραπάνω ερευνητικές εργασίες, έχουμε τα εξής:

Σύμφωνα με το American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), οι παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις ορίζονται ως οι σκόπιμες λανθασμένες διατυπώσεις ή παραλείψεις στις οικονομικές καταστάσεις ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες αυτών. Οι παράγοντες που οδηγούν τα στελέχη των επιχειρήσεων στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, μπορούν να χωριστούν σε εσωτερικούς και εξωτερικούς (Gerety and Lehn, 1997).

Ως εξωτερικός παράγοντας μπορεί να θεωρηθεί η επιθυμία των ανώτερων στελεχών να δημοσιεύσουν αποτελέσματα που να ικανοποιούν ή να υπερβαίνουν τις προσδοκίες των αγορών. Εσωτερικοί παράγοντες είναι τα χαρακτηριστικά του μάνατζμεντ και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά της εταιρίας, τα οποία ευνοούν ή εμποδίζουν τη διενέργεια απάτης (Lendez and Korevec, 1999).

Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης είναι η πρόληψή της (Lendez & Korevec, 1999), η οποία στηρίζεται στον ισχυρό εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων με ισχυρές και ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου, στη σωστή εταιρική διακυβέρνηση και στην πρόσληψη ικανών και έντιμων ατόμων. Επίσης, η χρήση εργαλείων της νέας τεχνολογίας, όπως τα ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα (ERPs), μπορεί να συμβάλλει στον εντοπισμό και στη μείωση της πιθανότητας απάτης μέσα σε μία εταιρία.

Η σχέση ανάμεσα στην υποχρεωτική εναλλαγή και στη θητεία των ελεγκτικών εταιριών και στην ποιότητα και αποδοτικότητα του εξωτερικού ελέγχου, αποτελεί αντικείμενο εξέτασης πολλών ερευνών. Ωστόσο, υπάρχει διχογνωμία ανάμεσα στους ερευνητές. Άλλοι θεωρούν ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλότερη όσο μεγαλύτερη είναι η θητεία των ελεγκτών, ενώ άλλοι ερευνητές καταλήγουν στο αντίστροφο. Οι Carcello and Nagy (2004) συμπεραίνουν ότι η θητεία των ελεγκτικών εταιριών (μακροχρόνια ή βραχυχρόνια) δεν συνδέεται με χαμηλότερη ποιότητα οικονομικών καταστάσεων, αφού η πιθανότητα απάτης συμβαίνει μέσα στα τρία πρώτα χρόνια της συνεργασίας ελεγκτή και εταιρίας-πελάτη.

Όσον αφορά τη σχέση των τεσσάρων μεγάλων πολυεθνικών ελεγκτικών εταιριών (Big Four Audit Firms) και την πιθανότητα εμφάνισης παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων, οι Lennox and Pittman (2008) αναφέρουν ότι η πρόσληψη μίας εκ των

Big Four, δίνει στην εταιρία που τους προσλαμβάνει τέσσερις φορές μικρότερη πιθανότητα για διάπραξη απάτης.

Συμπερασματικά, το άρθρο των Lennox and Pittman (2008) δείχνει ότι, διαχρονικά, η ύπαρξη μίας εκ των μεγάλων ελεγκτικών εταιριών (Big Four) συνδυάζεται με μικρότερη πιθανότητα εμφάνισης παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων στις ελεγχόμενες από αυτές εταιρίες, ακόμα και την περίοδο των μεγάλων οικονομικών σκανδάλων.

Τέλος, το άρθρο των Fraser and Pong (2009), εξετάζει το μέλλον του εξωτερικού ελέγχου, στη σημερινή οικονομική πραγματικότητα. Τα θέματα που θίγει το παραπάνω άρθρο αφορούν το γενικό πεδίο και το περιεχόμενο του λογιστικού ελέγχου και την ανάγκη συνέργειας των εκθέσεων του εξωτερικού ελέγχου, με τις άλλες κοινοποιήσεις που πλέον δημοσιεύουν οι εταιρίες (εταιρική κοινωνική ευθύνη, εταιρική διακυβέρνηση, management risk). Επίσης, αναφέρονται σε θέματα που αφορούν τα νέα δεδομένα της λογιστικής (δημιουργική λογιστική, εύλογη αξία, κλπ) και προτείνουν την συνεχή εκπαίδευση των ελεγκτών ώστε να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα για να επεκταθεί το ελεγκτικό έργο σε νέα πεδία.

3.2. Επισκόπηση ελληνικής αρθρογραφίας

3.2.1. Έρευνες που αφορούν την Ελλάδα

3.2.1.1. Παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις στις ελληνικές εισηγμένες

Το θέμα των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων εξετάστηκε από τον Σπάθη (2002). Οι συγγραφείς πρότειναν μία καινοτόμο μεθοδολογία, η οποία εντοπίζει τις εταιρίες με παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, μέσα από την ανάλυση κάποιων χρηματοοικονομικών δεικτών. Οι δείκτες αυτοί γνωστοί και ως red flags - είναι:

- 1) Σύνολο Υποχρεώσεων/Σύνολο Ενεργητικού.
- 2) Αποθέματα/Πωλήσεις.
- 3) Καθαρά κέρδη/Πωλήσεις.

4) Πωλήσεις/Σύνολο Ενεργητικού.

5) Z - score, που φανερώνει την οικονομική δυσχέρεια μιας εταιρίας.

Ο Σπάθης (2002) «εφάρμοσε» τους παραπάνω δείκτες σε 76 εισηγμένες ελληνικές εταιρίες στο ΧΑΑ. (38 με παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις και 38 με μη - παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις). Οι παραπάνω δείκτες διέφεραν σημαντικά μεταξύ των εταιριών με παραπονημένες και μη οικονομικές καταστάσεις, γεγονός που αποδεικνύει ότι το συγκεκριμένο μοντέλο εύρεσης παραπονημένων οικονομικών καταστάσεων μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία στις εταιρίες του ΧΑΑ.

Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει ο Σπάθης (2002) «οι δείκτες *Αποθέματα / Πωλήσεις* και *Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού* έχουν θετικό πρόσημο, ενώ ο δείκτης *z-score* αρνητικό. Αυτό σημαίνει ότι: εταιρείες με υψηλά αποθέματα ως προς τις πωλήσεις, με υψηλές υποχρεώσεις ως προς το σύνολο του ενεργητικού και χαμηλή τιμή *z-score* (εμφάνιση οικονομικής στενότητας), έχουν αυξημένες πιθανότητες να καταταγούν στις επιχειρήσεις που παραποιούν τις οικονομικές τους καταστάσεις.

Η ύπαρξη υψηλών αποθεμάτων δείχνει χαμηλή ανακύκλωση αλλά και πιθανή επέμβαση στην απογραφή τους για λόγους βελτίωσης των αποτελεσμάτων. Η υψηλή δανειακή επιβάρυνση σε συνδυασμό με ύπαρξη οικονομικών πιέσεων ωθεί τις εταιρείες στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων με στόχο την «ωραιοποίησή τους».

Σε μία άλλη έρευνα, ο Σπάθης (2003) αναπτύσσει ένα μοντέλο με το οποίο εξετάζει πως ο συνδυασμός διάφορων χρηματοοικονομικών και μη -χρηματοοικονομικών πληροφοριών (π.χ. δικαστικές υποθέσεις εταιριών), μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διαχωρίσει τις εκθέσεις ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών σε «καθαρές» (non - qualified / clean) και σε εκθέσεις με παρατηρήσεις (qualified audit reports).

Το μοντέλο παρέχει πληροφορίες για την πιθανότητα μιας εταιρίας να λάβει μία έκθεση με παρατηρήσεις (qualified audit report), δεδομένων των χρηματοοικονομικών της στοιχείων και των διαφόρων δικαστικών υποθέσεων αυτής. Για το σκοπό αυτό, ο Σπαθής (2003) εξετάζει ένα δείγμα 100 ελληνικών επιχειρήσεων, που είναι εισηγμένες στο ΧΑΑ. Το δείγμα του αποτελείται από εταιρίες που παρουσιάζουν και τα δύο προαναφερόμενα είδη εκθέσεων. Χρησιμοποιώντας logistic και OLS regression models αναγνώρισε τους παράγοντες που συνδέονται με εκθέσεις ελέγχου με παρατηρήσεις (qualified audit reports). Οι παράγοντες αυτοί είναι δικαστικές εκκρεμότητες χρηματοοικονομικός κίνδυνος (*z-score*) και πρόσφατες ετήσιες απώλειες. Το μοντέλο του Σπαθή είναι ακριβές στην

κατηγοριοποίηση του δείγματος με ακρίβεια περίπου 75% και 78%. Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι το συγκεκριμένο μοντέλο είναι πιθανό να εντοπίσει εκθέσεις ελέγχου με παρατηρήσεις, αναλύοντας τις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις και τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις μιας εταιρίας.

Μία παρόμοια έρευνα δημοσιεύθηκε το 2006 από τους Σπαθή και Καραμάνη (Caramanis and Spathis, 2006). Χρησιμοποιώντας ξανά ίδια μεθοδολογία (logistic και OLS regression models), όπως παραπάνω, οι δύο συγγραφείς εξετάζουν τους συνδυασμούς χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως τα έξοδα ελέγχου (audit fees) και το είδος της ελεγκτικής εταιρίας (Big Five VS non - Big Five audit firms).

Σε ένα δείγμα 185 εισηγμένων στο ΧΑΑ εταιριών, βρήκαν ότι τα έξοδα ελέγχου και το είδος της ελεγκτικής εταιρίας δεν επηρεάζουν τη ροπή των ελεγκτών για τη διατύπωση γνώμης με παρατηρήσεις. Αντί αυτού, βρήκαν ότι η εμφάνιση έκθεσης ελέγχου με παρατηρήσεις συνδέεται με κάποιους χρηματοοικονομικούς δείκτες, όπως το λειτουργικό περιθώριο / σύνολο ενεργητικού. Το μοντέλο που ανέπτυξαν κατέταξε επιτυχημένα το 90% του δείγματος.

Οι Δημητρόπουλος και Αστερίου (2009), επεκτείνοντας τις έρευνες του Σπαθή, εξετάζουν τη αξία των οικονομικών καταστάσεων και το πως αυτές επηρεάζουν τις τιμές των μετοχών στο ελληνικό χρηματιστήριο. Πιο συγκεκριμένα εξετάζουν πως τα 'διακριτά και μη διακριτά δεδουλευμένα έσοδα' και οι 6 δείκτες επικινδυνότητας (red flag ratios) επηρεάζουν τη σχέση κερδών και απόδοσης μετοχής.

Τα αποτελέσματά τους δείχνουν «ότι 4 από τους 6 εξεταζόμενους δείκτες καθώς και τα δύο είδη accruals, έχουν αυξημένη σημαντικότητα στην εξήγηση των κινήσεων των τιμών των μετοχών». Επισημαίνουν μάλιστα ότι μη διακριτά είναι πιο σημαντικά συγκρινόμενα με τα διακριτά. Αυτό, σύμφωνα με τους συγγραφείς, δείχνει ότι οι επιχειρηματικές συνθήκες και οι διευθυντικές επεμβάσεις οδηγούν σε μεταβλητότητα των κερδών, κάνοντας το θέμα της ποιότητας των κερδών ένα σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τη σχέση απόδοσης μετοχής και κέρδους.

Επιπροσθέτως, βρήκαν ότι οι δείκτες «Κεφάλαιο Κίνησης/Σύνολο Ενεργητικού» και «Καθαρά Κέρδη/Πωλήσεις» επηρεάζουν αρνητικά την απόδοση των μετοχών, ενώ οι δείκτες «Καθαρά Κέρδη/Σύνολο Ενεργητικού» και «Πωλήσεις/Σύνολο Ενεργητικού» επηρεάζουν θετικά τις μετοχικές αποδόσεις.

Γενικά, οι ερευνητές καταλήγουν ότι η κερδοφορία είναι η πιο σχετική λογιστική μεταβλητή και ότι όσο λιγότερο επενδύει ένας μάνατζερ σε στοιχείο Ενεργητικού, τόσο καλύτερα επηρεάζεται η τιμή της μετοχής της εταιρίας.

3.2.1.2. Φαινόμενα διαχείρισης κερδών στην Ελλάδα

Πολλές έρευνες που αφορούν ελληνικές εισηγμένες εταιρίες στο ΧΑΑ, ασχολούνται με το φαινόμενο της διαχείρισης των κερδών. Σύμφωνα με τους Μπαραλέξη (2004) και Κουμανάκο κ.ά. (2005), ως δημιουργική λογιστική ή διαχείριση κερδών ορίζεται η διαδικασία όπου σκοπίμως παραβιάζονται ή παραποιούνται οι Γενικά Αποδεκτές Αρχές της Λογιστικής (GAAP), με σκοπό να παρουσιαστούν οι οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα συμφέροντα κάποιου. Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2004), το φαινόμενο της διαχείρισης κερδών συμβαίνει όταν οι μάνατζερ χειραγωγούν τα κέρδη για να εξυπηρετήσουν τα δικά τους συμφέροντα αντί αυτά των μετόχων. Ο παραπάνω ορισμός δείχνει ότι υπάρχουν δύο τρόποι δημιουργικής λογιστικής: ο νόμιμος και ο παράνομος (Μπαραλέξης, 2004).

Διάφορες εμπειρικές έρευνες (Dechow and Skinner, 2000) δείχνουν ότι οι εταιρίες εμπλέκονται με μεθόδους δημιουργικής λογιστικής για χρηματιστηριακούς κυρίως λόγους. Ο Μπαραλέξης (2004) παραθέτει μία σειρά ερευνών που αποδεικνύουν ότι η διαχείριση κερδών συμβαίνει για να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες της διοίκησης και των διαφόρων χρηματοοικονομικών αναλυτών, αφού αν οι προσδοκίες των παραπάνω μερών δεν ικανοποιηθούν, τότε θα υπάρξει αντίκτυπος στην τιμή της μετοχής.

Μετά από μια επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, ο Μπαραλέξης (2004) καταλήγει στο ότι τα κέρδη «χειρίζονται» για σκοπούς προσφοράς ιδίων κεφαλαίων και σε περιόδους διαπραγματεύσεων. Επίσης η διαχείριση κερδών συμβαίνει για φορολογικούς λόγους καθώς και σε περιπτώσεις αποζημίωσης στελεχών μέσω μπόνους.

Εξετάζοντας τη σχετικότητα της διαχείρισης των κερδών σε «a priori» βάση, ο Μπαραλέξης (2004) προσπαθεί να επαληθεύσει αυτή τη σχετικότητα, εξετάζοντας τις εκθέσεις των ελεγκτών που συνοδεύουν τις οικονομικές καταστάσεις των ελληνικών εισηγμένων εταιριών.

Τα αποτελέσματα του δείχνουν ότι «υπάρχουν πολλοί καλοί λόγοι που επιβεβαιώνουν τη διαχείριση των κερδών στην Ελλάδα». Σύμφωνα με το συγγραφέα, οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι ελληνικές εταιρίες εφαρμόζουν τη διαχείριση κερδών είναι:

- 1) Για να αντλήσουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές (χρηματοδότηση από τράπεζες, αγορές κεφαλαίων, κλπ).
- 2) Για να αποφύγουν τη δημοσιοποίηση ζημιών ή τη μείωση κερδών.
- 3) Για να μειώσουν τους φόρους εισοδήματος.

Επιπρόσθετοι λόγοι θεωρούνται η αδύναμη εταιρική διακυβέρνηση και οι ευκαιρίες που παρέχονται από την ελληνική νομοθεσία. Τέλος, οι Κουμανάκος, Συριόπουλος και Γεωργόπουλος, (2005) εξετάζουν αν οι ελληνικές εισηγμένες εταιρίες που προχώρησαν σε εξαγορές και συγχωνεύσεις κατά την περίοδο 2001 - 2003, τείνουν να χειραγωγούν τα λογιστικά κέρδη τους προς τα πάνω, πριν την έναρξη και την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξαγοράς ή συγχώνευσης. Εστιάζοντας στα διακριτά δεδουλευμένα έσοδα, ως μέτρο για τη χειραγώγηση των κερδών, βρήκαν τελικά ότι οι μάνατζερ δεν προχωρούν σε χειραγώγηση κερδών πριν και μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας. Σημειώνουν ωστόσο τους περιορισμούς της έρευνάς τους.

3.1.2.3. Οι επιπτώσεις της εφαρμογής των ΔΠΧΠ στις ελληνικές εισηγμένες

Το ελληνικό παράρτημα της πολυεθνικής ελεγκτικής εταιρίας Grant Thornton, δημοσίευσε το 2008 μία έρευνα σχετικά με τις επιπτώσεις των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) στις εισηγμένες εταιρίες στο ΧΑ για τη χρήση 2007.

Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από την παραπάνω έρευνα είναι ότι οι ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις στην πλειονότητά τους εφαρμόζουν ορθά τα Δ.Π.Χ.Π. και προσαρμόζονται επιτυχώς στις αυξημένες ανάγκες πληροφόρησης. Παράλληλα, όμως, οι συγγραφείς επισημαίνουν τα προβλήματα που υπάρχουν και σχετίζονται με «τη γνωστοποίηση πληροφοριών για τα χρηματοοικονομικά μέσα, και την αντιστάθμιση κινδύνων, καθώς και με τη γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με την υπεραξία από την ενοποίηση επιχειρήσεων» (Grant Thornton, 2008). Επίσης, αναφέρουν την ανεπάρκεια γνωστοποιήσεων για συγκεκριμένα Πρότυπα και κυρίως

για νέα Πρότυπα (π.χ. Δ.Π.Χ.Π. 7) καθώς και την υποβάθμιση ή την μη παράθεση σημαντικών πληροφοριών.

Αναφερόμενοι στα συμπεράσματα που αφορούν τις εκθέσεις ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών, η έρευνα της Grant Thornton (2008) επισημαίνει τα εξής: «Προβληματισμό δημιουργεί το γεγονός ότι σε περίπου μία στις δύο εταιρείες, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές χορηγούν διαφοροποιημένες εκθέσεις ελέγχου, με την πλειονότητά τους να αφορούν στη μη διενέργεια προβλέψεων για ενδεχόμενους φόρους. Είναι εμφανές ότι, πλέον, έχει καθιερωθεί από τις επιχειρήσεις ως πρακτική, η μη διενέργεια ή η υποεκτίμηση των προβλέψεων φόρων, στη λογική ότι δεν μπορούν να εκτιμηθούν αξιόπιστα τυχόν φόροι που θα προκύψουν από ενδεχόμενους φορολογικούς ελέγχους».

Αναλυτικότερα, τα αποτελέσματα της έρευνας της Grant Thornton (2008), για τις παρατηρήσεις των πιστοποιητικών ελέγχου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών στο σύνολο των Εισηγμένων στο Χ.Α. για το 2007 έχουν ως εξής :

- 1) Στο 56% των εταιρειών χορηγήθηκε έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη, έναντι 50,5% στη χρήση 2006.
- 2) Στο 41% χορηγήθηκε έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη και με θέματα έμφασης, έναντι 43,5% στη χρήση 2006.
- 3) Στο 2% των εταιρειών χορηγήθηκαν εκθέσεις ελέγχου με εξαιρέσεις ή με αρνητική γνώμη, έναντι 6% στη χρήση 2006.
- 4) Το 75% (109 εταιρείες) των περιπτώσεων εκθέσεων ελέγχου οι οποίες περιείχαν θέματα έμφασης ή εξαίρεσης αφορούσαν σε αβέβαιη έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων για προηγούμενες χρήσεις οι οποίες είναι ανέλεγκτες από τις φορολογικές αρχές. Το αντίστοιχο ποσοστό στην προηγούμενη χρήση ανέρχονταν σε 86% (134 εταιρείες).
- 5) Το 7,5% (11 εταιρείες) των περιπτώσεων εκθέσεων ελέγχου οι οποίες περιείχαν θέματα έμφασης ή εξαίρεσης αφορούσαν σε θέματα αβεβαιότητας συνέχισης της δραστηριότητας λόγω χαμηλών ιδίων κεφαλαίων. Το αντίστοιχο ποσοστό στην προηγούμενη χρήση ανέρχονταν σε 13% (20 εταιρείες).
- 6) Το 8% (12 εταιρείες) των περιπτώσεων εκθέσεων ελέγχου οι οποίες περιείχαν θέματα έμφασης ή εξαίρεσης αφορούσαν στην έκβαση τυχόν εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων. Το αντίστοιχο ποσοστό στην προηγούμενη χρήση ανέρχονταν σε 10% (15 εταιρείες).

-
- 7) Αν και συναντούμε όλους τους τύπους εκθέσεων ελέγχου, βασική διαπίστωση είναι η προσαρμογή των Οικονομικών Καταστάσεων των εισηγμένων εταιρειών στις αρχές των Δ.Π.Χ.Π. και ο σχετικά ομοιόμορφος τρόπος αντιμετώπισης από τους ελεγκτές στα βασικά θέματα και συμπεράσματα του ελέγχου τους». (Grant Thornton, 2008).

Τέλος, οι Tsalavoutas, André και Evans (2008) εξετάζουν «τη σχετικότητα της αξίας» πριν και μετά την υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΠΧΠ στην Ελλάδα. Δεν βρήκαν σημαντική αλλαγή στη αξία της λογιστικής αξίας των ιδίων κεφαλαίων και των κερδών, ανάμεσα στα έτη πριν και μετά την εφαρμογή των ΔΠΧΠ (2004 και 2005) και καταλήγουν στο ότι το λογιστικό πλαίσιο δεν είναι ικανό από μόνο του να αλλάξει την άποψη όσων συμμετέχουν στην αγορά για τη σχετική αξία των λογιστικών πληροφοριών. Παρ' όλα αυτά, οι Tsalavoutas, et al. (2008) αναφέρουν ότι οι περισσότερες πληροφορίες που δημοσιεύονται με την εφαρμογή των ΔΠΧΠ, σε σχέση με αυτές που δημοσιεύονταν με το ελληνικό λογιστικό πλαίσιο, θεωρούνται ότι δίνουν επιπλέον αξία στις λογιστικές καταστάσεις

3.1.3. Συμπεράσματα επισκόπησης ελληνικής αρθρογραφίας

Το ερευνητικό έργο που αφορά τον εξωτερικό έλεγχο και ειδικότερα την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων στις ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις, είναι αρκετά σημαντικό. Κυρίως ο Σπαθής, σε μία σειρά ερευνών και σε συνεργασία και με άλλους ερευνητές, προχωρά στη δημιουργία μοντέλων εντοπισμού εταιριών με παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, μέσα από την ανάλυση κάποιων χρηματοοικονομικών δεικτών (red flags), αλλά και άλλων μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, όπως οι δικαστικές υποθέσεις εταιριών, τα έξοδα ελέγχου και το είδος της ελεγκτικής εταιρίας (Big Four VS non-Big Four audit firms). Η εφαρμογή των μοντέλων αυτών σε δείγμα επιχειρήσεων από το ελληνικό χρηματιστήριο, είχε μεγάλα ποσοστά επιτυχίας.

Οι Δημητρόπουλος και Αστερίου (2009) εξετάζουν την αξία των οικονομικών καταστάσεων και το πώς αυτές επηρεάζουν τις τιμές των μετοχών στο ελληνικό χρηματιστήριο. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, οι επιχειρηματικές συνθήκες και οι διευθυντικές επεμβάσεις οδηγούν σε μεταβλητότητα των κερδών, κάνοντας το θέμα της ποιότητας των κερδών ένα σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τη σχέση

απόδοσης μετοχής και κέρδους. Επίσης, επεκτείνοντας την έρευνα του Σπαθί, εξετάζουν τη σχέση κάποιων χρηματοοικονομικών δεικτών με την απόδοση των μετοχών και καταλήγουν σε ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία έχουν αναφερθεί παραπάνω.

Ένα άλλο θέμα που απασχολεί τους Έλληνες ερευνητές είναι η διαχείριση των κερδών από τις ελληνικές εισηγμένες. Σύμφωνα με το Μπαραλέξη (2004), οι ελληνικές εισηγμένες ‘εφαρμόζουν’ τη συγκεκριμένη τακτική κυρίως για να αντλήσουν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, για να αποφύγουν τη δημοσιοποίηση ζημιών ή τη μείωση κερδών και για να μειώσουν τους φόρους εισοδήματος.

Επιπρόσθετοι λόγοι θεωρούνται η αδύναμη εταιρική διακυβέρνηση και οι ευκαιρίες που παρέχονται από την ελληνική νομοθεσία. Τέλος, άλλες έρευνες (Grant Thornton, 2008) δείχνουν ότι οι ελληνικές εισηγμένες έχουν γενικά προσαρμοστεί με την εφαρμογή των ΔΠΧΠ, παρότι υπάρχουν ακόμα προβλήματα σχετικά με τη δημοσιοποίηση ελλιπών γνωστοποιήσεων και πληροφοριών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

4.1. Εκθέσεις Ελέγχου Ορκωτού Ελεγκτή: Βασικά σημεία

Αντικειμενικός σκοπός του ελέγχου είναι κυρίως η πιστοποίηση της ορθότητας της παρουσίασης της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσεως της ελεγχόμενης επιχείρησης στις λογιστικές της καταστάσεις βάσει των γενικώς παραδεκτών λογιστικών αρχών. Η πιστοποίηση αυτή διατυπώνεται σαφώς στην έκθεση- πιστοποιητικό του ορκωτού ελεγκτή, η οποία αποτελεί το προϊόν επαγγελματικής και προσεκτικής εφαρμογής των ελεγκτικών προτύπων, καθώς και κάθε άλλων μέσων και μεθόδων που κρίθηκαν αναγκαία να χρησιμοποιηθούν.

Με τις διατάξεις του Ν.2190/1920 καθορίζεται το περιεχόμενο του πιστοποιητικού ελέγχου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, το οποίο απευθύνεται στους τωρινούς μετόχους και το οποίο διακρίνεται σε τρία σκέλη. Το πρώτο σκέλος αναφέρεται σε ειδικές διαπιστώσεις των ελεγκτών για ορισμένα θέματα ιδιαίτερης σημασίας, το δεύτερο σκέλος αναφέρεται στα πορίσματα ελέγχου που περιλαμβάνουν τις τυχόν παρατηρήσεις που προέκυψαν από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.

Οι παρατηρήσεις αυτές θα πρέπει να είναι ομαδοποιημένες κατά θέμα και προηγούνται της τρίτης παραγράφου που αναφέρει το πόρισμα ελέγχου, δηλαδή πριν την παράγραφο «Κατά την γνώμη μας...»

Οι παρατηρήσεις που έχουν ουσιώδη επίδραση στην ακρίβεια ή ορθότητα των κονδυλίων του Ισολογισμού ή των Αποτελεσμάτων Χρήσης ή του πίνακα Διάθεσης Αποτελεσμάτων, καταχωρούνται υποχρεωτικά στο πιστοποιητικό ελέγχου, ανεξάρτητα από την τυχόν παράθεσή τους και στο προσάρτημα.

Η αναγραφή τους στο πιστοποιητικό ελέγχου θα πρέπει να συνοδεύεται με την παράθεση σχετικών ποσών, με τα οποία έχουν επηρεαστεί τα κονδύλια του Ισολογισμού και των Αποτελεσμάτων Χρήσης.

Ο υποκειμενικός στόχος του ελέγχου είναι να δώσει την δυνατότητα στον ελεγκτή να διαμορφώσει γνώμη αναφορικά με την ορθή παρουσίαση της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της ελεγχόμενης μονάδας, όπως αυτά εμφανίζονται στις αντίστοιχες χρηματοοικονομικές καταστάσεις της. Η γνώμη αυτή θα αποτελέσει την

βασική και πλέον σημαντική ενότητα της έκθεσης του ορκωτού ελεγκτή, η οποία έκθεση στο σύνολό της συνιστά και το βασικότερο προϊόν του ελέγχου.

4.2. Κατηγορίες εκθέσεων ελέγχου

Όπως προείπαμε, σκοπός της εργασίας ήταν να αναλυθούν και να κατηγοριοποιηθούν οι εκθέσεις ελέγχου και ιδιαίτερα οι παρατηρήσεις των ορκωτών ελεγκτών - λογιστών. Για την κατηγοριοποίηση των εκθέσεων ελέγχου χρησιμοποιήθηκαν οι κατηγορίες που αναφέρονται στα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (ΦΕΚ 1589/ 2004). Έτσι, σύμφωνα με το Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 7700 υπάρχουν οι παρακάτω 4 κύριες κατηγορίες και ορισμένες υποκατηγορίες εκθέσεων ελέγχου:

- 1) Έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη.
- 2) Διαφοροποιημένη έκθεση ελέγχου.
 - 2.1. Θέματα που δεν επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή (θέματα έμφασης).
 - 2.1.1. Αβέβαια έκβαση αγωγής σε εξέλιξη.
 - 2.1.2. Αβέβαια δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας.
 - 2.1.3. Αβέβαια έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων.
 - 2.1.4. Άλλες παρατηρήσεις στις εκθέσεις με θέματα έμφασης.
 - 2.2. Θέματα που επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή (σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση ή εξαιρέσεις).
 - 2.2.1. Περιορισμός του εύρους του πεδίου ελέγχου.
 - 2.2.2. Σημαντικό λάθος.
 - 2.2.3. Σημαντική παράλειψη.
 - 2.2.4. Άλλες παρατηρήσεις στις εκθέσεις που επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή.
- 3) Έκθεση ελέγχου με άρνηση γνώμης.
- 4) Έκθεση ελέγχου με αρνητική γνώμη.

4.3. Περιγραφή κατηγοριών

Ακολουθεί μία σύντομη επεξήγηση των παραπάνω κατηγοριών εκθέσεων ελέγχου.

4.3.1. Έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη

Η έκθεση ελέγχου με σύμφωνη γνώμη (κατηγορία 1) αναφέρει ότι «οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση της εταιρείας, τη χρηματοοικονομική της επίδοση και τις ταμειακές της ροές για τη χρήση που έληξε, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης». Με την έκθεση αυτή ο ελεγκτής δεν εκφράζει κάποιου είδους επιφύλαξη και κατά συνέπεια ο χρήστης παίρνει την «εύλογη διασφάλιση ότι οι Οικονομικές Καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο της έκθεσης.

4.3.2. Διαφοροποιημένη έκθεση ελέγχου

Η διαφοροποιημένη έκθεση ελέγχου χωρίζεται σε δύο μέρη:

- σε εκθέσεις με θέματα που δεν επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή -θέματα έμφασης (κατηγορία 2.1) και
- σε εκθέσεις με θέματα που επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή - σύμφωνη γνώμη με εξαίρεση ή εξαιρέσεις (κατηγορία 2.2).

Και στα δύο είδη διαφοροποιημένης έκθεσης ο ελεγκτής δεν διατυπώνει κάποια επιφύλαξη, αλλά επιστά την προσοχή σε ορισμένες σημειώσεις που αφορούν διάφορα

θέματα που προέκυψαν κατά τον έλεγχο. Η συνήθης μορφή της διαφοροποιημένης έκθεσης ελέγχου με θέματα έμφασης, σύμφωνα με το ΕΕΠ 7700, είναι: «Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου, επιστούμε την προσοχή σας στη Σημείωση X που παρατίθεται στο προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων και αναφέρει ότι.....». Τα θέματα των εκθέσεων που δεν επηρεάζουν τη γνώμη του ελεγκτή, σύμφωνα με τα ΕΕΠ, μπορεί να αφορούν εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις της εταιρίας (κατηγορία 2.1.1), την αβέβαιη δυνατότητα της εταιρίας να

συνεχίσει τη δραστηριότητά της (κατ. 2.2.2) ή την αβέβαιη έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων (κατ. 2.1.3).

Αντίστοιχα, η έκθεση ελέγχου με εξαιρέσεις, σύμφωνα με το ΕΕΠ 7700, διατυπώνεται ως εξής: «Με εξαίρεση τις επιπτώσεις του θέματος που μνημονεύεται στην παραπάνω παράγραφο, κατά τη γνώμη μας οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση της εταιρείας.....». Τα θέματα της παραπάνω κατηγορίας μπορεί να αφορούν τη μη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων από την εταιρία στον ελεγκτή για την επαλήθευση κάποιου ποσού (κατ. 2.2.1), τη μη διενέργεια προβλέψεων (κατ. 2.2.2) ή την παράλειψη κάποιου σημαντικού γεγονότος από τις οικονομικές καταστάσεις (κατ. 2.2.3). Η ανάλυση των εκθέσεων ελέγχου, οδήγησε στη δημιουργία, από μέρους μας, δύο ακόμη υποκατηγοριών, που εντάσσονται στην κατηγορία των διαφοροποιημένων εκθέσεων και διευκολύνουν την έρευνα και την ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Έτσι,

δημιουργήσαμε δύο επιπλέον υποκατηγορίες, που αφορούν παρατηρήσεις που δεν μπορούσαμε να εντάξουμε σε κάποια από τις παραπάνω υποκατηγορίες των ΕΕΠ (κατηγορίες 2.1.4. και 2.2.4.).

4.3.3. Έκθεση ελέγχου με άρνηση γνώμης

Η έκθεση ελέγχου με άρνηση γνώμης (κατ. 3) συναντάται σε περιπτώσεις που η ελεγχόμενη εταιρία θέτει σοβαρούς περιορισμούς στην άσκηση του ελεγκτικού έργου, όπως π.χ. στην περίπτωση που δεν επιτρέπει στους ελεγκτές να εξετάσουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις θυγατρικών της εταιριών, υποκαταστημάτων κλπ. Στις περιπτώσεις αυτές οι ελεγκτές σημειώνουν ότι αδυνατούν να εκφέρουν και δεν εκφέρουν γνώμη επί των οικονομικών καταστάσεων της συγκεκριμένης εταιρίας. Με την έκθεση αυτή ο ελεγκτής αρνείται να δώσει οποιαδήποτε γνώμη, γιατί δεν κατέστη δυνατό να εκτελέσει τις απαιτούμενες ελεγκτικές διαδικασίες. Αυτό σημαίνει ότι ο «περιορισμός του ελέγχου» είναι ιδιαίτερα σημαντικός και ο κίνδυνος λάθους ή παράλειψης τόσο μεγάλος, ώστε να είναι ικανός να ανατρέψει την εικόνα των Οικονομικών Καταστάσεων

4.3.4. Έκθεση ελέγχου με αρνητική γνώμη

Τέλος, στην έκθεση ελέγχου με αρνητική γνώμη (κατ. 4), ο ελεγκτής δηλώνει ότι, κατά τη γνώμη του, τα λάθη και οι παραλείψεις είναι τόσο σημαντικά ώστε τελικά οι Οικονομικές Καταστάσεις να μην παρουσιάζουν εύλογα την οικονομική θέση και κατάσταση της εταιρείας. Αυτό σημαίνει ότι ο ελεγκτής, διενεργώντας τον έλεγχό του, διαπίστωσε ότι θα έπρεπε να γίνουν τόσο σημαντικές προσαρμογές, οι οποίες θα άλλαζαν σημαντικά την εικόνα στις Οικονομικές Καταστάσεις.

4.4. Παράδειγμα Έκθεσης ελέγχου με σύμφωνη γνώμη

Παραθέτουμε την έκθεση ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων για την εταιρεία ΟΜΙΛΟΣ JUMBO Α.Ε.Ε για τη χρήση 2009-2010, η οποία είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα του ΧΑΑ (www.ase.gr).

ΟΜΙΛΟΣ JUMBO Α.Ε.Ε.

Ετήσια Οικονομική Έκθεση της χρήσης 2009/2010

II. Έκθεση Ελέγχου ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Προς τους Μετόχους της «**JUMBO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ**»

Έκθεση επί των Εταιρικών και Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων

Ελέγξαμε τις συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της JUMBO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των θυγατρικών της, που αποτελούνται από την εταιρική και ενοποιημένη κατάσταση οικονομικής θέσης της 30 Ιουνίου 2010, τις εταιρικές και ενοποιημένες καταστάσεις συνολικών εσόδων, μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή, καθώς και την περίληψη σημαντικών λογιστικών αρχών και μεθόδων και τις λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες.

Ευθύνη της Διοίκησης για τις Εταιρικές και Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η διοίκηση είναι υπεύθυνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως και για εκείνες τις εσωτερικές δικλείδες που η διοίκηση καθορίζει ως απαραίτητες ώστε να καθίσταται δυνατή η κατάρτιση εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

Ευθύνη του Ελεγκτή

Η δική μας ευθύνη είναι να εκφράσουμε γνώμη επί αυτών των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχό μας σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου. Τα πρότυπα αυτά απαιτούν να συμμορφωνόμαστε με κανόνες δεοντολογίας, καθώς και να σχεδιάζουμε και διενεργούμε τον έλεγχο με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι

εταιρικές και τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια. Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις εταιρικές και τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι επιλεγόμενες διαδικασίες βασίζονται στην κρίση του ελεγκτή περιλαμβανομένης της εκτίμησης των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Κατά τη διενέργεια αυτών των εκτιμήσεων κινδύνου, ο ελεγκτής εξετάζει τις εσωτερικές δικλείδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις και όχι με σκοπό την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών δικλείδων της εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών αρχών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίασης των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια

που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της ελεγκτικής μας γνώμης.

Γνώμη

Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα, από κάθε ουσιώδη άποψη, την οικονομική θέση της Εταιρείας και των θυγατρικών αυτής κατά την 30 Ιουνίου 2010, τη χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αναφορά επί άλλων Νομικών και Κανονιστικών θεμάτων

Επαληθεύσαμε τη συμφωνία και την αντιστοίχιση του περιεχομένου της Έκθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου με τις συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, στα πλαίσια των οριζόμενων από τα άρθρα 43α, 107 και 37 του Κ.Ν. 2190/1920.

Αθήνα, 29 Σεπτεμβρίου 2010

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ
Α.Μ. Σ.Ο.Ε.Λ. 15791

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Α.Μ. Σ.Ο.Ε.Λ. 28481

4.5. Ανάλυση

Αξίζει να σημειωθεί η «ιδιαιτερότητα» των ελληνικών εκθέσεων ελέγχου, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες εκθέσεις ελέγχου άλλων χωρών, όπως οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο. Όπως αναφέρει και ο Μπαραλέξης (2004), οι εκθέσεις των ορκωτών στις ΗΠΑ και στη Μεγάλη Βρετανία είναι είτε «καθαρές» (clean) είτε με παρατηρήσεις (qualified).

Στην Ελλάδα, αντίθετα, δεν υπάρχει τόσο ξεκάθαρος διαχωρισμός, αφού υπάρχουν οι διαφοροποιημένες εκθέσεις ελέγχου, οι οποίες να μην εκφράζουν επιφύλαξη

για κάποιο θέμα, αναφέρουν όμως τις σημειώσεις που εντόπισαν οι ελεγκτές, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις είναι αρκετά σημαντικές και αν ληφθούν υπόψη, επηρεάζουν τις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών.

Οι συνήθεις διατυπώσεις έχουν ως εξής: «Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη ως προς τα συμπεράσματα του ελέγχου μας, εφιστούμε την προσοχή σας στα παρακάτω θέματα:.....» ή «Με εξαίρεση τις επιπτώσεις των θεμάτων που μνημονεύονται στην προηγούμενη παράγραφο, κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες εταιρικές και ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση της Εταιρίας και του Ομίλου κατά την 31η Δεκεμβρίου 200X, την χρηματοοικονομική τους επίδοση και τις ταμειακές τους ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης, όπως αυτά υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Με βάση τις παραπάνω διατυπώσεις, «επαφίεται στην κρίση όποιου διαβάξει μία τέτοια έκθεση να κρίνει αν οι σημειώσεις των ελεγκτών συνιστούν εκμετάλλευση ή παραβίαση της ελληνικής Νομοθεσίας ή των Γενικά Αποδεκτών Αρχών της Λογιστικής (GAAP). Σε μερικές περιπτώσεις μία τέτοια κρίση είναι δύσκολο να γίνει, επειδή οι σημειώσεις δεν είναι τόσο ξεκάθαρες». (Μπαραλέξης, 2004).

Με άλλα λόγια, ο τρόπος διατύπωσης της γνώμης του ελεγκτή, με βάση τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, δεν είναι πάντα ξεκάθαρος. Έτσι, παρά τον μεγάλο αριθμό σημαντικών παρατηρήσεων σε ένα πιστοποιητικό ελέγχου, μπορεί τελικά η γνώμη του ελεγκτή να τελειώνει με τη φράση ότι «οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της εταιρίας». Αυτό δημιουργεί αντιφάσεις στους αναγνώστες των εκθέσεων, οι οποίοι δεν ξέρουν τελικά αν οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την πραγματική εικόνα της εταιρίας. Σημειώνεται, ότι μόνο στις περιπτώσεις εκθέσεων ελέγχου με αρνητική γνώμη, οι ελεγκτές καταλήγουν ευθέως στο συμπέρασμα ότι οι οικονομικές καταστάσεις δεν παρουσιάζουν εύλογα την οικονομική θέση της ελεγχόμενης εταιρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΈΛΕΓΧΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΗΣ

5.1. Κόκλωμα Αγορών

Οι αγορές και τα έξοδα εκμετάλλευσης αντιπροσωπεύουν όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αναλώνει η επιχείρηση για την πραγματοποίηση του σκοπού δραστηριότητάς της. Τα έξοδα κατατάσσονται κατά είδος, ανάλογα δηλαδή με την μορφή της παρεχόμενης υπηρεσίας και κατά λειτουργία ανάλογα με την δραστηριότητα της επιχείρησης. Σημαντικό θέμα όμως για τον έλεγχο είναι ο διαχωρισμός των χρήσεων σε σχέση με τα έξοδα της εκμετάλλευσης. Τα έξοδα βαρύνουν την χρήση όταν είναι δουλεμένα. Τα μη δουλεμένα έξοδα δεν αφορούν τη χρήση και δεν συντελούν στη διαμόρφωση αποτελέσματος. Στα έξοδα εκμετάλλευσης συμπεριλαμβάνεται επίσης και οποιαδήποτε πρόβλεψη γίνεται για την δημιουργία μελλοντικών εξόδων. Οι λογαριασμοί οι οποίοι αφορούν την λειτουργία του κυκλώματος αγορών είναι οι λογαριασμοί των ομάδων 2 και 6 του Ε.Γ.Λ.Σ και οι λογαριασμοί πληρωτέοι και οι μεταβατικοί της ομάδας 5. Η λειτουργία του κυκλώματος αγορών ενέχει τους παρακάτω κινδύνους:

- 1) Μη εμφάνιση ορισμένων αγορών.
- 2) Οι λογιστικές εγγραφές δεν ανταποκρίνονται πάντα στην πραγματικότητα.
- 3) Ορισμένα έξοδα εμφανίζονται αυξημένα ή μειωμένα.
- 4) Πιθανότητα λάθους αποτίμησης των υποχρεώσεων στον ισολογισμό.

Απέναντι λοιπόν σ' αυτούς τους πιθανούς κινδύνους, ο ελεγκτής πρέπει εξετάζοντας τις διαδικασίες του συγκεκριμένου κυκλώματος να έχει σαν στόχο την διασφάλιση των παρακάτω:

- 1) Να διασφαλίσει ότι όλα τα έξοδα αγοράς & εκμετάλλευσης έχουν καταγραφεί λογιστικά.
- 2) Να διασφαλίσει ότι όλα τα καταχωρημένα έξοδα αγορών αφορούν την συγκεκριμένη επιχείρηση.
- 3) Να σιγουρευτεί ότι ο διαχωρισμός δουλεμένων και μη δουλεμένων εξόδων έγινε σωστά.

-
- 4) Να διασφαλίσει ότι τα υπόλοιπα των λογαριασμών στον ισολογισμό έχουν ορθά αποτιμηθεί.
 - 5) Να σιγουρευτεί για την αξιοπιστία των ποσών των υποχρεώσεων στον ισολογισμό.

Προκειμένου να αγγίζει το στόχο του ο ελεγκτής προβαίνει στην συνέχεια στις εξής ενέργειες:

- 1) Αξιολόγηση του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.
- 2) Έλεγχο των λογαριασμών.

5.1.1. Ενέργειες για την αξιολόγηση του συστήματος.

Η διαδικασία τεκμηρίωσης της αγοράς αξιολογείται με τις παρακάτω ενέργειες:

A. Να ερευνηθεί:

- 1) Αν εκδόθηκαν εντολές αγοράς προς τους προμηθευτές και εάν έχουν σταλεί σ' αυτούς.
- 2) Εάν έχουν παραληφθεί τα εμπορεύματα που αγοράστηκαν και αν έχουν μπει στις αποθήκες για φύλαξη.
- 3) Εάν εξοφλήθηκαν οι προμηθευτές και πως έγινε η εξόφληση με μετρητά ή με επιταγές.

B. Να διαπιστωθεί:

- 1) Εάν η εντολή αγοράς, που εκδόθηκε έχει υπογραφεί από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο (π.χ. υπεύθυνο τμήματος προμηθειών – εφοδιασμού).
- 2) Εάν έχουν εκδοθεί για τα αγορασθέντα πρωτόκολλο παραλαβής ή δελτίο παραλαβής.
- 3) Εάν η παραγγελία έγινε σύμφωνα με όρους της συμφωνίας. Εάν έγινε σωστή καταμέτρηση των εμπορευμάτων και εάν έχουν υπογραφεί από αρμόδια άτομα.
- 4) Εάν τα εμπορεύματα μπήκαν στις αποθήκες, οπότε πρέπει να ελεγχθεί εάν εκδόθηκε το δελτίο εισαγωγής και εάν έχει υπογραφεί από τον υπεύθυνο υπάλληλο (αποθηκάριο).
- 5) Εάν έχουν εξοφληθεί με μετρητά ή με επιταγή, οπότε ελέγχεται το ταμείο, εάν είναι πιστωμένο με μετρητά ή με επιταγή.
- 6) Εάν έχει εκδοθεί κατά το Κ.Β.Σ. τιμολόγιο. Εάν είναι ακριβές ως προς το περιεχόμενο του και εάν έχει μονογραφηθεί από υπεύθυνο άτομο.

-
- 7) Εάν δεν έχει εξοφληθεί η συναλλαγή (αγορά) ερευνάται πως έχει καλυφθεί η υποχρέωση αυτή.
 - 8) Τέλος, ελέγχουμε εάν έχει καταχωρηθεί η συναλλαγή (αγορά εμπορευμάτων) στα λογιστικά βιβλία (Ημερολόγιο αγορών, συγκεντρωτικό ημερολόγιο, γενικό καθολικό).

Τέλος, ο εσωτερικός έλεγχος, μπορεί να καθιερώσει προληπτικά μέτρα για να αποφεύγονται λάθη, απάτες και καταχρήσεις (ατασθαλίες) και γενικά να παρέχονται ακριβείς και αξιόπιστες πληροφορίες

5.1.2. Τελικός έλεγχος λογαριασμών

Ο ελεγκτής έχοντας τα συμπεράσματα όλων των παραπάνω, συντάσσει τον τελικό έλεγχο των λογαριασμών στον οποίο εκφράζεται η γνώμη του για τις οικονομικές καταστάσεις και περιλαμβάνει τις παρακάτω ενέργειες:

- 1) Σύγκριση με στοιχεία εξωτερικής πληροφορίας.
- 2) Επαλήθευση των συγκεντρωτικών εγγραφών που αφορούν τις αγορές.
- 3) Εξέταση των ισοζυγίων των αναλυτικών καθολικών.
- 4) Επαλήθευση της συνάφειας των λογαριασμών.
- 5) Επικύρωση των υπολοίπων των λογαριασμών.

Μετά από μια ανακεφαλαίωση των ενεργειών, που μελέτησε ο ελεγκτής, εκδίδει την γνώμη του για τις οικονομικές καταστάσεις.

5.2 Κύκλωμα Πωλήσεων

Η ενότητα αυτή αφορά τις ενέργειες της μονάδας που αποβλέπουν στην απόκτηση εσόδων και αποτελούν το κύριο αντικείμενο της επιχείρησης. Έτσι μπορεί να πρόκειται για πωλήσεις αγαθών που κατασκευάζει, τροποποιεί ή αγοράζει και ξαναπουλάει ή για παροχή υπηρεσιών. Αφορά επίσης ενέργειες αντίστροφες της πώλησης, όπως επιστροφές πωλήσεων καθώς και ενέργειες παρεπόμενες της πώλησης π.χ προμήθειες, εκπτώσεις κ.τ.λ.

Σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, για να

θεωρήσουμε ότι η πώληση έγινε και έχουμε αντίστοιχο δουλεμένο έσοδο, πρέπει να έχει μεταβιβαστεί το αντάλλαγμα που αποτελεί το αντικείμενο της πώλησης. Είναι λοιπόν σημαντική και καθοριστική η ημερομηνία μεταβίβασης της κυριότητας, γιατί σε αυτήν ακριβώς την ημερομηνία θεωρείται ότι επετεύχθη η πώληση. Η ημερομηνία αυτή εξαρτάται από τους όρους με τους οποίους γίνεται η πώληση. Έτσι για παράδειγμα έχουμε πώληση:

- 1) Αμέσως μετά την έξοδο του αγαθού από την αποθήκη, όταν μεταφέρεται με ευθύνη του πελάτη - αγοραστή.
- 2) Μετά την φόρτωση για πωλήσεις FOB.
- 3) Μετά την ολοκληρωτική πληρωμή σε περίπτωση πώλησης με παρακράτηση κυριότητας.
- 4) Μετά την πλήρη παράδοση του προϊόντος σε πωλήσεις με προθεσμία.

Η λογιστική εμφάνιση της πώλησης πρέπει να γίνει σε αυτήν την καθοριστική ημερομηνία, άσχετα με την είσπραξη ή μη του εσόδου. Υπάρχουν διάφορων τύπων πωλήσεις ανάλογα με τον χρόνο είσπραξης του εσόδου:

- 1) Πωλήσεις μετρητοίς, όπου η μεταβίβαση κυριότητας των αγαθών και η είσπραξη είναι ταυτόχρονες.
- 2) Πωλήσεις με πίστωση, όταν η μεταβίβαση κυριότητας προηγείται της είσπραξης.
- 3) Πωλήσεις με προθεσμία, όπου η αξία είσπραξης καθορίζεται όχι όταν γίνεται η συμφωνία πώλησης, αλλά όταν παραδίνεται πλήρως το προϊόν.

Η λογιστική εμφάνιση πρέπει να γίνει σύμφωνα με τις αξίες που εμφανίζονται στα τιμολόγια πώλησης και φυσικά και ο αντίστοιχος Φ.Π.Α.

5.2.1.Σκοποί των ελεγκτών κατά των έλεγχο των πωλήσεων

Οι κυριότεροι σκοποί που επιδιώκουν οι ελεγκτές κατά των έλεγχο των απαιτήσεων και των πωλήσεων είναι να εξακριβώσουν:

- 1) Την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζεται
- 2) στις πωλήσεις και στις απαιτήσεις.
- 3) Την εγκυρότητα ή τη γνησιότητα των καταχωρημένων απαιτήσεων.
- 4) Την κατά προσέγγιση πραγματοποιήσιμη αξία των περιουσιακών αυτών

5) Στοιχείων.

6) Το διαχωρισμό των καταχωρημένων ποσών σε αξία πωλήσεως και σε τόκους.

Ο πιο σημαντικός συντελεστής για την επιλογή των ελεγκτικών διαδικασιών που θα χρησιμοποιηθούν σε συγκεκριμένη εργασία είναι η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Είναι συνεπώς σωστό να εξετάσουμε τώρα τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου, όπως εφαρμόζονται στους εισπρακτέους λογαριασμούς και στη διαδικασία πωλήσεων, καθώς και τις ελεγκτικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη δόκιμη και την αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου.

5.3 Αποθέματα – Πάγια - Ταμείο

5.3.1. Αποθέματα

Τα αποθέματα είναι το σπουδαιότερο ενεργητικό στοιχείο της επιχείρησης και το πιο ευαίσθητο στα σημαντικά σφάλματα από οποιοδήποτε άλλο περιουσιακό στοιχείο. Περιλαμβάνουν το σύνολο των εμπορευμάτων, των α' υλών, των προϊόντων έτοιμων και ημιτελών, των υποπροϊόντων και υπολειμμάτων, την παραγωγή σε εξέλιξη, τα είδη και τα υλικά συσκευασίας, ανταλλακτικά παγίων κ.τ.λ. Οι ελεγκτές δίνουν μεγάλη σημασία στον έλεγχο και στην παρακολούθηση τους από την στιγμή που διαμορφώνουν το οικονομικό αποτέλεσμα του οικονομικού οργανισμού.

5.3.2. Οι αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση των αποθεμάτων

Οι αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση των αποθεμάτων είναι:

- 1) Να προσδιορίσουν αν υπάρχει επαρκής ποσότητα αποθεμάτων.
- 2) Να προσδιορίσουν και να ελέγξουν την ποιότητα και την κατάσταση των αποθεμάτων.
- 3) Να ελέγξουν την καταλληλότητα της μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων.
- 4) Να δουν αν υπάρχει κυριότητα των αποθεμάτων.

Η εξέταση των αποθεμάτων από μέρους των ελεγκτών αποσκοπεί στην ανεύρεση της πιθανότητας αν υπάρχει σκόπιμα λανθασμένο ύψος των αποθεμάτων, ατασθαλίες,

στην πρόληψη τυχόν λαθών καθώς και στο να προσδιορίσει τις αξίες και τις ακριβείς ποσότητες των αποθεμάτων.

Αποθέματα

- Διενεργήθηκαν αιφνιδιαστικές πραγματικές (φυσικές) καταμετρήσεις αποθεμάτων και συμφωνήθηκαν τα καταμετρηθέντα με τα αντίστοιχα ποσοτικά υπόλοιπα του οικείου βιβλίου Αποθήκης;
- Ενημερώθηκαν από τους αρμοδίους της εταιρείας για τις διαδικασίες προετοιμασίας των απογραφών τέλους χρήσεως ή των κυκλικών απογραφών (γραπτές οδηγίες προς τους απογραφείς, ορισμός ημερομηνιών κ.λ.π.) και αν κρίθηκε ότι αυτές οι οδηγίες δεν είναι επαρκείς προέβησαν σε γραπτές σχετικές υποδείξεις;
- Παρακολούθηθηκαν πραγματικές (φυσικές) απογραφές τέλους χρήσεως (ή τις κυκλικές) που έγιναν από την εταιρεία προς διαπίστωση της εφαρμογής των σχετικών οδηγιών και γενικότερα επαρκών διαδικασιών απογραφής;
- Αν δεν κατέστη εφικτή η παρακολούθηση πραγματικών απογραφών, εφαρμόστηκαν άλλες εναλλακτικές διαδικασίες για τη διαπίστωση της υπάρξεως των αποθεμάτων;
- Διαπιστώθηκε ότι έγιναν οι απαραίτητες προσαρμογές των αξιόλογων λογιστικών υπολοίπων των αποθεμάτων προς τα δεδομένα των πραγματικών απογραφών και ότι η λογιστική τακτοποίηση των διαφορών απογραφής εγκρίθηκε από τη διοίκηση της εταιρείας;
- Ζητήθηκε από τρίτους οι οποίοι εμφανίζονται ότι κατέχουν αποθέματα κυριότητας της εταιρείας να επιβεβαιώσουν εγγράφως ότι πράγματι κατέχουν αυτά τα αποθέματα;
- Πιστοποιήθηκε ότι τηρήθηκε κανονικά λογαριασμός κόστους παραγωγής ετοιμών σε εξέλιξη;
- Διενεργήθηκε τις επιβαλλόμενες, για την περίπτωση, ελεγκτικές διαδικασίες, ώστε να βεβαιωθεί ότι η αποτίμηση των αποθεμάτων τέλους χρήσεως έγινε σύμφωνα με το Ν. 2190/1920 (άρθρο 43 παραγ. 7);
- Ερευνήθηκε μήπως οι τιμές πωλήσεως προϊόντων που πραγματοποιήθηκαν μετά την ημερομηνία του Ισολογισμού είναι χαμηλότερες από εκείνες της

απογραφής. Σε περίπτωση αξιόλογων τέτοιων περιπτώσεων έχει γίνει σχετική πρόβλεψη;

- Είναι η μέθοδος αποτιμήσεως των αποθεμάτων και του επιμερισμού των Γενικών Βιομηχανικών Εξόδων στα έτοιμα προϊόντα και στην παραγωγή σε εξέλιξη σύμφωνα με εκείνη που εφαρμόστηκε στην προηγούμενη χρήση;
- Αν όχι, προσδιορίστηκε το αποτέλεσμα από την αλλαγή αυτή;
- Έχει γίνει επαρκής πρόβλεψη για βραδέως κινούμενα και απαξιωμένα αποθέματα;
- Λήφθηκε επιβεβαιωτική επιστολή για τα αποθέματα, ως προς την απογραφή, αποτίμηση κ.λ.π.;
- Υπάρχει επαρκής ασφαλιστική κάλυψη των αποθεμάτων;

5.3.3. Πάγια

Το Ε.Γ.Λ.Σ. προσδιορίζει τα περιουσιακά στοιχεία που περιλαμβάνονται στα πάγια ως το σύνολο των αγαθών, αξιών και δικαιωμάτων που προορίζονται να παραμείνουν μακροχρόνια με την ίδια περίπου μορφή στην οικονομική μονάδα, καθώς και τα έξοδα πολυετούς απόσβεσης. Γενικά στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται τέσσερις μεγάλες ομάδες περιουσιακών στοιχείων:

- 1) Τα γήπεδα και οικόπεδα. Τα γήπεδα που χρησιμοποιούνται για τη λειτουργία της επιχείρησης έχουν το χαρακτηριστικό ότι δεν υπόκεινται σε απόσβεση.
- 2) Τα κτίρια, τα μηχανήματα, ο εξοπλισμός και οι βελτιώσεις γηπέδων. Τα ακίνητα της κατηγορίας αυτής έχουν πεπερασμένη λειτουργική διάρκεια και υπόκεινται σε απόσβεση.
- 3) Οι φυσικοί πόροι (εξαντλήσιμα περιουσιακά στοιχεία), όπως είναι οι πετρελαιοπηγές, τα ανθρακωρυχεία και τα δάση ξυλείας. Τα περιουσιακά αυτά στοιχεία εξαντλούνται και στον ισολογισμό πρέπει να εμφανίζονται ξεχωριστά.
- 4) Τα άυλα ή ασώματα περιουσιακά στοιχεία, όπως τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, οι μακροχρόνιες μισθώσεις, φήμη και πελατεία και τα προνόμια εκμεταλλεύσεως, λόγω της στενής σχέσεως που έχουν με τα πάγια

περιουσιακά στοιχεία. Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία υπόκεινται και αυτά σε απόσβεση και πρέπει να εμφανίζονται χωριστά στον ισολογισμό.

5.3.4. Αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά τον έλεγχο των παγίων

Κατά των έλεγχο των παγίων οι αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών είναι να εξακριβώσουν :

- 1) Την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.
- 2) Την ύπαρξη και την εγκυρότητα των εργοστασιακών εγκαταστάσεων.
- 3) Την ορθότητα των μεθόδων αποτιμήςεως που εφαρμόζονται.
- 4) Το εύλογο των αποσβέσεων.
- 5) Την ορθότητα των καταχωρημένων εσόδων, κερδών, και ζημιών που έχουν προκύψει από τα πάγια περιουσιακά στοιχεία.
- 6) Την κανονικότητα της παρουσιάσεως των παγίων στοιχείων στον ισολογισμό και των αποσβέσεων στο λογαριασμό αποτελεσμάτων.

Έξοδα Εγκαταστάσεως (πολυετούς αποσβέσεως) - Ασώματες Ακίνητοποιήσεις

Για τα παραπάνω έξοδα και ασώματες ακίνητοποιήσεις:

- Έχει συνταχθεί πίνακας μεταβολών (προσθηκών – μειώσεων – αποσβέσεων);
- Βεβαιώθηκε ότι δεν περιλαμβάνονται κονδύλια τα οποία θα έπρεπε να είχαν βαρύνει απευθείας τους οικείους λογαριασμούς αποτελεσμάτων;
- Ελέγχτηκε ότι διενεργήθηκαν αποσβέσεις, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις παραγ. 3 (α, β και γ) και 4 (α, β, γ και δ) του άρθρου 43 του Ν. 2190/1920;
- Η βάση αποσβέσεως είναι ομοιόμορφη με εκείνη της προηγούμενης χρήσης;
- Αν όχι, υπολογίστηκε την επίδραση στα Αποτελέσματα Χρήσεως από την αλλαγή αυτή;
- Αν η επίδραση αυτή είναι σημαντική κρατήσατε σχετική σημείωση για το πιστοποιητικό ελέγχου;

Ενσώματες Ακίνητοποιήσεις

Έχει συνταχθεί πίνακας μεταβολών (προσθηκών – μειώσεων – αποσβέσεων);

- Τηρούνται Μητρώα παγίων (αναλυτικά καθολικά τελευταίου βαθμού);
- Γίνεται συμφωνία των Μητρώων παγίων με τους οικείους κατά κατηγορία λογαριασμούς;
- Διαπιστώθηκε ότι έγινε πραγματική (φυσική) απογραφή κατά το τέλος της χρήσεως ή κατά άλλες ημερομηνίες και συσχετισμός των απογραφέντων με τα τηρούμενα μητρώα;
- Διαπιστώθηκε ότι διαγράφηκαν από τα Μητρώα μη υπάρχοντα πάγια και ότι οι διαγραφές αυτές (αξίες κτήσεως – αποσβέσεις) εγκρίθηκαν από τη διοίκηση της εταιρείας;
- Εφόσον είναι εφικτό, επαληθεύτηκε δια φυσικής καταμετρήσεως την ύπαρξη και λειτουργία πάγιων περιουσιακών στοιχείων;
- Βεβαιώθηκε ότι δεν περιλαμβάνονται στις προσθήκες της χρήσεως κονδύλια τα οποία έπρεπε να είχαν βαρύνει τα Αποτελέσματα;
- Η αποτίμηση έγινε σύμφωνα με όσα προβλέπονται από την παραγ. 5 του άρθρου 43του Ν. 2190/1920;
- Λήφθηκε επιβεβαιωτική επιστολή του Νομικού Συμβούλου για την κυριότητα των γηπέδων – κτιρίων και των τυχόν εμπράγματων βαρών, ή λήφθηκαν σχετικά πιστοποιητικά του οικείου Υποθηκοφυλακείου;
- Αν για ορισμένα στοιχεία υπάρχουν βάρη γίνεται σχετική μνεία στον Ισολογισμό ή στο προσάρτημα;
- Διαπιστώθηκε ότι οι τακτικές αποσβέσεις διενεργήθηκαν με τους συντελεστές που προβλέπονται από το Π. _ . 100/1998;
- Αν τυχόν διενεργήθηκαν πρόσθετες αποσβέσεις, διαπιστώθηκε ότι αυτές βασίζονται στην ισχύουσα ειδική νομοθεσία;
- Διαπιστώθηκε ότι οι αποσβέσεις διενεργήθηκαν με τους αυτούς συντελεστές που είχαν χρησιμοποιηθεί κατά την προηγούμενη χρήση;
- Αν όχι, προσδιορίστηκε το αποτέλεσμα από την αλλαγή αυτή;
- Λήφθηκε επιβεβαιωτική επιστολή από τη Διοίκηση της εταιρείας, ως προς τη διενέργεια των απογραφών, την καταχώρηση όλων των γνωστών συναλλαγών;

-
- Υπάρχει επαρκής ασφαλιστική κάλυψη των παγίων;
 - Διαπιστώθηκε ότι ο λογιστικός χειρισμός των επιχορηγήσεων παγίων γίνεται με βάση τα όσα προβλέπονται από το Ε.Γ.Λ.Σ. (παραγ. 2.2.402);

5.3.5. Ταμείο

Η λειτουργία αυτή αφορά όλες τις οικονομικές πράξεις της οικονομικής μονάδας, τις σχετικές με το ταμείο. Κυρίως αφορά τις παρακάτω πράξεις:

- 1) Πληρωμές σε μετρητά, με επιταγές ή με εμβάσματα.
- 2) Εισπράξεις σε μετρητά, με επιταγές ή με εμβάσματα.
- 3) Οικονομικά έξοδα που προκύπτουν από τις πράξεις του ταμείου που διενεργούνται μέσω τραπεζών.

Ο έλεγχος του ταμείου παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους εξής λόγους:

- 1) Το ταμείο είναι λογαριασμός που μεσολαβεί στις περισσότερες οικονομικές πράξεις της επιχείρησης, καθώς όλες σχεδόν οι πράξεις ξεκινούν ή καταλήγουν σε μετρητά.
- 2) Επίσης το ταμείο έχει ένα μεγάλο όγκο πράξεων.
- 3) Η ρευστότητα του λογαριασμού του ταμείου ενέχει σοβαρούς κινδύνους κλοπών, εάν η επιχείρηση δεν λάβει τα κατάλληλα μέτρα.

5.3.6. Οι στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση του ταμείου

Ο έλεγχος του ταμείου έχει σαν κύριο στόχο:

- 1) Την μελέτη και την αξιολόγηση των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου, τις σχετικές με τις ταμειακές συναλλαγές.
- 2) Τον προσδιορισμό του ποσού των μετρητών και την κανονική εμφάνιση του ταμείου στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης.

Οι ελεγκτές, μετά την περιγραφή των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου που αφορούν το ταμείο, στα φύλλα ελέγχου κάνουν έλεγχο διαδικασιών για να διαπιστώσουν αν οι διάφορες ταμειακές συναλλαγές και οι εγγραφές στα λογιστικά βιβλία έγιναν σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διαδικασίες ελέγχου. Οι διαδικασίες

προβλέπουν και την έκδοση διαφόρων καταστάσεων και δικαιολογητικών καταθέσεων.

Ανάλογα με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζεται στις διάφορες φάσεις των ταμειακών εισροών και εκροών, θα καθοριστεί το μέγεθος των δειγμάτων και οι κατηγορίες των υλικών που θα επιλεγούν για έλεγχο. Ο έλεγχος διαδικασίας των ταμειακών συναλλαγών θα δείξει την αποτελεσματικότητα και τον βαθμό επιτυχίας στην πράξη των συστημάτων του εσωτερικού ελέγχου.

Με τον τρόπο αυτό, οι ελεγκτές αξιολογούν την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των καταχωρήσεων των ταμειακών συναλλαγών, την ορθότητα των μεθόδων που εφαρμόζεται για τον χειρισμό και την καταχώρηση των συναλλαγών και γενικότερα για την αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων

Διαθέσιμα

- Έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του ελέγχου αιφνιδιαστική και ταυτόχρονη καταμέτρηση όλων των Ταμείων (μετρητών, επιταγών και άλλων τυχόν στοιχείων που παρακολουθούνται με το ταμείο);
- Ταυτόχρονα με την καταμέτρηση των Ταμείων επαληθεύτηκε και ο λογαριασμός των καταθέσεων στις Τράπεζες, χρησιμοποιώντας για το σκοπό αυτό το σχετικό υπόδειγμα επιστολή;
- Διαπιστώθηκε ότι ενεργούνται από την εταιρεία συμφωνίες των λογαριασμών καταθέσεων με τα extraits των Τραπεζών;
- Επαληθεύτηκε τις παραπάνω συμφωνίες και κυρίως αυτές του τέλους της χρήσεως και επιβεβαιώθηκαν τα υπόλοιπα τέλους χρήσεως με επιστολές που λάβατε απευθείας από τις Τράπεζες;
- Επαληθεύτηκε ότι οι τυχόν τόκοι τραπεζικών καταθέσεων έχουν σωστά περιληφθεί στους οικείους λογαριασμούς εσόδων;

Χρεόγραφα

- Συντάχτηκε πίνακας μεταβολών (χρεογράφων – προσόδων);

-
- Για τις ομολογίες που μετέχουν ειδικών λαχμών ή κερδών τηρείται σχετικό Μητρώο; Αν ναι, ελέγχτηκε ότι οι αύξοντες αριθμοί που κατέχει η εταιρεία συμφωνούν με αυτές του Μητρώου;
 - Επαληθεύτηκε τα υπόλοιπα τέλους χρήσεως των χρεογράφων δια πραγματικής (φυσικής) απογραφής ή δια επιβεβαιωτικών επιστολών των οικείων τραπεζών, στις οποίες έχουν τυχόν αυτά κατατεθεί;
 - Τυχόν χρεόγραφα που λήφθηκαν δωρεάν έχουν απεικονιστεί στους οικείους λογαριασμούς σύμφωνα με τα όσα προβλέπουν οι οικείες Υπουργικές αποφάσεις, ή το Εθνικό Συμβούλιο Λογιστικής;
 - Η αποτίμηση των συμμετοχών και χρεογράφων έγινε σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παραγ. 6 του άρθρου 43 του Ν. 2190/1920;
 - Βεβαιώθηκε ότι εισπράχθηκαν οι πρόσοδοι (τοκομερίδια, τόκοι, κέρδη από λαχμούς, μερίσματα) που έπρεπε να είχαν εισπραχθεί μέσα στη χρήση;
 - Επίσης βεβαιώθηκε ότι τυχόν δουλευμένες, αλλά μη εισπρακτές, πρόσοδοι περιλήφθηκαν στα έσοδα της κλειόμενης χρήσεως;
 - Έχει προσδιοριστεί και απεικονιστεί σωστά το Αποτέλεσμα (κέρδος ή ζημία) από την τυχόν πώληση (ή κλήρωση) χρεογράφων

Λοιποί Λογαριασμοί Κυκλοφορούντος Ενεργητικού - Απαιτήσεις

- Για την επιβεβαίωση απαιτήσεων (πελάτες, χορηγηθέντα δάνεια και άλλοι χρεωστικοί λογαριασμοί συντάχθηκαν με υπόδειξή σας σχετικές επιστολές;
- Αν δεν λήφθηκαν απαντήσεις για σημαντικά κυρίως υπόλοιπα στάλθηκαν και δεύτερες, υπομνηστικές, επιστολές;
- Αν γενικά δεν είναι ικανοποιητικό το επίπεδο των επιβεβαιωτικών επιστολών που λήφθηκαν (σε απόλυτο αριθμό, αλλά κυρίως σε ποσά), διενεργήθηκαν, σε μεγαλύτερο δείγμα, άλλες ελεγκτικές διαδικασίες για τη συμπλήρωση του σχετικού ελέγχου των απαιτήσεων;
- Ελέγχθηκε η συμφωνία των υπολοίπων τρίτων με τα αντίστοιχα υπόλοιπα που εμφανίζονται στα βιβλία της εταιρείας;
- Επισκοπήθηκε ο λογαριασμούς απαιτήσεων (συμπεριλαμβανομένων και των Γραμμάτων εισπρακτέων) για τον εντοπισμό τυχόν περιπτώσεων οφειλών

προς την εταιρεία από πρόσωπα που περιλαμβάνονται στην απαγορευτική διάταξη του άρθρου 23α του Ν. 2190/1920;

- Αν υπάρχουν τέτοιες περιπτώσεις, εμφανίζονται αυτές διακεκριμένα στον Ισολογισμό;
- Λήφθηκε από τη Διοίκηση της εταιρείας τη σχετική με τις απαιτήσεις επιστολή;
- Για τις απαιτήσεις που εντοπίστηκαν ότι είναι αμφίβολης είσπραξης (σε καθυστέρηση, επίδικες) έχει σχηματιστεί επαρκής πρόβλεψη;
- Έχει γίνει σωστός διαχωρισμός βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων απαιτήσεων;
- Κατά την επισκόπηση λογαριασμών απαιτήσεων ή κατά τον έλεγχο των «Μεταβατικών λογαριασμών ενεργητικού», ερευνήθηκε μήπως τυχόν περιλαμβάνονται κονδύλια τα οποία θα έπρεπε να είχαν μεταφερθεί στα Αποτελέσματα Χρήσεως;

Γραμμάτια Εισπρακτέα

- Επαληθεύθηκε δι' απογραφής Γραμμάτια εισπρακτέα που σύμφωνα με τα βιβλία της εταιρείας πρέπει να βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο (εις χείρας της);
- Για γραμμάτια εισπρακτέα χαρτοφυλακίου σημαντικού ποσού ή μεγάλης διάρκειας λήφθηκε επιβεβαιωτικές επιστολές;
- Για γραμμάτια που είναι στις Τράπεζες και τα οποία λήγουν μετά την ημερομηνία του Ισολογισμού ελέγχθηκε η είσπραξη ή η επιστροφή τους;
- Αν κατά την προηγούμενη ελεγκτική διαδικασία διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν γραμμάτια σημαντικού ποσού που ενώ έληξαν δεν εισπράχθηκαν (ή δεν επιστράφηκαν) ή δεν είχαν λήξει αλλά είναι πολύ σημαντικού ποσού λήφθηκε επιβεβαιωτική επιστολή;
- Για γραμμάτια σημαντικού ποσού που πρέπει να είναι στους δικηγόρους και έχουν λήξει πριν την λήξη της χρήσεως, λήφθηκε επιβεβαιωτική επιστολή;
- Ελέγχθηκε αν για τους τόκους που περιλαμβάνονται στα άληκτα στο τέλος της χρήσεως Γραμμάτια ακολουθήθηκε η ίδια, όπως την προηγούμενη χρήση τακτική;

Μετοχικό Κεφάλαιο

- Το ύψος του μετοχικού κεφαλαίου και η ονομαστική αξία κάθε μετοχής είναι σύμφωνα με τη νομοθεσία και το καταστατικό της εταιρείας;
- Αν οφείλονται δόσεις μετοχικού κεφαλαίου, η σχετική εμφάνιση στο Ενεργητικό και στο Παθητικό έχει γίνει σύμφωνα με το υπόδειγμα του Ισολογισμού στο οποίο παραπέμπει το αρθρ. 42γ του Ν. 2190/1920;
- Για την αύξηση ή μείωση του μετοχικού κεφαλαίου που τυχόν έγινε στην παρούσα χρήση ακολουθήθηκαν οι διαδικασίες που προβλέπονται από τη νομοθεσία (Ν. 2190/1920);

Υποχρεώσεις

- Για την επιβεβαίωση των μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κάθε φύσεως (τραπεζικά και άλλα δάνεια, προμηθευτές κ.λ.π.), που είναι δεκτικές επιβεβαιώσεως, στάλθηκαν με υπόδειξή σας σχετικές επιστολές, περιλαμβανομένων και μηδενισμένων υπολοίπων;
- Αν για περιπτώσεις που τις κρίθηκαν ως σημαντικές (π.χ. λόγω ύψους δοσοληψιών) δεν λήφθηκαν απαντήσεις, στάλθηκαν και δεύτερες, υπομνηστικές επιστολές;
- Αν γενικά δεν είναι ικανοποιητικό το επίπεδο των επιβεβαιωτικών επιστολών που λήφθηκαν (σε απόλυτο αριθμό, αλλά κυρίως σε ποσά), διενεργήθηκαν σε μεγαλύτερο δείγμα άλλες ελεγκτικές διαδικασίες για τη συμπλήρωση του σχετικού ελέγχου των υποχρεώσεων;
- Ελέγχθηκε η συμφωνία των υπολοίπων τρίτων με τα αντίστοιχα υπόλοιπα που εμφανίζονται στα βιβλία της εταιρείας;
- Διαπιστώθηκε ότι για τις έντοκες υποχρεώσεις έχουν απεικονιστεί στους οικείους λογαριασμούς οι μέχρι το τέλος της χρήσεως δουλευμένοι τόκοι;
- Επισκοπήθηκε λογαριασμούς υποχρεώσεων για τον εντοπισμό τυχόν κονδυλίων τα οποία από τη φύση τους αφορούν έσοδα ή παραμένουν ακίνητα από μακρού και τα οποία ενδεχομένως έπρεπε να διαγραφούν;

-
- Έχει γίνει σωστός διαχωρισμός βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων;
 - Εμφανίζονται στα βιβλία της εταιρείας όλες οι υποχρεώσεις από φόρους της παρούσας χρήσεως; Επίσης από φόρους προηγούμενων χρήσεων που έχουν οριστικοποιηθεί εις βάρος της;
 - Λήφθηκε από τη Διοίκηση της εταιρείας επιβεβαιωτική επιστολή για τις υποχρεώσεις κ.λ.π.; Επίσης από το Νομικό Σύμβουλο για τις εκκρεμείς δίκες κ.λ.π.;
 - Για τις επίδικες φορολογικές και άλλες υποθέσεις καθώς και για μη επίδικες, από τις οποίες όμως πιθανολογείται μελλοντική επιβάρυνση της εταιρείας, έχει σχηματιστεί επαρκής πρόβλεψη;
 - Έχει σχηματιστεί πρόβλεψη για αποζημίωση του προσωπικού της εταιρείας;
 - Γενικά όλες οι προβλέψεις που έχουν σχηματιστεί είναι αναγκαίες και επαρκείς για κάλυψη των σκοπών για τους οποίους σχηματίστηκαν;

Λογαριασμοί σε Ξένο Νόμισμα

- Η αποτίμηση των απαιτήσεων, των διαθέσιμων και των υποχρεώσεων σε Ξ.Ν., καθώς και των τυχόν στοιχείων των υποκαταστημάτων εξωτερικού που είναι εκφρασμένα σε Ξ.Ν., γίνονται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περιπτ. β της παραγρ. 8 και της παραγρ. 10 του άρθρου 43 του Ν. 2190/1920;
- Ο χειρισμός των συν/κών διαφορών που προέκυψαν από την παραπάνω αποτίμηση, έγινε σύμφωνα με όσα ορίζονται στις σχετικές διατάξεις του άρθρου 43 του Ν.1290/1920 (περιπτ. γ της παραγρ.3, περιπτ. β της παραγρ. 8 και παραγρ. 10);

5.4 Μισθοδοσία

5.4.1. Εισαγωγή

Η μισθοδοσία στις περισσότερες εταιρίες αποτελεί το σημαντικότερο κονδύλι των δαπανών εκμετάλλευσης και συνεπώς πρέπει να τύχει ιδιαίτερης εξέτασης από τους ελεγκτές. Κατά το παρελθόν οι απάτες γύρω από την μισθοδοσία ήταν συνηθισμένες, σήμερα όμως αυτές οι απάτες είναι δύσκολο να καλυφθούν για τους ακόλουθους λόγους:

- 1) Το μεγάλο καταμερισμό των έργων στον υπολογισμό της μισθοδοσίας.
- 2) Τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών για τον υπολογισμό της μισθοδοσίας.
- 3) Την ανάγκη της συχνής αναφοράς στο δημόσιο, των αποδοχών των εργαζομένων και των παρακρατήσεων για φόρο εισοδήματος.

Οι βασικοί σκοποί των ελεγκτών κατά την εξέταση της μισθοδοσίας είναι:

- 1) Ο προσδιορισμός ότι οι εγκεκριμένες καταχωρήσεις και διαδικασίες είναι σχεδιασμένες και εφαρμόζονται έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ικανοποιητικός έλεγχος.
- 2) Ο καθορισμός ότι ο πελάτης έχει συμμορφωθεί με τις κυβερνητικές ρυθμίσεις αναφορικά με τις κρατήσεις για κοινωνική ασφάλιση, για ασφάλιση της ανεργίας, για αποζημίωση των αποχωρούντων εργατών-υπαλλήλων, καθώς και για τις ώρες εργασίας και τους μισθούς και τις παρακρατήσεις για φόρο εισοδήματος και τις λοιπές ομοσπονδιακές πολιτειακές και τοπικές ρυθμίσεις αναφορικά με την απασχόληση.
- 3) Ο καθορισμός ότι η εταιρία συμμορφώνεται με τους όρους των συλλογικών συμβάσεων σχετικά με τους μισθούς, τις άδειες μετ' αποδοχών και παρεμφερή θέματα.
- 4) Η πρόταση μεθόδων για την απλοποίηση και βελτίωση των διαδικασιών της μισθοδοσίας.

5.4.2. Πρόγραμμα ελέγχου για την μισθοδοσία

Οι ακόλουθες ελεγκτικές διαδικασίες είναι αντιπροσωπευτικές της δουλειάς που εκτελείται γενικά για να επαληθευτούν οι πληρωμές για μισθούς, ημερομίσθια, δώρα και προμήθειες:

- 1) Λήψη μιας περιγραφής των εσωτερικών ελέγχων που εφαρμόζονται επί της μισθοδοσίας.
- 2) Διενέργεια ελέγχων διαδικασιών για τις συναλλαγές της μισθοδοσίας, που καλύπτουν μια ή περισσότερες περιόδους που περιλαμβάνουν και τις ακόλουθες εξειδικευμένες διαδικασίες:
 - i. Επαλήθευση των ονομάτων και των ωρομισθίων με τα στοιχεία που τηρούνται από την υπηρεσία προσωπικού.
 - ii. Επαλήθευση του χρόνου εργασίας που εμφανίζεται στις μισθοδοτικές καταστάσεις με τις κάρτες προσέλευσης και αποχώρησης και τα δελτία εργασίας που έχουν εγκριθεί από τους προϊσταμένους.
 - iii. Αν η αμοιβή των μισθωτών υπολογίζεται με βάση το κομμάτι παραγωγής και όχι το ωρομίσθιο θα πρέπει να συμφωνηθούν οι ακαθάριστες αποδοχές με τα στοιχεία παραγωγής.
 - iv. Καθορισμός της βάσης των κρατήσεων της μισθοδοσίας και σύγκριση με τα στοιχεία των κρατήσεων που έγιναν δεκτές από τους μισθωτούς.
 - v. Έλεγχος των πολλαπλασιασμών και των προσθέσεων που διενεργήθηκαν κατά τον υπολογισμό της μισθοδοσίας.
 - vi. Σύγκριση του συνόλου της μισθοδοσίας με τη συνολική αξία των εκδοθεισών επιπάγων.
 - vii. Σύγκριση του συνόλου της μισθοδοσίας με τη συγκεντρωτική κατάσταση του κόστους εργασίας που ετοιμάστηκε από την υπηρεσία κοστολόγησης.
 - viii. Αν οι μισθωτοί πληρώνονται σε μετρητά θα πρέπει να γίνει σύγκριση των αποδείξεων που υπέγραψαν οι μισθωτοί με την κατάσταση μισθοδοσίας.
 - ix. Αν οι μισθωτοί πληρώνονται με επιταγές θα πρέπει να γίνει σύγκριση των εξοφληθείσων επιταγών με την κατάσταση μισθοδοσίας και των οπισθογραφίσεων με τις υπογραφές στα πιστοποιητικά απαλλαγής από την παρακράτηση του φόρου εισοδήματος.

-
- x. Επισκόπηση των μεταγενέστερων πληρωμών των αζήτητων μισθών, συγκρίνοντας τις αποδείξεις πληρωμής με τα στοιχεία μισθοδοσίας, τα ωρομίσθια, και τα δελτία εργασίας.
- 3) Αν οι μισθωτοί πληρώνονται σε μετρητά θα πρέπει να γίνει αξιολόγηση των διαδικασιών ελέγχου που εφαρμόζονται κατά την πλήρωση και διανομή των φακέλων μισθοδοσίας.

Αποτελέσματα Χρήσεως

- Διερευνήθηκε αν περιλαμβάνονται στα Αποτελέσματα χρήσεως όλα τα δουλευμένα έσοδα της χρήσεως;
- Έγινε σύγκριση στα έσοδα της παρούσας χρήσεως με αυτά της προηγούμενης και βεβαιώθηκε ότι υπάρχουν λογικές επεξηγήσεις για τις τυχόν μεγάλες διαφορές (αποκλίσεις);
- Διερευνήθηκαν οι λογαριασμοί εξόδων προς διαπίστωση;
 - ✓ Ότι περιλαμβάνονται όλα τα δουλευμένα έξοδα της χρήσεως;
 - ✓ Ότι δεν περιλαμβάνονται έξοδα που αφορούν την επόμενη χρήση;
 - ✓ Ότι δεν περιλαμβάνονται έξοδα τα οποία έπρεπε να είχαν προσαυξήσει την αξία των πάγιων στοιχείων;
 - ✓ Ότι τυχόν σημαντικά κονδύλια που δεν αναγνωρίζονται από τη φορολογική αρχή ως εκπιπτόμενα, λήφθηκαν υπόψη κατά τη φορολογική αναμόρφωση της δηλώσεως φόρου εισοδήματος;
- Συγκρίθηκαν τα έξοδα της παρούσας χρήσεως με αυτά της προηγούμενης και βεβαιώθηκε ότι υπάρχουν λογικές εξηγήσεις για τις τυχόν μεγάλες διαφορές (αποκλίσεις);
- Ερευνήθηκαν τυχόν περιπτώσεις σημαντικών αποκλίσεων στα ποσοστά φύρας της παρούσας και της προηγούμενης χρήσεως;
- Ερευνήθηκε τυχόν περίπτωση σημαντικής απόκλισης στο συντελεστή (ή στους συντελεστές) μικτού κέρδους της παρούσας και της προηγούμενης χρήσεως;
- Η διαγραφή απαιτήσεων έγινε ύστερα από σχετική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ή άλλου εξουσιοδοτημένου οργάνου της εταιρείας;

Διανομή Κερδών

- Η προτεινόμενη διανομή είναι σύμφωνη με τη νομοθεσία περί Ανωνύμων εταιρειών, το καταστατικό της εταιρείας και άλλους ειδικούς νόμους;
- Ειδικότερα για τη διανομή αυτή λήφθηκαν υπόψη οι περιορισμοί στη διανομή που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 42ε παραγ. 13,43 παραγ. 3 περ. δ και παραγ. 4 περ. α καθώς και του άρθρου 44α του Ν. 2190/1920;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΡΕΥΝΑ

Η έρευνα αναλύει τις επιδράσεις των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.) στα χρηματοοικονομικά μεγέθη των εισηγμένων στο Χ.Α. επιχειρήσεων πλην Τραπεζών και Ασφαλιστικών. Εξετάζει, παράλληλα, το βαθμό επάρκειας της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης για συγκεκριμένες γνωστοποιήσεις που απαιτούνται από τα Δ.Π.Χ.Α. Η έρευνα στηρίζεται στην ανάλυση των χρηματοοικονομικών μεγεθών σε συνάρτηση με την εφαρμογή ορισμένων προτύπων που επηρέασαν την χρηματοοικονομική εικόνα των επιχειρήσεων.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω της συλλογής στοιχείων και της άντλησης των σχετικών πληροφοριών όπως αυτές απεικονίζονται στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών για τη χρήση 2009.

Οι εταιρείες που περιλαμβάνονται στην έρευνα έχουν ταξινομηθεί σε 16 βασικές κατηγορίες, με βάση την κλαδική ταξινόμηση του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Η σύνθεση και η αντιπροσώπευση της κάθε κατηγορίας στο σύνολο των εξεταζόμενων εταιρειών ως προς τον αριθμό των εταιρειών που την απαρτίζουν και ως προς το ύψος του ενεργητικού τους και των ιδίων κεφαλαίων τους κατά Δ.Π.Χ.Α. την 31/12/2009, έχει ως εξής:

**Πίνακας 3. Εταιρείες που περιλαμβάνονται στο σύνολο του ΧΑ εκτός
τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών**

Υπερκλάδος	Αριθ. Εταιρειών	Ενεργητικό	Ίδια κεφάλαια	Υποχρεώσεις
Ακίνητη περιουσία	8	4.010,70	1.901,34	2.109,37
Βιομηχανικά προϊόντα και υπηρεσίες	26	6.865,96	3.028,88	3.837,08
Εμπόριο	11	2.126,15	466,01	1.660,14
Κατασκευές και υλικά κατασκευών	23	14.131,75	5.385,35	8.773,40
Μέσα ενημέρωσης	12	2.519,87	599,97	1.919,90
Πετρέλαιο και αέριο	3	7.643,72	2.910,42	4.733,30
Προσωπικά & οικιακά αγαθά	41	6.245,97	2.656,22	3.589,75
Πρώτες ύλες	9	3.615,69	1.384,06	2.231,63
Ταξίδια και αναψυχή	12	5.477,43	2.311,21	3.166,22

6.1. Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή θα αναφερθούμε ποιες κατηγορίες ανώνυμων εταιριών υποχρεούνται να ελέγχονται από Ορκωτούς Ελεγκτές , ποιές προϋποθέσεις πρέπει να τηρούν οι εταιρίες έτσι ώστε να επιβάλουν υποχρεωτική χρησιμοποίηση Ορκωτών Ελεγκτών και τέλος θα παρουσιάσουμε μια έρευνα που έγινε για τις εταιρίες οι οποίες είναι εισηγμένες στο Ελληνικό Χρηματιστήριο Αθηνών στο κατά πόσο τα πορίσματα των Ορκωτών Ελεγκτών επηρεάστηκαν από την οικονομική ύφεση που επικράτησε στην ελληνική αγορά το έτος 2010.

Προτού αναφερθούμε σε ότι προαναφέραμε πρέπει να τονίσουμε ότι κάθε εταιρία που υπόκειται σε έλεγχο Ανεξάρτητου Ορκωτού Ελεγκτή είτε υποχρεούται από το νόμο είτε όχι πρέπει να έχει την ευθύνη υποβολής καταστάσεων συνολικού εισοδήματος , μεταβολής ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών της χρήσεως του οικονομικού έτους που έληξε καθώς και περίληψη σημαντικών λογιστικών πολιτικών και λοιπές επεξηγηματικές πληροφορίες. Επιπλέον η διοίκηση είναι υπεύθυνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Επίσης η διοίκηση πρέπει να καθορίζει εσωτερικές δικλίδες απαραίτητες έτσι ώστε οι οικονομικές καταστάσεις να είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλετε είτε σε απάτη είτε σε λάθος.

6.2. Κατηγορίες ανώνυμων εταιριών που υποχρεούνται να είναι εισηγμένες στο Χ.Ο.Α

Ορισμένες κατηγορίες ανώνυμων εταιριών που υποχρεούνται από το νόμο να υπόκεινται σε έλεγχο από ελεγκτές που ανήκουν στο Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ) αναφορικά είναι:

- 1) Οι τραπεζικές, οι ασφαλιστικές, οι εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου , οι εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και οι εταιρίες χρηματοδοτικών μισθώσεων.
- 2) Οι ανώνυμες εταιρίες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο καθώς και αυτές που το μεγάλο κεφάλαιο ή εν μέρει έχει αναληφθεί με δημόσια έγγραφη.
- 3) Οι εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.
- 4) Οι χρηματιστηριακές ΑΧΕ.
- 5) Οι ανώνυμες ποδοσφαιρικές και καλαθοσφαιρικές ομάδες.
- 6) Οι εταιρίες υδρεύσεως και αποχετεύσεως.
- 7) Η κτηματική εταιρία του Δημοσίου.
- 8) Οι ανώνυμες εταιρίες που υποχρεούνται να συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις καθώς και οι εταιρίες συνδεδεμένες με αυτές επιχειρήσεις.
- 9) Οι ανώνυμες εταιρίες οι οποίες υπερβαίνουν τα όρια της παραγράφου 6 του άρθρου 42^α του ΚΝ 2190/20

Εκτός από τις ανώνυμες εταιρίες που προαναφέρθηκαν υπάρχουν και εταιρίες οι οποίες δεν είναι υποχρεωμένες από τον νόμο να χρησιμοποιούν Ορκωτούς Ελεγκτές. Η διάταξη αυτή που υποχρεώνει τις εταιρίες να ελέγχονται από Ορκωτούς Ελεγκτές δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει στο καταστατικό της εταιρίας. Για να γίνει έλεγχος από Ορκωτούς Ελεγκτές απαιτείται να υπάρχει απόφαση της γενικής συνέλευσης της εκάστοτε εταιρίας η οποία δεν υποχρεούται από το νόμο.

6.3 Όρια που πρέπει να έχουν οι εταιρίες ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν ορκωτούς ελεγκτές

Βεβαία υπάρχουν και κάποια όρια το όποια πρέπει να έχει μια εταιρία έτσι ώστε να υποχρεούται να χρησιμοποιήσει Ορκωτό Ελεγκτή. Τα όρια τα όποια πρέπει να έχει μια εταιρία είναι:

- 1) Σύνολο ισολογισμού όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των στοιχείων Α μέχρι και Ε του ενεργητικού στο υπόδειγμα ισολογισμού το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο στο πόσο των 2.500.000 ευρώ.
- 2) Καθαρός κύκλος εργασιών 5.000.000 ευρώ.
- 3) Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά την διάρκεια χρήσης 50 ατόμων.

Για την επαγωγή των ανώνυμων εταιριών που προαναφέραμε στον έλεγχο του Σ.Ο.Ε.Λ απαιτείται να συγκεντρώνουν δυο από τα τρία κριτήρια που αναφέραμε για δυο συνεχείς εταιρικές χρήσεις. Επιπλέον οι ανώνυμες εταιρίες μπορούν να σταματήσουν να ελέγχονται από Ορκωτούς Ελεγκτές αν για δυο συνεχείς εταιρικές χρήσεις δεν υπερβαίνουν τα όρια των δύο από τα τρία κριτήρια που αναφέραμε.

6.4. Έρευνα για τις εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών

6.4.1. Μεθοδολογία και ερευνητικό πλαίσιο

6.4.1.1. Δείγμα έρευνας

Ως δείγμα επιλέχθηκαν εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) ενώ ο αριθμός τους ανήλθε στις 238. Ο συγκεκριμένος αριθμός οφείλεται στην αυξημένη πιθανότητα να βρεθούν εταιρείες με παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις βοηθώντας στην εξαγωγή όσο το δυνατόν ασφαλέστερων συμπερασμάτων.

6.4.1.2. Η μέθοδος συλλογής στοιχείων

Για τις εταιρίες που αναλύθηκαν, εξετάστηκαν οι εκθέσεις ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες παρουσιάζονται στα ετήσια δελτία των συγκεκριμένων εταιριών, που είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Χ.Α.Α. Για την ανάλυση του δείγματος, δημιουργήθηκαν πίνακες εργασίας με χρήση του προγράμματος Microsoft Excel από το οποίο εξήχθησαν και τα αντίστοιχα στατιστικά δεδομένα.

6.4.2. Ανάλυση έρευνας

Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε μια έρευνα που έγινε για τις εταιρίες οι οποίες είναι εισηγμένες στο Ελληνικό Χρηματιστήριο Αθηνών στο κατά πόσο τα πορίσματα των ορκωτών ελεγκτών επηρεάστηκαν από την οικονομική ύφεση που ξεκίνησε το 2010 για την ελληνική οικονομία. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας μας έδειξαν ότι τα πορίσματα των ορκωτών ελεγκτών δεν διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τα προηγούμενα εταιρικά έτη για κάθε εταιρία αλλά υπάρχουν και εταιρίες που τα πορίσματα των ορκωτών ελεγκτών επηρεάστηκαν αρκετά από την υποκείμενη οικονομική ύφεση που ξεκίνησε για την ελληνική οικονομία το έτος 2010. Αναλυτικότερα για την κάθε εταιρία μπορούμε να δούμε στον πίνακα που ακολουθεί:

**Πίνακας 4. Πορίσματα εισηγμένων εταιρειών στο Ελληνικό Χρηματιστήριο
και επίδραση οικονομικής ύφεσης**

ΚΛΑΔΟΣ	ΓΝΩΜΗ ΕΛΕΓΚΤΗ
ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ ΑΕΡΙΟ	
ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ	Θετική Γνώμη
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΛΙΝΟΙΑ Α.Ε	Θετική Γνώμη
ΧΗΜΙΚΑ	
ΕΛΤΟΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΑΕΒΕ	Θετική Γνώμη
CYCLON ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.Ε.& Ε. ΛΙΠΑΝΤΙΚΩΝ & ΠΕΤΡ/ΩΝ	Θετική Γνώμη
EURODRIP Α.Β.Ε.Γ.Ε.	Θετική Γνώμη
ΝΤΡΟΥΚΦΑΡΜΠΕΝ ΕΛΛΑΣ ΑΕΒΕ	Θετική Γνώμη
ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΡΗΤΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΕΤΖΕΤΑΚΙΣ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΣΠΥΡΟΥ Α.Ε.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	
ΕΤΕΜ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΛΒΑΛ Α.Ε ΒΙΟΜ/ΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓ. ΑΛΟΥΜ.	Θετική Γνώμη
ΑΛΚΟ ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΛΟΥΜΥΛ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε. - ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	Θετική Γνώμη
ΕΛΑΣΤΡΟΝ Α.Ε.Β.Ε. - ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	Θετική Γνώμη
ΣΙΔΕΝΟΡ Α.Ε. (ΠΡΩΗΝ ΕΡΛΙΚΟΝ)	Θετική Γνώμη
Ν. ΛΕΒΕΝΤΕΡΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΙΔΗΡΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΣΙΔΑΜΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΜΠΗΤΡΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΤΖΙΡΑΚΙΑΝ ΠΡΟΦΙΛ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΦΟΙ Χ. ΚΟΡΔΕΛΛΟΥ Α.Ε.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
S & B ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
MERMEREN KOMBINAT A.D. PRILEP	Θετική Γνώμη
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ	
UNIBIOS Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Θετική Γνώμη
ΙΝΤΕΡΓΟΥΝΤ-ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΑ Α.Τ.Ε.Ν.Ε. ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Θετική Γνώμη
ΑΚΡΙΤΑΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΙΤΑΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ	Θετική Γνώμη
Ν. ΒΑΡΒΕΡΗΣ-MODA BAGNO Α.Ε.	Θετική Γνώμη

ΙΚΤΙΝΟΣ ΕΛΛΑΣ Α.Ε. - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΑΡΜΑΡΩΝ	Θετική Γνώμη
ΜΑΘΙΟΣ ΠΥΡΙΜΑΧΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Γ.Η.Λ. Η. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΜΑΡΜΑΡΑ - ΓΡΑΝΙΤΕΣ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΕΛΜΑΝ ΕΛΛΗΝΟΕΛΒΕΤΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΕΠΕΞ. ΞΥΛΟΥ Α.Ε	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ, ΑΚΙΝΗΤΩΝ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ	Θετική Γνώμη
ΕΔΡΑΣΗ - Χ. ΨΑΛΛΙΔΑΣ Α.Τ.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΕΛΛΑΚΤΩΡ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΜΟΧΛΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΘΗΝΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Θετική Γνώμη
J. & P. - ΑΒΑΞ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Ι. ΚΛΟΥΚΙΝΑΣ - Ι. ΛΑΠΠΑΣ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΝΤΡΑΚΟΜ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ Α.Ε.ΤΕΧΝ. ΕΡΓΩΝ & ΜΕΤΑΛ.ΚΑΤ.	Θετική Γνώμη
ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΚΤΕΡ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ Α.Τ.Ε.	Θετική Γνώμη
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΒΙΟΤΕΡ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	Γνώμη Ελεγκτή
PAPERPACK - ΤΣΟΥΚΑΡΙΔΗΣ Ι. Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΒΙΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
CROWN HELLAS CAN Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΑΡΑΤΖΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Ε. ΠΑΙΡΗΣ Α.Β.Ε.Ε ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ	Θετική Γνώμη
Μ. Ι. ΜΑΪΛΛΗΣ Α.Ε.Β.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
FLEXOPACK Α.Ε.Β.Ε.Π.	Θετική Γνώμη
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΛΩΔΙΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
NEXANS ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΛΤΡΑΚ Α.Ε.	Θετική Γνώμη

ΝΕΩΡΙΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
SPIDER ΜΕΤ/ΝΙΑ Ν. ΠΕΤΣΙΟΣ & ΥΙΟΙ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
KLEEMANN HELLAS Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΜΕΤΚΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
FRIGOGLASS Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΑΟΣ Α.Ν.Ε. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΜΠΕΡΙΟ-ΑΡΓΩ ΓΚΡΟΥΠ	Θετική Γνώμη
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΙΔΗΣΕΟΦΩΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
INFORM Π. ΛΥΚΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΥΡΩΣΥΜΒΟΥΛΟΙ Α.Ε. ΣΥΜΒ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝ/ΓΙΑΣ	Θετική Γνώμη
ΧΑΙΔΕΜΕΝΟΣ Α.Ε.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
ΓΕΝ. ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	Θετική Γνώμη
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS Α.Ε.	Θετική Γνώμη
DIONIC ΑΕΒΕ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ	
ΚΤΗΜΑ ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Ι. ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ & ΥΙΟΣ HOLDING Α.Ε	Θετική Γνώμη
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ Α.Β.Ε.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΡΕ.ΚΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΑ ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.Γ.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΙΠΟΤΟΥΡ Α.Ε.	Γνώμη Με Επιφύλαξη
ΕΥΡΩΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΓΑΛΑΞΙΔΙ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
INTERFISH ΑΕ	Θετική Γνώμη
ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ ΑΒΕΕ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΜΥΛΟΙ ΚΕΠΕΝΟΥ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΝΑΚΗΣ ΑΒΕΕ	Θετική Γνώμη
ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ ΑΒΕΕ	Θετική Γνώμη
ΕΛΓΕΚΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΡΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΡΑΜΟΛΕΓΚΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΕΡΣΕΥΣ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΙ Κ. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Π.Γ. ΝΙΚΑΣ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
NUTRIART Α.Β.Ε.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΚΡΙ-ΚΡΙ ΑΕ	Θετική Γνώμη
ΜΥΛΟΙ ΔΟΥΛΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΛΛ. ΒΙΟΜ. ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΑ ΑΓΑΘΑ	Γνώμη Ελεγκτή
FOURLIS Α.Ε ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Θετική Γνώμη
ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΕΣΜΟΣ Α.Ε.Β.Ε	Γνώμη Με Επιφύλαξη
F.G. EUROPE Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΖΑΜΠΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΑΝΥΟ ΕΛΛΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ Α.Ε.Β.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
Γ.Ε. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΥΑΛCO - ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
SAΤO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΙΔΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΠΙΤΙΟΥ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΒΑΡΑΓΚΗΣ Α.Β.Ε.Π.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΒΕΕΑ - ΔΡΟΜΕΑΣ	Θετική Γνώμη
ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
JUMBO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Θετική Γνώμη
CENTRIC ΠΟΛΥΜΕΣΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ALSINCO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ-ΥΠΟ	Θετική Γνώμη
FASHION BOX ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΔΟΥΡΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΦΙΕΡΑΤΕΞ ΑΦΟΙ ΑΝΕΖΟΥΛΑΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΕΞΑΠΡΕΤ Α.Ε.	Γνώμη Με Επιφύλαξη
ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ ΑΒΕΕ	Θετική Γνώμη
ΕΛΒΕ - ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΡΙΟΥΡΓΙΑ ΤΡΙΑ ΑΛΦΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΦΙΝΤΕΞΠΟΡΤ Α.Ε.	Θετική Γνώμη

ΕΛ. Δ. ΜΟΥΖΑΚΗΣ Α.Ε.Β.Ε.Μ. & Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΦΟΙ Ι.& Β. ΛΑΔΕΝΗΣ Α.Ε."ΜΙΝΕΡΒΑ" Β. ΠΛΕΚΤΙΚΗΣ	Θετική Γνώμη
ΚΛΩΣΤΟΪΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΛΑΝΑΚΑΜ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΛΩΝΑΤΕΞ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΕΛΦΙΚΟ Α.Ε.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΕΠΙΛΕΚΤΟΣ ΚΛΩΣ/ΡΓΙΑ Α.Ε.Β.Ε	Θετική Γνώμη
ΑΛΥΣΙΔΑ Α.Β.Ε.Ε.	Γνώμη Με Επιφύλαξη
ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ ΑΒΕΕ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ	Θετική Γνώμη
RILKEN ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΓΡ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΟΡΡΕΣ Α.Ε. ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	Θετική Γνώμη
ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΡΕΛΙΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΥΓΕΙΑ	
ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΑΧΟΝ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
EUROMEDICA Α.Ε. ΠΑΡΟΧΗΣ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΙΑΣΩ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ & ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ ΥΓΕΙΑ Α.Ε	Θετική Γνώμη
MEDICON ΕΛΛΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Θετική Γνώμη
LAVIPHARM Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ALAPIS Α.Β.Ε.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΕΜΠΟΡΙΟ	
SPRIDER STORES Α.Ε.	Θετική Γνώμη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
MICROLAND COMPUTERS Α.Ε.Β.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΝΑΚΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ	Θετική Γνώμη
Α.Σ. ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜ. ΕΤΑΙΡΙΑ Η/Υ & ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΡΕΒΟΪΛ Α.Ε.Ε.Π	Θετική Γνώμη
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΔΙΤΡΟΧΩΝ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΩΝ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Θετική Γνώμη
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ Α.Ε.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
VIVERE ENTERTAINMENT ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
FOLLI FOLLIE GROUP	Θετική Γνώμη
ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	Γνώμη Ελεγκτή
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΗΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΟΣ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΤΗΛΕΤΥΠΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΤΕΡΜΩΝ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ Α.Δ.Ε.Κ.Ε.	Αρνητική Γνώμη
ΑΤΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ - Π. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΛΙΒΑΝΗΣ ΑΕ	Θετική Γνώμη
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΑΞΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗ	
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ Α.Ε	Θετική Γνώμη
ΑVENIR LEISURE & ENTERTAINMENT ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΝΤΡΑΛΟΤ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΟΝΙΚΗ (ΞΕΝ/ΚΕΣ ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ)	Θετική Γνώμη
ΓΕΚΕ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΣΤΗΡ ΠΑΛΑΣ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ Α.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΛΑΜΨΑ Α.Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ	Θετική Γνώμη
OLYMPIC CATERING Α.Ε	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή

ΑΥΤΟΗΕΛΛΑΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Θετική Γνώμη
ΑΝΩΝΥΜΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΜΙΝΩΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΝΕ	Θετική Γνώμη
ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΑΤΤΙΣΑ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Θετική Γνώμη
ΚΥΡΙΑΚΟΥΛΗΣ Μ.Κ.Ν. Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ	
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΑΕ	Θετική Γνώμη
ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΤ. ΥΔΡΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
Ε.ΥΔ.Α.Π. Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	
ΑΤΤΙΣΑ BANK Α.Τ.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Θετική Γνώμη
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
MARFIN POPULAR BANK PUBLIC CO LTD	Θετική Γνώμη
ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ	Θετική Γνώμη
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Τ.Ε.	Θετική Γνώμη
ΤΡ. EFG EUROBANK ERGASIAS AE.	Θετική Γνώμη
ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ	Γνώμη Ελεγκτή
ΓΙΟΥΡΟΜΠΡΟΚΕΡΣ ΜΕΣΙΤΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΗ Α.Ε.Γ.Α.	Θετική Γνώμη
ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	
REDS Α.Ε. ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε προσοχή
ΒΑΛΚΑΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΕΡΑΜΕΙΑ-ΑΛΛΑΤΙΝΗ Α.Ε. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης επιστούμε

	προσοχή
PASAL ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ	Χωρίς Να Διατυπώνουμε Επιφύλαξη Γνώμης Εφιστούμε Προσοχή
ΜΠΑΜΠΗΣ ΒΩΒΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΕΛΒΙΕΜΕΚ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ- ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ-ΕΝΕΡΓΕΙΑ- ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΚΕΚΡΟΥ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
LAMDA DEVELOPMENT Α.Ε.	Θετική Γνώμη
MIG REAL ESTATE Α.Ε.Ε.Α.Π.	Θετική Γνώμη
TRASTOR Α.Ε.Ε. ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	Θετική Γνώμη
EUROBANK PROPERTIES ΑΕΕΑΠ	Θετική Γνώμη
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	
ΚΟΥΜΠΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Α.Β.Ε.Τ.Ε.	Θετική Γνώμη
MARFIN INVESTMENT GROUP Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Θετική Γνώμη
SCIENS ΔΙΕΘΝΗΣ Α.Ε. ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Θετική Γνώμη
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
EUROLINE ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Χ.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ALPHA TRUST ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ ΑΕΕΧ	Θετική Γνώμη
INTERINVEST Δ.Ε.Α.Ε.Ε.Χ.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
ΑΙΟΛΙΚΗ Α.Ε.Ε.Χ.	Θετική Γνώμη
ALTIUS ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Χ.	Θετική Γνώμη
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	
ALTEC ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	Θετική Γνώμη
QUEST ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
BYTE COMPUTER Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΜΙΚΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
QUALITY AND RELIABILITY Α.Β.Ε.Ε.	Θετική Γνώμη
LOGISMOS ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
PROFILE Α.Ε.Β.Ε. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	Θετική Γνώμη
ΑΛΦΑ ΓΚΡΙΣΙΝ Α.Ε.	Θετική Γνώμη

FORTHNET A.E.	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
HELLAS ONLINE ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΛΥΔΑ ΑΕ	Θετική Γνώμη
COMPUCON ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΑΒΕΕ	Θετική Γνώμη
M.L.S. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΝΤΕΡΤΕΚ Α.Ε. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΕΧΝ/ΓΙΕΣ	Θετική Γνώμη
CPH Α.Ε ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ	Θετική Γνώμη
ΠΛΑΙΣΙΟ COMPUTERS Α.Ε.Β.Ε.	Θετική Γνώμη
ΟΜΙΛΟΣ ΙΝΤΕΑΛ Α.Β.Ε.Ε.Δ.Ε.	Θετική Γνώμη
ΜΑΡΑΚ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ Α.Β.Ε.Ε	Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή
SPACE HELLAS Α.Ε.	Θετική Γνώμη
ΙΝΤΡΑΚΟΜ Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	Θετική Γνώμη

Πηγή: Ιδία επεξεργασία, 2011

6.4.2.1. Γνώμη ελεγκτών

Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα 4 και αναλύοντας τα στοιχεία, εξετάστηκαν συνολικά 238 εκθέσεις ελέγχου από εταιρείες εισηγμένες στο Χ.Α.Α. Από την ανάλυση των στοιχείων, προέκυψε ότι το 81,09% των εταιρειών στην έκθεσή τους έχουν θετική γνώμη, (193 εταιρείες), το 16,81% δεν διατυπώνεται κάποια επιφύλαξης εφιστάται ωστόσο προσοχή (40 εταιρείες) ενώ το υπόλοιπο ποσοστό συγκεντρώνεται στην επιφύλαξη γνώμης (1,68%) και στην αρνητική γνώμη μιας εταιρείας. Στον πίνακα 5 που ακολουθεί, παρουσιάζονται συνοπτικά τα παραπάνω στοιχεία.

Πίνακας 5. Γνώμη ελεγκτών εισηγμένων εταιρειών στο Ελληνικό Χρηματιστήριο

Γνώμη	Αριθμός εταιρειών	Ποσοστό
Αρνητική Γνώμη	1	0,42%
Γνώμη Με Επιφύλαξη	4	1,68%
Θετική Γνώμη	193	81,09%
Χωρίς να διατυπώνουμε επιφύλαξη γνώμης εφιστούμε προσοχή	40	16,81%
ΣΥΝΟΛΑ	238	100,00%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία, 2011

6.4.2.2. Παρατηρήσεις στις εκθέσεις ελέγχου με θέματα έμφασης

Στο σύνολο των 238 εκθέσεων ελέγχου, οι 48 (20,16% επί του συνόλου), εμφάνισαν κάποιες ξεχωριστές παρατηρήσεις με θέματα που πρέπει να δοθεί έμφαση. Οι παρατηρήσεις των ελεγκτών με θέματα έμφασης στις συγκεκριμένες εταιρείες, έχουν να κάνουν κυρίως με διορθώσεις λαθών προγενέστερων οικονομικών καταστάσεων (5,88%) μεταξύ ενδιάμεσων και τελικών οικονομικών καταστάσεων και με μεταβολή της μεθόδου αποτίμησης (5,04%) ενώ υπάρχει και ένας αριθμός εταιρειών (3,78%) με προσαρμογές και διορθώσεις λογιστικών μεγεθών. Ο πίνακας 6 αναλύει τα ποσοστά για κάθε περίπτωση.

Πίνακας 6. Παρατηρήσεις στις εκθέσεις ελέγχου

Παρατηρήσεις	Αριθμός εταιρειών	Ποσοστό
Διαφοροποίηση καθαρής θέσης και μετά φόρων αποτελεσμάτων σε σχέση με τις ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις	6	2,52%
Διορθώσεις λαθών προγενέστερων οικονομικών καταστάσεων	14	5,88%
Προσαρμογές - διορθώσεις λογιστικών μεγεθών σε σχέση με τις ενδιάμεσες Οικον. Καταστάσεις	9	3,78%
Μεταβολή της μεθόδου αποτίμησης	12	5,04%
Μείωση επενδυμένων κεφαλαίων, λόγω πρόσθετων προσαρμογών	7	2,94%
Σύνολο	48	20,17%

Πηγή: *Ίδια επεξεργασία, 2011*

6.4.2.3. Παρατηρήσεις στη σχέση μετοχικού κεφαλαίου και ιδίων κεφαλαίων

Μία άλλη κατηγορία στοιχείων που ελέχθησαν, αφορούσε τις παρατηρήσεις που στη σχέση των Ιδίων Κεφαλαίων και του Μετοχικού Κεφαλαίου μιας εταιρίας. Από τις 238 υπό εξέταση εταιρείες, στις 44 ο έλεγχος του μετοχικού κεφαλαίου και των ιδίων κεφαλαίων εμφάνισαν παρατηρήσεις. Ειδικότερα, το 9,24% των συγκεκριμένων εταιρειών είχε ίδια κεφάλαια μητρικής ή θυγατρικών εταιριών μικρότερα του ενός δεκάτου (1/10) του μετοχικού κεφαλαίου ενώ στο 5,88% επειδή τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας ήταν μικρότερα του ημίσεως του μετοχικού της κεφαλαίου, συντρέχουν

οι προϋποθέσεις εφαρμογής διατάξεων του άρθρου 47 του Κ.Ν. 2190/1920.

Πίνακας 7. Παρατηρήσεις στη σχέση μετοχικού κεφαλαίου και ιδίων κεφαλαίων

Παρατηρήσεις Ιδίων Κεφαλαίων	Αριθμός εταιρειών	Ποσοστό
Ίδια Κεφάλαια μητρικής ή θυγατρικών εταιριών μικρότερα του ενός δεκάτου (1/10) του μετοχικού κεφαλαίου	22	9,24%
Επειδή τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας είναι μικρότερα του ημίσεως του μετοχικού της κεφαλαίου, συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής διατάξεων του άρθρου 47 του Κ.Ν. 2190/1920	14	5,88%
Το σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων θυγατρικών είναι αρνητικό	8	3,36%
Σύνολο	44	18,49%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία, 2011

6.4.2.4. Έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων

Από τα δεδομένα των ελέγχων των εταιρειών (πίνακας 8), προέκυψε ένα σημαντικό στοιχείο αναφορικά με τις φορολογικές δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων που δεν έχουν εξετασθεί από τις φορολογικές αρχές. Συγκεκριμένα, στο 36,55% των εταιρειών (87) δεν έχουν ελεγχθεί οι φορολογικές δηλώσεις παρελθόντων ετών με αποτέλεσμα οποιαδήποτε πρόβλεψη να εμπεριέχει μεγάλο ποσοστό απόκλισης από τα πραγματικά δεδομένα. Σε περιπτώσεις μελλοντικών ελέγχων, υπάρχει ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξετασθούν και οριστικοποιηθούν

Πίνακας 8. Φορολογικοί έλεγχοι

Έλεγχοι	Αριθμός εταιρειών	Ποσοστό
Φορολογικές δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων των ελεγχόμενων εταιριών που δεν έχουν εξετασθεί από τις φορολογικές αρχές	87	36,55%
Σύνολο	87	36,55%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία, 2011

6.4.2.5. Δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρίας

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται σημειώσεις των ελεγκτών, οι οποίες εγείρουν ερωτήματα ως προς τη δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας της ελεγχόμενης εταιρίας. Από τις 238 εκθέσεις ελέγχου, στις 181 (76,05%) εκφράστηκε η γνώμη βέβαιης συνέχισης της δραστηριότητας ενώ στο υπόλοιπο 23,95% εκφράστηκε αβεβαιότητα δυνατότητα συνέχισης λειτουργίας της εταιρείας. Οι κυριότεροι λόγοι που οδηγούν τους ελεγκτές στη διατύπωση της συγκεκριμένης γνώμης είναι η συνύπαρξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων και προηγούμενων ζημιών χρήσεως, καθώς και ενδεχόμενοι κίνδυνοι ρευστότητας, σε συνδυασμό με ότι τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας. Ο πίνακας 9 παρουσιάζει τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν.

Πίνακας 9. Δυνατότητα συνέχισης της δραστηριότητας της εταιρίας

Έλεγχοι	Αριθμός εταιρειών	Ποσοστό
Βέβαιη συνέχιση δραστηριότητας	181	76,05%
Αβέβαιη δυνατότητα συνέχισης λειτουργίας	57	23,95%
Σύνολο	238	100,00%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία, 2011

6.5. Συμπεράσματα έρευνας

Οι ελληνικές εισηγμένες εταιρείες που εξετάστηκαν, συγκέντρωσαν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους τη θετική γνώμη των ελεγκτών με τα ποσοστά επιφύλαξης να είναι αρκετά χαμηλά. Τα πορίσματα των ελεγκτών στις περισσότερες εταιρίες είναι θετικά. Το συγκεκριμένο στοιχείο φανερώνει πως η έλευση της οικονομικής κρίσης αν και δημιούργησε κάποια βασικά λειτουργικά προβλήματα, δεν άσκησε ιδιαίτερη επίδραση στην τελική έκβαση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Σε μερικές εταιρίες όμως οι ορκωτοί ελεγκτές επιστούν την προσοχή σε κάποια θέματα που αφορούν την εκάστοτε εταιρία. Συνήθως αυτά τα ζητήματα αφορούν υποχρεώσεις προς τρίτους, δάνεια που μπορεί να έχει πάρει η εταιρία από τράπεζες, βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις. Βέβαια υπάρχουν και αρνητικές γνώμες και εταιρίες που ο ορκωτός ελεγκτής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη για κάποια ζητήματα που πρέπει να προσέξουν οι επενδύτες τις κάθε εταιρίας και οι μελλοντικοί επενδύτες.

Οι παρατηρήσεις των ελεγκτών σε θέματα έμφασης στις εταιρείες που ελέχθησαν, έχουν να κάνουν κυρίως με διορθώσεις λαθών προγενέστερων οικονομικών καταστάσεων μεταξύ ενδιάμεσων και τελικών οικονομικών καταστάσεων και με μεταβολή της μεθόδου αποτίμησης ενώ υπάρχει και ένας αριθμός εταιριών με προσαρμογές και διορθώσεις λογιστικών μεγεθών. Το συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι τα βασικότερα σφάλματα αφορούν στις ενδιάμεσες και στις τελικές οικονομικές καταστάσεις με αποτέλεσμα να εμφανίζονται παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις άλλοτε από πρόθεση για οφέλη τη εταιρείας όπως απεικόνιση θετικής πορείας άλλοτε άθελα.

Επίσης, σύμφωνα με τα όσα προαναφέρθηκαν, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ηθελημένες παρατυπίες των ελληνικών εισηγμένων εταιριών στις οικονομικές τους καταστάσεις, σε σχέση με το παρελθόν, έχουν εμφανίσει αύξηση επηρεάζοντας το τελικό αποτέλεσμα των οικονομικών καταστάσεων. Το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελεί μια πρακτική των διοικήσεων για να αποκρύψουν ή να παρουσιάζουν θετικά στοιχεία εν μέσω ύφεσης.

Επιπλέον, ως προς τον έλεγχο του μετοχικού κεφαλαίου και των ιδίων κεφαλαίων εμφανίστηκαν διάφορες παρατηρήσεις. Υπήρξαν εταιρείες ή οι θυγατρικές τους με ίδια κεφάλαια μικρότερα του ενός δεκάτου (1/10) του μετοχικού κεφαλαίου. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι υπάρχει κάποια αβεβαιότητα βιωσιμότητας και μακρομέρευσης σύμφωνα με τις εκθέσεις των ορκωτών ελεγκτών λογιστών.

Από τα δεδομένα των ελέγχων των εταιρειών, προέκυψε επίσης ένα σημαντικό στοιχείο αναφορικά με τις φορολογικές δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων που δεν έχουν εξετασθεί από τις φορολογικές αρχές. Σε μεγάλο ποσοστό των εταιρειών δεν έχει πραγματοποιηθεί έλεγχος των φορολογικών δηλώσεων παρελθόντων ετών με αποτέλεσμα οποιαδήποτε πρόβλεψη να εμπεριέχει μεγάλο ποσοστό απόκλισης από τα πραγματικά δεδομένα. Σε περιπτώσεις μελλοντικών ελέγχων, υπάρχει ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων κατά το χρόνο που θα εξετασθούν και οριστικοποιηθούν.

Οι εισηγμένες ελληνικές επιχειρήσεις στο ελληνικό χρηματιστήριο κατά το οικονομικό έτος 2010, λαμβάνοντας υπόψη ότι βρέθηκαν αντιμέτωπες με μια μεγάλη αμερικανική κρίση και ύφεση η οποία πήρε και παγκόσμια διάσταση, μπορούμε να πούμε ότι έδειξαν στοιχεία αντοχής των οικονομικών αποτελεσμάτων με σημάδια μείωσης των κερδών τους. Τα πορίσματα της έκθεσης των ελεγκτών από τους ανεξάρτητους ορκωτούς ελεγκτές δείχνουν εικόνα ανθεκτικότητας.

Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις υπάρχει μεγάλη έκθεση σε τραπεζικά δάνεια και επισφάλειες πράγμα που δείχνει ότι οι διοικήσεις θα πρέπει να λάβουν περιοριστικά μέτρα για την μείωση του κόστους με σφιχτή εισοδηματική πολιτική και τους αναλυτές να υποδεικνύουν προσοχή και όχι μεγάλη έκθεση σε κινητές αξίες, δεδομένου ότι η ελληνική οικονομία το 2010 ήταν σε τροχιά ύφεσης με αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και την αγοραστική δύναμη συνεχώς με μειωμένα ποσοστά πράγμα που αντανακλά στους τζίρους των επιχειρήσεων.

Για το οικονομικό έτος 2011, με δεδομένη την ύφεση στην ελληνική οικονομία, τους αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης προβλέπεται ένα δύσκολο έτος με πιθανά δυσμενή αποτελέσματα προς την κερδοφορία. Αντοχές με πιθανά καλά αποτελέσματα κερδοφορίας θα δείξουν οι εισηγμένες ελληνικές εταιρίες κοινής ωφέλειας και οπωσδήποτε οι εταιρίες που έχουν καθαρά εξαγωγικό προσανατολισμό.

Τέλος, είναι δεδομένο ότι από όλες τις εταιρίες γίνεται επαναπροσδιορισμός της οικονομικής πολιτικής με πρώτο παράγοντα την δραστική μείωση του κόστους και των δαπανών προκειμένου να αντέξουν την μείωση των πωλήσεων και του τζίρου για να μην υπαρξη δραματική μείωση των κερδών. Συνοψίζοντας, τα τελικά συμπεράσματα της εργασίας εστιάζουν στα ακόλουθα:

- 1) Οι διαφοροποιημένες εκθέσεις ελέγχου αποτελούν το 44,25% των εκθέσεων ελέγχου του δείγματος.

-
- 2) Η πιο συχνά εμφανιζόμενη παρατήρηση στις εκθέσεις ελέγχου, αφορά στην αβέβαιη έκβαση μελλοντικών φορολογικών ελέγχων και γενικότερα στο μη σχηματισμό προβλέψεων ή στη διενέργεια μειωμένων προβλέψεων για μια σειρά θεμάτων.
 - 3) Υπάρχουν συχνά σφάλματα και παρατυπίες μεταξύ ενδιάμεσων και τελικών οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών.
 - 4) Στην τελική έκφραση γνώμης των ελεγκτών υπάρχουν συχνά ασάφειες.
 - 5) Η οικονομική κρίση έχει οδηγήσει αρκετές εταιρείες στην παραποίηση εκθέσεων ελέγχου.
 - 6) Παρά την οικονομική δυσχέρεια, στο 76% των ελεγχθέντων εταιρειών εκφράζεται αισιοδοξία συνέχισης της δραστηριότητας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο εξωτερικός έλεγχος με την έκδοση πιστοποιητικών, αποτελεί τον καταλύτη για την εύρυθμη λειτουργία της κάθε εταιρείας και τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων των αναληφθέντων κινδύνων. Η έκδοση πιστοποιητικών ελέγχου, κινείται σε ένα ευρύτερο επίπεδο διοικητικής φιλοσοφίας και πρακτικής εφαρμογής, και προσθέτει αξία μέσω της παροχής μίας συστηματικής επιστημονικής προσέγγισης για την αποτίμηση και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των κινδύνων.

Συντίθεται ως ένα σύνολο διαδικασιών που καλύπτει όλο το εύρος των δραστηριοτήτων της πραγματικής μελέτης περίπτωσης, και συμβάλλει καταλυτικά στον εντοπισμό των διαχειριστικών αδυναμιών, στην πρόληψη και στην καταστολή των απρόβλεπτων γεγονότων. Αποτελεί κομβικό σημείο για την εύρυθμη λειτουργία της εταιρείας. Τα πιστοποιητικά ελέγχου συμβάλλουν αποτελεσματικά στον περιορισμό του εταιρικού κινδύνου.

Η αναγκαιότητα της ανάληψης, κυρίως από τα διοικητικά επιχειρησιακά όργανα, μεγαλύτερων επιχειρηματικών κινδύνων, και κυρίως η διαχείρισή αυτών με στόχο είτε την αποφυγή τους, είτε την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών τους, επιβάλλει την υιοθέτηση του εξωτερικού ελέγχου ως αρωγού για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων των σύγχρονων εταιρειών.

Ο εξωτερικός έλεγχος διακρίνεται για το εύρος και το υψηλό επίπεδο των προσφερόμενων υπηρεσιών του. Συχνά όμως, η άγνοια των διοικούντων, υπονομεύει την προσέγγιση και τη σημασία που του αποδίδεται στο σύγχρονο επιχειρηματικό γίγνεσθαι. Το γεγονός αυτό τεκμηριώνει τη μεγάλη έμφαση που καταλογίζεται στην οπτική της στρατηγικής αξιολόγησής του, ως αποτελεσματικό μέσο εκπλήρωσης και επίτευξης των επιχειρησιακών στόχων.

Σήμερα, ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ένα αποτελεσματικό σύστημα εξωτερικού έλεγχου είναι τόσο από την πλευρά της πρόληψης των ενδοεταιρικών παραλήψεων και ατασθαλιών, όσο και από την οπτική της ελαχιστοποίησης των δυσμενών επιδράσεών τους στην οικονομική μονάδα και στους περιβάλλοντες φορείς της. Το σύστημα εξωτερικού ελέγχου που περιλαμβάνει και τις εκθέσεις και τα πιστοποιητικά των ορκωτών ελεγκτών, αποτελεί το πλέγμα όλων των διαδικασιών και πολιτικών που: προάγουν την ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών και

επιχειρησιακών δεδομένων, προστατεύουν τους πόρους της οικονομικής μονάδας από τη σπατάλη και την απάτη, εκτιμούν την πιστή εφαρμογή της πολιτικής της διοίκησης από τα διάφορα τμήματα και γενικότερα αξιολογούν τη συνολική αποτελεσματικότητα και απόδοση των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας.

Η σημαντικότητα των πιστοποιητικών των ορκωτών ελεγκτών στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων των εταιριών επιβεβαιώνεται από το μεγάλο όγκο της σχετικής διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, ενώ η ένταση αναζήτησης ενός αξιόπιστου εννοιολογικού πλαισίου οδήγησε τους μελετητές στην υιοθέτηση ενός ικανού αριθμού εναλλακτικών προσεγγίσεων. Γενικά, στο σημερινό οικονομικό περιβάλλον, το σύγχρονο σύστημα εξωτερικού ελέγχου με την έκδοση πιστοποιητικών αναπτύσσεται για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της σύγχρονης εταιρείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- ✚ Αλαμάνος Χ., (2007), Η ελληνική και παγκόσμια οικονομία σε συνδυασμό με την εταιρική διακυβέρνηση και την εφαρμογή των ΔΛΠ και ΔΕΠ, Οικονομικά Χρονικά, τεύχος Ιανουάριου - Φεβρουάριου 2007.
- ✚ Ζαφειρόπουλος Π., Η οριοθέτηση της ευθύνης των ελεγκτών από τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα. Διαθέσιμο στο: <http://www.hcmc.gr/photos/kefalaiagora/files/zafirooulos.pdf>, ημερ. ανάκτησης 16/07/2011, Αθήνα.
- ✚ Ζοπουνίδης Κ., (2007), Μετά τον Δούρειο Ίππο ...η Δημιουργική Λογιστική. Ψάχνοντας στις λογιστικές καταστάσεις ...οικονομικές ατασθαλίες. Διαθέσιμο στο: <http://www.economics.gr/articleData/IS/2007/Zopounidis.htm>, ημερ. ανάκτησης 22/08/2011, Αθήνα.
- ✚ Ζοπουνίδης Κ., Σπαθής Χ., Μιχάλης Δ., (2002), Οι λαθροχειρίες των ισολογισμών και οι αδυναμίες των ελεγκτών, Οικονομικός Ταχυδρόμος, Τεύχος 38, 21-9-2002, σελ. 58-59.
- ✚ Ιατρίδης Γ., (2008), Ο Νόμος Sarbanes - Oxley: Οφέλη και επιπτώσεις, Διαθέσιμο στο: http://www.elogos.gr/articles.asp?subject_id=37&subject2_id=&article=768 &lang=GR, ημερ. ανάκτησης 15/05/2011, Αθήνα.
- ✚ Παπαγεωργίου Σ. (2007), Σημειώσεις από Συνέδριο με θέμα: «Δικαιοσύνη και Χρηματοπιστηριακή Νομοθεσία», 16 - 18 Νοεμβρίου 2007, Poseidon Resort, Λουτράκι.
- ✚ Παπαδάτου Θ., (2005), Εσωτερικός και Εξωτερικός έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών, Αθήνα: Σάκκουλα.
- ✚ Σπαθής Χ., (2002), Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 570, Σεπτέμβριος, σελ. 1286-1294.
- ✚ Τσακλάγκανος Α. (2005), Ελεγκτική, Αθήνα: Κυριακίδης.
- ✚ Grant Thornton (2008), Επιπτώσεις των IFRS στις εισηγμένες εταιρίες στο ΧΑ για τη χρήση 2007, Διαθέσιμο στο: <http://www.grant-thornton.gr>, ημερ. ανάκτησης 06/07/2011, Αθήνα

-
- ✚ Έγγραφο υπ' αριθμό IP/03/715 (2003) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λογιστικός έλεγχος των επιχειρήσεων: Η Επιτροπή προσδιορίζει δέκα προτεραιότητες για τη βελτίωση της ποιότητας και την προστασία των επενδυτών, Βρυξέλλες, 21 Μαΐου 2003, Διαθέσιμο στο:<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=EL&guiLanguage=en>
 - ✚ Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, ΕΛΤΕ 483/6-10-2004, ΦΕΚ 1589 Β της 22-10-2004).
 - ✚ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1606/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19^{ης} Ιουλίου 2002, για την εφαρμογή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.
 - ✚ Κανονισμός Χρηματιστηρίου Αθηνών Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 3152/2003 και την υπ' αριθ. 4/358/8-11-2005 εγκριτική απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ΦΕΚ Β/1635/25.11.05.
 - ✚ Κανονισμός Χρηματιστηρίου Αθηνών Σύμφωνα με το άρθρο 43 του ν. 3606/2007 (ΦΕΚ Α/195/17.8.2007) και την υπ' αριθμ. 1/477/1-7-2008 εγκριτική απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (ΦΕΚ Β/1456/24.7.2008).
 - ✚ Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ.) υπ' αριθ. 226/1992 'Περί συστάσεως οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων 105 εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή.
 - ✚ Σπαθής Χ. (2002), Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, Λογιστής, τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294.

Ξένη

- ✚ Abbott L., Young P., Parker S. (2000), The Effects of Audit Committee Activity and Independence on Corporate Fraud, *Managerial Finance*, Vol. 26, N°. 11.
- ✚ Abbott L., Parker and Peters (2002), Audit Committee Characteristics and Financial Misstatement: A Study of the Efficacy of Certain Blue Ribbon Committee Recommendations, Working Paper Series, Available at SSRN: Available at <http://ssrn.com/abstract=319125>, day access 13/06/2011.

-
- ✚ American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) (2008), Current Accounting Issues and Risks: An Alert For Audit Committees, Oct. 2008.
 - ✚ Asthana S., Balsam S., Kim S., (2004), The Effect of Enron, Andersen, and Sarbanes - Oxley on the Market for Audit Services
 - ✚ AICPA, (2010), Financial Reporting Alert: Strengthening Financial Management and Reporting, April 2010 AICPA, « The AICPA Audit Committee Toolkit - Public Companies».
 - ✚ Ball R., (2009), Market and Political/Regulatory Perspectives on the Recent Accounting Scandals, Journal of Accounting Research, Vol.47 No.2.
 - ✚ Baralexis S., (2004), The a priori relevance of earnings management to Greek financial Reporting', presented at 3d Annual Conference of the Hellenic Finance and Accounting Association.
 - ✚ Bonner, S., Palmrose, and S. M. Young (1998), Fraud type and auditor litigation: An analysis of SEC Accounting and Auditing Enforcement Releases. The Accounting Review (October): 503-532.
 - ✚ Caramanis C., Spathis C. (2006), Auditee and audit firm characteristics as determinants of audit qualifications. Evidence from the Athens stock exchange', Managerial Auditing Journal, Vol. 21 No. 9, p. 905-920.
 - ✚ Carcello V., Nagy A., (2002), Auditor industry specialization and fraudulent financial reporting, Symposium on Auditing Problems.
 - ✚ Dimitropoulos E. Panagiotis, Asteriou Dimitrios (2009), The value relevance of financial statements and their impact on stock prices. Evidence from Greece, Managerial Auditing Journal, Vol. 24, Issue 3, p. 248 – 265.
 - ✚ Ghosh A., Moon D., (2003), Does auditor tenure impair audit quality?, Working paper, Office of Economic Analysis, Securities and Exchange Commission.
 - ✚ Fraser I., Pong C., (2009), The future of the external audit function, Managerial Auditing Journal, Vol. 24 No. 2, p. 104-113.
 - ✚ Francis J., (2004), What do we know about audit quality?, The British Accounting Review 36:345-368.
 - ✚ Griffin, P., Lont, D. (2005), The effects of auditor dismissals and resignations on audit fees: Evidence based on SEC disclosures under Sarbanes - Oxley. Proceedings of the XVII Asian Pacific Conference on International

Accounting Issues,. New Zealand: California State University and Victoria University of Wellington.

- ✚ International Auditing Practices Committee (IAPC) (2001), The auditor's responsibility to consider fraud and error in financial statements, International Statement on Auditing (ISA) No. 240.
- ✚ Koumanakos E., Siriopoulos C., Georgopoulos A. (2005), Firm Acquisitions and earnings management: evidence from Greece, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 20 No. 7, pp. 663-678.
- ✚ Lai, Kam - Wah, (2003), The Sarbanes - Oxley Act and auditor independence: Preliminary evidence from audit Opinion and discretionary accruals, working paper.
- ✚ Lendez A., Korevec J. (1999), How to Prevent and Detect Financial Statement Fraud , *Journal of Corporate Accounting & Finance*, Vol.11 No.1, p. 47-54.
- ✚ Lennox C., Pittman J., (2008), Big Five Audits and Accounting Fraud, Working Paper Series, Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1137829>, day access 21/09/2011.
- ✚ Louis B., Zhou L., (2006), An exploratory study of the effects of the Sarbanes – Oxley Act, the SEC and United States stock exchange(s) rules on audit committee alignment, *Managerial Auditing Journal*, Vol: 21, Issue: 2, p. 166–190.
- ✚ Madison R. (Jan-Feb, 1999), SAS #82: sword or shield?, *The National Public Accountant*.
- ✚ Mancino J., (1997), The auditor and fraud', *Journal of Accountancy*, April: 32-6.
- ✚ Markelevich A., Hoitash R., Barragato C., (2005), The Nature and Disclosure of Fees Paid to Auditors - An Analysis Before and After the Sarbanes-Oxley Act. *CPA Journal*, 75(11).
- ✚ Mason G., Lehn K., (1997), The Causes and Consequences of Accounting Fraud, *Managerial and Decisions Economics*, No.18, p. 587–599.
- ✚ Myers J., Myers N., Omer T., (2003), Exploring the term of the auditor – client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation?, *The Accounting Review* (July): 779-799.

-
- ✚ Nagy L., (2005), Mandatory Audit Firm Turnover, Financial Reporting Quality, and Client Bargaining Power: The Case of Arthur Andersen, *Accounting Horizons* Vol. 19, Iss. 2, p. 51-68 (18 p.).
 - ✚ Owens - Jackson A., Robinson D., Shelton W., (2009), The Association Between Audit Committee Characteristics, the Contracting Process and Fraudulent Financial Reporting, *American Journal of Business*, Vol. 24, No. 1.
 - ✚ Porter D., (2003), Insider Fraud: Spotting The Wolf In Sheep's Clothing, *Computer Fraud and Security*, Volume 2003, Issue 4, April 2003, p. 12-15.
 - ✚ Rittenberg L., Miller P., (2005), Sarbanes - Oxley Section 404 Work: Looking at the Benefits, The Institute of Internal Auditors Research Foundation.
 - ✚ Spathis C., (2003), Audit Qualification, Firm Litigation, and Financial Information: an Empirical Analysis in Greece' *International Journal of Auditing*, Vol. 7, pp 71–85.
 - ✚ Spathis, C. (2002), Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 17 No.4, pp.179-91.
 - ✚ Spathis, C., Doumpos, M., Zopounidis, C., (2002), Detecting falsified financial statements: a comparative study using multicriteria analysis and multivariate statistical techniques, *European Accounting Review*, Vol. 11 No.3, pp.509-35.
 - ✚ The Practitioner's Guide to the Sarbanes-Oxley Act (2004), The American Bar Association, Volume 1.
 - ✚ Tsalavoutas, I., André, P., Evans, L., (2008), Transition to IFRS and value relevance in a small but developed market: A look at Greek evidence.
 - ✚ Watkins, A., Hillison, W., Morecroft, S., (2004), Audit quality: A synthesis of theory and empirical evidence, *Journal of Accounting Literature* 23: 153-193.
 - ✚ Whisenant, (2003), Evidence on the auditor and client relationship. What can be learned from reasons reported by managers for changing auditors?', Working Paper Series , available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=205094, day access 13/08/2011.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- ✚ Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Four_auditors#Big_6_.281989-1998.29.
- ✚ AICPA, www.aicpa.org.
- ✚ Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, www.ase.gr.
- ✚ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας, www.nbg.gr.
- ✚ ΣΟΕΛ, www.soel.gr.
- ✚ Taxheaven, www.taxheaven.gr.